

Dobbeltliv?

*En kvalitativ studie av norsk-pakistanske
jenters (for)handlingsrom*

Sidrah Khalid

Masteroppgave i sosiologi
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2011

Forord

Da var siste side skrevet! Det føles som om det er slutten på en berg- og dal- bane. Jeg gleder meg til å hoppe av, samtidig som jeg skulle ønske jeg kunne ta den engang til. Jeg har hatt en lærerik og spennende tid, og det har vært veldig morsomt å frembringe kunnskap om et felt som jeg brenner for. Forhåpentligvis er dette et tema andre kan dra nytte av i ettertid, og jeg håper at jeg får muligheten til å jobbe videre med problemstillingen.

Først og fremst vil jeg nevne at saken om Faiza Ashraf (VG, 2010) var inspirasjonen til denne oppgaven. Etter drapet på Faiza ble det skrevet flere artikler om hennes og andre norskpakistanske jenters dobbeltliv. Drivkraften og motivasjonen bak denne studien kan knyttes til egen interesse og en trang til å skildre mulige nyanser av dobbeltliv. Siden jeg selv også har norskpakistansk bakgrunn økte motivasjonen og dermed kunne jeg skrive drømmeoppgaven.

Det er mange mennesker som har betydd mye for meg underveis i arbeidet, og som jeg ønsker å takke. En stor takk rettes til mine informanter som delte sine erfaringer og historier med meg. Jeg håper de føler seg rettferdig behandlet og tilfreds med hvordan jeg har brukt deres fortellinger i analysen. Uten dere hadde ikke denne studien blitt til. Dere ga meg utrolig mye. I tillegg ønsker jeg å takke alle mine ressurspersoner som har hjulpet meg med å utvide min horisont og gitt meg et bredere perspektiv i denne tematikken. Jeg takker dere for gode innspill, nyttige tips og ideer til vinklinger i denne masteroppgaven.

En stor takk rettes også til min hovedveileder, Anja Bredal. Hennes kommentarer, råd og oppmuntringer har vært svært verdifulle. Takk til biveileder, Anne Krogstad som har bidratt med mange gode, konstruktive forslag og synspunkter.

Jeg takker også mine søstre Anila og Sonia for å stille opp til testintervju. Det ga mange nyttige tips til intervjuguiden. Jeg takker alle mine søstre som har brukt mye av sin tid til å korrekturlese oppgaven. Både min familie og mine venner har oppmuntret meg og vært der for meg når arbeidet har gått tungt. Jeg vil også takke min bestevenninne Dace for å ha vært her for meg når jeg har hatt opp- og nedturer. Jeg kommer til å savne skolehverdagen vår!

Sidrah

Sammendrag

Denne masteroppgaven omhandler unge norsk-pakistanske jenter som er født og oppvokst i Norge (annengenerasjonsetniske minoriteter). Temaet er *dobbeltliv*, som går ut på hvordan jenter med norsk-pakistansk bakgrunn håndterer forholdet mellom hjemmet og ute. Hvordan foreldrenes opphav og opprinnelseskultur påvirker deres barn, finnes det mange studier av i sosiologien og samfunnsfagene. Ofte kan unge med minoritetsbakgrunn føle seg presset mellom to *kulturer* med nokså ulike verdsett, i en norsk og i en pakistansk kontekst. Forholdet til foreldrene kan være preget av kontroll, forhandlinger og strategier som de unge bruker for å håndtere balansen mellom *det norske* og *det pakistanske*.

I februar 2010 ble Faiza Ashraf (26 år) funnet drept i Asker utenfor Oslo. Draoet utløste en debatt i VG om dobbeltliv blant unge norsk-pakistanske jenter. Ifølge VG hadde Ashraf hemmeligholdt sitt forhold til sin daværende kjæreste for foreldrene og familien. Ashraf sitt såkalte dobbeltliv hadde så vidt jeg har forstått, ingen direkte relevans til drapet. Det ble bevist at drapet var bestilt av en sykelig besatt mann som familien visste hvem var, og ikke av kjæresten, hvilket det ble spekulert i. Kort tid etter drapet sto flere norsk-pakistanske jenter fram i VG som eksempler på dobbeltliv. Jentene sa at de løy hjemme for å dra på kafé, eller på turer til utlandet fordi foreldrene hadde meget strenge frihetsregimer.

Min nysgjerrighet har drevet meg til å studere dette temaet nærmere. Med inspirasjon fra VG sine artikler, er oppgavens hovedproblemstillinger: Hva tenker norsk-pakistanske jenter om dobbeltliv? Ser de på sitt liv som et dobbeltliv? Hva innebærer det i så fall for norsk-pakistanske jenter i en norsk kontekst? I tillegg til hovedproblemstillingene går oppgaven blant annet dypere inn i å studere hvordan forståelser av kultur, forholdet til foreldrene, oppvekst og identitet er med på å forme dobbeltliv. En forhåndsantagelse og et tidlig funn var at det i mitt materiale var grader av det jeg omtalte som dobbeltliv. Altså grader av hvordan dobbeltlivet gjøres av informantene. På ulike måter benytter de strategier og teknikker som løgn og hemmeligholdelse for å forhandle med foreldrene og det etniske miljøet. Et annet funn er at informantenes holdninger ofte lå tett opp til foreldrenes holdninger for eksempel knyttet til tradisjonell kultur. Men implisitt i informantenes ”normative” holdninger fant jeg elementer av det jeg omtaler som dobbeltliv. Informantene begrunnet for eksempel løgn (forstått som dobbeltliv), som en strategi for å unngå en verdikonflikt mellom foreldrene og dem selv.

Temaer som tidligere har blitt knyttet til minoritetsungdom er balanse, frihet, tillit, kontroll og innsyn. I min oppgave knytter jeg noen av de tidligere studiene til mine informaners fortellinger om seg selv, familie, oppvekst, venner og kjærlighet, og finner at de nevnte temaene har forskjellige betydninger for dobbeltlivet. Jeg finner at flere informanter beskriver sine liv som dobbeltliv, mens andre ikke har noen assosiasjoner til begrepet.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Presentasjon av tema	1
1.2	Begrunnelse for valg av tema.....	1
1.3	Problemstilling	3
1.4	Tidligere definisjoner av dobbeltliv	4
1.5	Oppgavens oppbygging.....	7
2	Teoretiske og empiriske perspektiver	8
2.1	Generasjonsforskjeller.....	8
2.2	Støtte, kontroll og innsyn	10
2.3	Oppdragelse: autoritet og respekt.....	15
2.4	Kultur	16
2.5	Å måle frihet.....	19
2.6	Identitet som sosial konstruksjon	22
2.7	Det motsatte kjønn	23
2.8	Sammenfattende kommentar.....	25
3	Metode og informantutvalg.....	26
3.1	Informantene	26
3.2	Rekrutteringsprosessen.....	30
3.3	Intervjuene.....	32
3.4	Analysen.....	34
3.5	Datas troverdighet	36
3.6	Etiske dilemmaer.....	38
3.7	Sammenfattende kommentar.....	40
4	Ulike former for dobbeltliv	41
4.1	Mye dobbeltliv	42
4.2	Middels dobbeltliv.....	46
4.3	Lite dobbeltliv	51
4.4	Diskusjon.....	58
5	Dobbeltlivets bakteppe.....	64
5.1	Å snakke om kultur	64
5.2	Kultur og identitet - hvem er jeg?	68

5.3	Respekt og autoritet.....	74
5.4	Støtte, kontroll og innsyn	78
5.5	Tillit, moral og frihet og fellesskap	86
6	Avslutning	92
6.1	Oppsummering og konklusjon	92
6.2	Spørsmål for videre forskning.....	98
	Litteraturliste	101
	Vedlegg	106

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema

Norge er et flerkulturelt samfunn hvor mange individer med ulike bakgrunn er samlet. Selv om unge med minoritetsbakgrunn er født og oppvokst i Norge, kan de ha innflytelse fra foreldrenes hjemlandskultur. Da kan det oppstå forskjeller i for eksempel i verdisyn mellom de unge og deres foreldre.

Temaet for oppgaven er dobbeltliv. Med begrepet dobbeltliv mener jeg hemmeligholdelse og begrensning av andres innsyn. Så vidt jeg vet foreligger det ingen konkrete studier om dobbeltliv blant norsk-pakistanske jenter, det jeg her vil undersøke.

Med utgangspunkt i den norske litteraturen jeg har lest om norsk-pakistansk ungdom, mener jeg at den er interessant og gir en pekepinn på viktige problemstillinger, men jeg ser også at det finnes flere tema som bør belyses ytterligere. Hensikten med denne oppgaven er å undersøke hva norsk-pakistanske jenter *gjør i* livene sine. Et annet tema er hvordan informantene snakker om *kultur*, og hvilken betydning tilknytning til kultur har for dobbeltlivet.

1.2 Begrunnelse for valg av tema

Inspirasjonen for denne oppgaven var mediedekningen rundt drapet på 26 år gamle Faiza Ashraf (VG-nett, 08.02.2010) februar 2010. Faiza ble bortført fra en bussholdeplass i Bærum og funnet drept tre uker senere i et turområde i nabokommunen, Asker. En daværende 25 år gammel etnisk norsk mann innrømte bortføringen og drapet på Ashraf, mens en daværende 28 år gammel norsk-pakistansk mann, erkjente å ha bestilt bortføringen. Sistnevnte har i ettertid bekreftet politiets mistanker om sykkelig sjalusi og krenkelse av sin egen ære, som motivene bak kidnappingen. Saken utløste en debatt i media om *dobbeltlivet* Faiza levde. Det som umiddelbart vekket oppsikt hos meg var at dobbeltlivet hun ble anklaget for å ha levd, var siktet mot Faiza og hennes daværende kjæreste. Men deres kjærlighetsforhold hadde, så vidt

jeg vet, ingen direkte relevans til drapet som ble utført av en sykkelig forelsket mann som verken var hennes tidligere kjæreste, eller nære guttevenn¹.

Temaet dobbeltliv ble kort tid etter hennes død, problematisert av VG. Avisen intervjuet norsk-pakistanske jenter som hevdet å leve et dobbeltliv, altså to parallelle liv, et hjemme og et ute i det offentlige rom. Jentene ifølge reportasjen i VG fortalte at deres dobbeltliv innebar løgn, skjuling og hemmeligholdelse av eget liv for sine foreldre og andre norsk-pakistanere. Noen av temaene VG-jentene mente at det var problematisk for foreldrene å godta var deres sosiale kafé og uteliv, ferieturer til utlandet og røykevaner. Derfor løy de heller til foreldrene og sa at de befant seg for eksempel på skolen istedenfor kafé og sa at de var på skoleturer når de i realiteten var på venninnetur til utlandet. VG-jentene begrunnet sine løgner med at foreldrene ikke forsto dem, og at de ikke så noen annen utvei enn å lyve hvis de skulle få leve på den måten de ønsket. Hjemme foran foreldrene lot jentene som de var disiplinerte og pliktoppfyllende.

VG sin fremstilling, kan gi inntrykk av at alle norsk-pakistanske jenter lever et konfliktfylt liv. I tillegg fremstilles foreldrene nærmest som herskere over sine barn. VG-jentene mente for eksempel at de ble sett på som produkter foreldrene skulle selge videre til døtrenes kommende ektemenn.

Jeg ville undersøke hva dobbeltliv er og hvorfor å leve et slikt liv. I tillegg er dobbeltliv et høyst aktuelt tema i dag. Som vi skal se videre har flere forskere pekt på at unge med minoritetsbakgrunn er nødt til å orientere seg mellom et levesett hjemme, og et ute. Det å ha et åpent blikk på kultur er noe den nevnte reportasjen, etter min mening ikke har lyktes med. Gjøres dette i en akademisk studie, vil det bringes omfattende kunnskap i forskningsfeltet og vi vil forhåpentligvis få et mer nyansert blikk på denne tematikken.

Denne oppgaven er viktig både av sosiologisk og samfunnsmessige grunner for som jeg har nevnt tidligere foreligger det ingen konkrete studier om dobbeltliv blant norsk-pakistanske jenter. Oppgaven åpner for et videre blikk i temaet i VG-artiklene.

¹ Det er ingen bevis på at 28 åringen var hennes kjæreste eller nær venn. Men parallelt med etterlysningen av Faiza, hadde VG et eksklusivt intervju med hennes daværende kjæreste, som ønsket å være anonym. Han berettet om deres forhold og det kom frem uttalelser til VG om at han og Faiza var hemmelige kjærester (hemmelig for andre norsk-pakistanere og offentligheten), men kjæresten mente at både faren og søsknene til Faiza visste hvem han var.

Den videre interessen for temaet er i tillegg styrt av min bakgrunn som norsk-pakistansk jente. Jeg er selv født og oppvokst i en pakistansk familie og har hatt det man kan kalle en tradisjonell oppvekst. Mange ganger har jeg spurt meg selv: Er jeg pakistansk eller norsk? Eller litt av begge deler? Mye av forskningen som er gjort om unge med minoritetsbakgrunn har handlet om at de har et begrenset (for)handlingsrom, men jeg savner en dypere forståelse av hva for eksempel frihet, kontroll, støtte, tillit, betyr for dem. Dette er teoretiske begreper som tidligere har blitt brukt i studier om de unges forhold til foreldre og andre.

1.3 Problemstilling

Selv om jeg ble inspirert av VG sin fremstilling av norskpakistanske jenter når det gjelder dobbeltliv, kommer jeg ikke til å gjøre en medieanalyse. Jeg vil heller ikke studere hvordan denne fremstillingen har påvirket eller i det hele tatt har hatt innvirkning i synet på norskpakistanske jenter. Jeg har bestemt meg for å kaste lys over norsk-pakistanske jenters selvpresentasjon, og hvordan de opplever og erfarer dobbeltliv ved å forsøke å illustrere et, i den grad det er mulig, nyansert bilde.

Siden temaet for oppgaven er *dobbeltliv* lyder hovedproblemstillingene som følger: Hva tenker norsk-pakistanske jenter om det som kalles dobbeltliv? Ser de på sitt liv som et dobbeltliv? Hva innebærer i så fall dette for norsk-pakistanske jenter i en norsk kontekst? I tillegg har jeg underproblemstillinger som er ment for å gå i dybden av hovedproblemstillingen: Finnes det ulike grader av hvordan dobbeltliv *gjøres*? Hvordan begrunner norsk-pakistanske jenter dobbeltliv?

I oppgaven vil jeg blant annet se nærmere på hvordan informantene snakker om kultur, og undersøke om informantens forståelse av *kultur* preger dobbeltlivet.

Jeg kommer også til å undersøke hvordan informantene håndterer forholdet til foreldrene, ved å se på hvilke aspekter som er vesentlige for å forstå relasjonen mellom foreldrene og de unge. Hvilken betydning har respekt, innsyn, tillit og kontroll i praktiseringen av dobbeltliv?

Et annet mål er å undersøke hvilken betydning dobbeltliv har for norsk-pakistanske jenters konstruksjon av egen identitet. Det er også mulig å snu problemstillingen andre veien, altså, hvilken betydning har konstruksjonen av egen identitet for dobbeltlivet? Vesentlige temaer jeg skal se nærmere på er ulike forståelser av frihet og selvstendighet.

Dette er de overordnede problemstillingene, men disse skal utdypes videre i teorikapitlet.

1.4 Tidligere definisjoner av dobbeltliv

Artiklene som ble publisert etter drapet på Faiza besto av overskrifter som: ”Slik lever norskpakistanske jenter et dobbeltliv i Norge, ”Lyver for å dra på café, drar på ferie i smug, bor hjemme til de er gift”. Det som umiddelbart slo meg var journalistenes bastante utgangspunkt: ”slik lever norskpakistanske jenter et dobbeltliv”. Spørsmål som dukket opp i mitt hode var, lever alle norskpakistanske jenter slik? Lyver alle for å dra på café? Journalistene i VG intervjuet norsk-pakistanske jenter i tjueårene, som berettet om eget dobbeltliv. Jentene beskrev sine liv som en kontrast mellom hjemmet og ute, noe som også er bakgrunnen for artiklene. En 27 år gammel norsk-pakistansk jente forteller i intervjuet i VG:

Når man kommer hjem, må man legge skjul på hvem man er. Man må leve opp til foreldrenes forventninger og krav. Jeg må bytte til tradisjonelle klær. De vil at jeg skal være en tradisjonell jente som lager mat, tar vare på foreldrene og blir gift snarest. Jeg føler et kraftig psykisk press”. Fra vi er små til gifteklar alder, er vi som et produkt som skal selges. Markedsføring er veldig viktig. Når man er ute etter å fange en potensiell ektemann, trenger man gode referanser for å få gode kandidater. Derfor vil ikke foreldrene mine at jeg skal gå ut og ha mye sosialt liv.

Siden sosialt liv ikke er akseptert av foreldrene mener VG-jenta at hun må lyve til foreldrene for å kunne dra på venninneturer til utlandet. En annen som ble intervjuet forteller at hun og venninnegjengen dro på tur til London, men det kunne hun ikke fortelle hjemme. Til foreldrene brukte hun å fortelle at hun var på jobb- eller skoletur. Hun mente at hun aldri hadde fått lov til å dra ved å si sannheten, fordi det ikke er akseptert i *kulturen* at jenter drar på tur alene. For å understreke temaet dobbeltliv vil jeg påpeke at VG-jentene ble intervjuet på en bortgjemt café i Oslo for å unngå at foreldrene skulle se at de befant seg der.

VG definerer dobbeltliv som en strategi for å begrense foreldrenes innsyn i eget liv og noen av de valgene man tar, fordi foreldrene ønsker å kontrollere døtrene. Men gjennom dobbeltliv fratas foreldrene muligheten til å kontrollere, og jentene får leve slik de ønsker.

I februar 2008 arrangerte den danske organisasjonen LOKK² (Landsorganisation af kvindekrisecentre) en dialogkonferanse om dobbeltliv rettet mot jenter med

² LOKK er en dansk interesseorganisasjon som har som overordnede formål å synliggjøre og styrke det enkelte krisesenterets arbeide for å forebygge og bekjempe fysisk og psykisk vold mot kvinner og deres barn.

minoritetsbakgrunn i Danmark. Under konferansen ble det holdt innlegg av fagfolk som på ulike felt arbeidet med tokulturell konfliktmegling, generasjonskonflikter og psykologiske dilemmaer blant jenter som lever det de omtaler som dobbeltliv. I en foreliggende rapport fra konferansen³ presenterte psykologen Inga Loua sitt syn på dobbeltliv, og hun definerte det slik:

Jeg vil definere dobbeltliv som en livssituasjon, hvor et menneske lever flere paralelle liv, uden der er kontakt mellom de forskjellige sociale sfærer, og hvor kendskab til nogle livsformer vil have alvorlige konsekvenser for tilværelsen i andre livsformer (Loua 2008:5).

Loua trekker inn *respekt* som et viktig redskap for å forstå dobbeltliv, og mener at respekt og ære betyr noe annet for en jente med minoritetsbakgrunn enn for en dansk person. Loua skisserer flere former for dobbeltliv, men for å belyse hva respekt betyr for jenter med minoritetsbakgrunn viser hun til tre eksempler på det hun definerer som *milde* former for dobbeltliv:

En jente med minoritetsbakgrunn forteller at hun ikke røyker foran sine foreldre, selv om de er klar over at hun røyker. Datteren røyker ikke foran foreldrene fordi det er respektløst å røyke foran sine foreldre.

Det andre eksempelet er en jente som forteller at hun til daglig går med meget vestlige klær når hun for eksempel er på skolen, men når hun skulle ut og handle på Nørrebro⁴ tok hun alltid på seg et tørkle (hijab). Ifølge Loua underlegger jenta seg visse sosiale normer for å gjøre ting litt mildere for foreldrene i forhold til deres rykte. Jeg tolker det som at jenta ikke ønsket å skade foreldrenes rykte.

Loua fortalte at da hun jobbet på et krisesenter, møtte hun en jente som hadde flyttet dit på grunn av konflikter med sin mor. Men til tross for at jenta hadde et problematisk forhold til moren, valgte hun å dra hjem innimellom for å la naboene tro at hun bodde hjemme sammen med moren. Loua forklarer dette med at jenta forsøkte å opprettholde morens ære og rykte blant naboene som hadde samme etnisk bakgrunn.

³ PDF- fil av rapporten: <http://www.lokk.dk/Billeder/publikationer/rapporter/Dobbeltliv.pdf>

⁴ Nørrebro er ifølge nettsiden Visit Koebenhavn (visitkoebenhavn.dk) en av Danmarks mest multikulturelle bydel, og langs hovedgater som boulevard og Nørrebrogade ligger det en rekke butikker og serveringssteder som viser dette.

Loua mener at de tre nevnte historiene er milde former for dobbeltliv. Den neste formen hun beskriver er når dobbeltliv blir en *unngåelsesstrategi*, hvilket innebærer dårlig kommunikasjon mellom foreldre og barn hvor det ikke lenger er plass til forhandlinger. Det er altså et skjult liv hvor det holdes hemmeligheter bak en fasade som jentene har for familien og det etniske miljøet.

Den siste formen Loua beskriver er den mest ekstreme. Her brukes dobbeltliv som *overlevelsesstrategi*. Det innebærer en så høy alvorlighetsgrad at dobbeltliv blir en strategi for å overleve psykisk så vel som fysisk. Loua eksemplifiserer dette med enslige illegale flyktningbarn. De lærer seg en falsk historie, som også er deres grunnlag for å være i Danmark. Her risikerer de å bli utvist hvis noen finner ut at de er i Danmark på falskt grunnlag. Loua beskriver dette som den mest traumatiserende situasjonen å befinne seg i blant de nevnte formene for dobbeltliv.

Jeg mener at både unge og voksne med og uten minoritetsbakgrunn kan kjenne seg igjen i den mildeste formen for dobbeltliv som er illustrert ovenfor. Forteller vi foreldrene våre om alle valgene vi foretar i våre liv? Ungdomsårene preges blant annet av rebelskhet, utforskning av seksualitet, opposisjon til foreldre, myndighet og selvstendighet. Voksne og unge befinner seg i forskjellige generasjoner og i forskjellige stadier i livet. Det kan føre til ulikhet i interesser, verdier og holdninger. Jeg har lest mange studier, blogger og snakket med ungdommer med og uten etnisk norsk bakgrunn, som bekrefter min antagelse om at den milde formen for *dobbeltliv* som Loua presenterte kan anses som en grunnleggende atferd, uavhengig av etnisk bakgrunn. Det omhandler begrensning av andres innsyn i eget liv, spesielt når det gjelder foreldre. Unge kan skjule alt fra detaljer om seksualitet, alkoholinntak, røyking og sosiale aktiviteter i helgene.

Som vi skal se videre blir *balansekunst* brukt som en definisjon på en person som forsøker å balansere mellom foreldrenes opprinnelseskultur og den norske kulturen, i norsk kontekst. Det kan diskuteres hvorvidt begrepet balanse kan sees sammen med dobbeltliv. Balanse har helt klart en mer positiv klang enn dobbeltliv. Men spørsmålet er, fanger begrepet balansekunst, tvetydigheten i dobbeltliv? Kan vi benevne de danske jentene som balansekunstnere? Mine informanter viser at balansen mellom to kulturer ikke bare er som en dans på roser. Samtidig som balansen innebærer kollektivt samhold, omsorg, nærhet og frihet, kan den innebære dårlig samvittighet, hvite løgner og tillitsbrudd.

1.5 Oppgavens oppbygging

Jeg har nå presentert temaet og problemstillingene i oppgaven. Neste kapittel består av en gjennomgang av relevante teorier og empiri i den sosiologiske litteraturen, hvor det i tillegg stilles spørsmål videre til analysen. Deretter følger et metodekapittel som tar for seg de metodiske utfordringene jeg møtte på underveis i oppgaven. Blant annet drøftes de etiske aspekter ved å bruke kvalitativ metode. Videre kommer førstedelen av analysen som er personsentrert, det vil si at den i hovedsak beskriver informantene og min tolkning av dem. Etterfulgt av en temabasert analyse, hvor jeg trekker frem funn og temaer fra det første kapitlet som diskuteres i tråd med teoriene og empirien hentet fra teorikapitlet. Til slutt følger et avslutningskapittel hvor jeg summerer opp funnene og kommer med forslag til videre forskning.

2 Teoretiske og empiriske perspektiver

I denne delen av oppgaven skal jeg forsøke å få et overblikk over tidligere forskning om minoritetsungdom i den samfunnsvitenskapelige litteraturen, med hovedvekt på forskning som er gjort i Norge.

Jeg har valgt å la meg inspirere av tidlige forskeres vesentlige begreper og definisjoner, men jeg legger hovedvekten på hvilke begreper og definisjoner informantene bruker når de snakker om og *gjør* dobbeltliv. Teorier og empiri er brukt for å stille spørsmål videre som skal besvares i analysen.

2.1 Generasjonsforskjeller

Mange innflytelsesrike teoretikere innenfor sosiologien har vært nysgjerrige på faktorene som bidrar til formingen av individer i sosialiseringsprosesser fra tidlig barndom til voksen alder. Et viktig aspekt er *familiens* betydning, altså generasjonsoverføring, nærmere bestemt: overføring av normer, holdninger, væremåter og sosiale regler. Dette skjer hovedsakelig gjennom *oppdragelse*, som er en bestemt måte som foreldrene tar i bruk for å hjelpe sine barn med å bli et dugelig individ. I moderne vestlig tenkning kan det tenkes at individet skal formes til å bli en selvstendig, ansvarsbevisst og velfungerende samfunnsborger. Foreldres syn på oppdragelse kan ha innflytelse fra deres egen oppdragelse, rådende oppfatninger av oppdragelse i samfunnet, eller eksempelvis på grunnlag av religion. Mine informantere har foreldre som har innvandret til Norge i sin ungdomstid. Dette kan ha betydning for generasjonsoverføringen og oppveksten til barn og unge i andregenerasjonen, og derav innflytelse på det jeg omtaler som, dobbeltlivet.

Lien (1982) intervjuet noen av de første immigrantene som kom til Norge fra Pakistan på 1970-tallet. Hun fant ut at de ble sendt hit av sine egne foreldre i hjemlandet, fordi det på den tiden var bedre økonomiske muligheter i Norge enn i Pakistan. Ifølge Lien er dette felleshistorien til de fleste av immigrantene som innvandret til Norge på 1970-tallet. Poenget med å trekke frem Liens studie er for å vise at immigrantene som innvandret, fikk ansvaret for

store deler av familiens økonomi i hjemlandet i tidlig ungdomsalder. Lien skriver at unge gutter ned til 17 års alderen ble sendt til Norge for å arbeide (Lien 1982:15). Dette forholdet kunne stå i kontrast med moderne vestlige samfunn, hvor det gjerne var slik at foreldrene hadde ansvaret for den økonomiske forsørgelsen av familien til barna ble voksne (myndige). Unge med minoritetsbakgrunn vil derfor ha andre forutsetninger enn sine foreldre, fordi andregenerasjonen er oppvokst i Norge, og ikke har *ansvar* på samme måte som foreldrene, da de var unge.

Immigrantenes forhold til hjemlandet har hatt innflytelse på deres ungdomsliv og erfaring, som naturligvis gir de andre forutsetninger for å internalisere norsk kultur og leve på samme måte som norske ungdommer i sin generasjon på denne tiden. Det kan hevdes at individer, til tross for at de tilhører samme generasjon kan ha ulike forutsetninger for å vokse opp som ung voksen i Norge. Det viser seg at verdier og normer i stor grad overføres av ens foreldre. Krange og Øia (2005) viser for eksempel at selv om ungdommer er flinke til å følge nye trender og utvikling, sitter mesteparten av innflytelsen og vanene igjen fra foreldrenes generasjon. Det kan hende at jeg finner liknende tendenser i mitt utvalg, for eksempel når det gjelder, normer, verdisyn og kulturell orientering. Lien (1982) fant dessuten i sin studie at førstegenerasjonsinnvandrerne i hennes utvalg hadde målsetninger som var i nær sammenheng med foreldrene i hjemlandet. Et eksempel Lien gir er som vi tidligere har sett, bedringen av familiens økonomiske situasjon. Prieur (2004) viser at andregenerasjonen også har lignende historier om sine foreldre (førstegenerasjonen). Hennes informanter forteller historier om foreldrenes ofring av egen ungdomstid for å forsørge familie, og i neste omgang forteller de historier om deres egen følelse av å stå i gjeld til foreldrene. Finner vi at informantene mine (andregenerasjonen) har lignende historier å fortelle om sine foreldre (førstegenerasjonen)? Hva innebærer i så fall denne gjeldsfølelsen? Har gjeldsfølelsen betydning for dobbeltlivet?

Aarset og Sandbæk (2009) foretok intervjuer av foreldre med innvandrerbakgrunn og deres forhold til sine barn som vokser opp i et annet samfunn enn foreldrene, som har hatt store deler av oppveksten i hjemlandet. Foreldrene som ble intervjuet, vektla rollen som veileder og rådgiver for barna. De fleste understreket også betydningen av nærhet, gjensidig respekt og tillit. Foreldrene som ble intervjuet mente at de satte grenser for sine barn, men passet på at de ga frihet innenfor disse rammene. Det er vesentlig å påpeke at det var tydelige forskjeller mellom foreldrene i forhold til hvilke grenser de satte og hvordan de forholdt seg til

eventuelle brudd på disse grensene. Hva slags grenser og sanksjoner har mine informanter i hjemmet? Hvilken posisjon har mine informantenes foreldre i deres liv? En mor i den overnevnte studien forteller at hennes datter selv vet hvor *grensene* går og derfor holder hun seg innenfor dem ifølge moren. Er mine informanter inneforstått eventuelle grenser som foreldrene setter? Tillit er et vesentlig begrep i denne studien, da relasjonen til mor ofte blir beskrevet som intim og tillitsbasert (Aarset 2008 m. fler). Hva slags forhold har mine informanter til sine mødre? Kan åpenhet og tillit mellom mor og datter bidra til å øke handlingsrommet for jentene? Fører mindre åpenhet til begrenset dobbeltliv?

Ungdom er på mange måter en marginal gruppe som står mellom to verdener, barnas og voksnes (Øia 2003). Dette er en generell forståelse av ungdommer i den vestlige verden. Men ofte for minoriteter i vestlige samfunn, kan det å være ungdom ofte sterkt knyttes til det å være voksen. I Norge er det vanligere for etniske unge å flytte hjemmefra i ung alder, enn hva tilfellet er for unge med minoritetsbakgrunn (Øia 2003). Dermed kan den moderne tanken om løsrivelse fra foreldre og det å utforske verden på egen hånd, bli noe modifisert og i mange tilfeller uaktuelt hos unge med minoritetsbakgrunn, spesielt jentene. Selv om foreldrene deres flyttet til Norge i ung alder, og mest sannsynlig var selvstendige nok til å klare seg på egen hånd og tjene penger, er det overhodet ingen selvfølge at foreldrene forventer at de unge bør gjøre det samme. Kan foreldrenes manglende forståelse av dagens ungdomsliv og generasjonsulikheter i oppdragelse og kultur bidra til avstanden mellom foreldrenes syn på den *vestlige* måten å leve på og barnas oppfatninger av å leve på *norsk* vis? Lever jentene dobbeltliv fordi foreldrene rett og slett ikke forstår dem?

2.2 Støtte, kontroll og innsyn

Sosialisering mellom barn og foreldre blir i nyere tid sett på som en toveisprosess – altså ikke bare som overføring av verdier og normer, men en forhandlingsprosess mellom foreldre og barn. Forhandlingsprosessen kan arte seg ulikt fra familie til familie. Når det gjelder norsk-pakistanske jenter kan det hevdes at forhandlingsprosessen oppleves som spesielt vanskelig å håndtere. Forhandlingene vi her snakker om kan være knyttet til innetider og fritidsaktiviteter, som de unge opplever som begrensende. Siden førstegenerasjonsinnvandrerne har hatt store

delar av sin oppvekst og sosialisering i hjemlandet, kan den norske livsstilen og *norske* oppdragelsesmåter på mange skille seg fra deres egen.

Både støtte og kontroll er to teoretiske termer som jeg kommer til å benytte aktivt i analysedelen og begge er sentrale for å forstå barn- foreldre relasjonen. Begrepene kan ha forskjellige betydninger i forskjellige sammenhenger, men er vesentlige i forståelsen av oppvekst og oppdragelse.

Støtte

Forskerne Evenshaug og Hallen (1997) mener at støtte og positiv oppmuntring er viktig for en gjensidig tillitsrelasjon mellom foreldre og barn. Tillit vil ifølge forskerne blant annet si at foreldrene stoler på sine barn når det gjelder rammer, verdier, normer og regler som familien innehar. Tillitten unge har til sine foreldre innebærer emosjonell støtte, positiv oppmuntring og åpenhet om hverdagslige beslutninger og avgjørelser i sitt liv. Studier om innvandrerungdom viser ofte at foreldre har stor innvirkning både på sine barns hverdagslige og mer viktige beslutninger og avgjørelser (Øia 2003).

Berger og Luckman, definerer støtte som: barnets identifisering med signifikante andre, foreldre (Berger og Luckman 1992). Støtte blir altså forstått som positive tilbakemeldinger, oppmuntring, være lydhør ovenfor sitt barn, og ha et affektivt forhold til en annen i familien i primærsosialiseringen. Ros er et annet eksempel på emosjonell støtte. Har mine informanter bevisst (som et mål i seg selv av foreldrene) fått *støtte* under oppveksten eller finnes det flere måter å *gjøre* støtte på minoritetsfamilier? Berger og Luckmann (1992) mener at foreldrene er effektive normsendere, og for eksempel gi barnet ros, er med på å styrke barnets selvtillit og selvfølelse. Hvis selvstendighet og *jeget* ikke fremheves i et barns oppvekst, betyr det at de unge oppleve vanskeligheter med å ta selvstendige valg i senere tid? Kan det tenkes at dobbeltliv i et slikt tilfelle er en form for selvstendighet?

I en kvantitativ undersøkelse gjort av Øia (2003) vises det at kommunikasjonen i innvandrerfamilier kan være nokså begrenset. Han ser at de unge holder mye av følelsene skjult for foreldrene. Øia finner at, "Selv om flertallet av foreldrene har evne til å merke seg om de unge er triste, er det bare om lag en av tre som forteller foreldrene sine om sine personlige problemer" (Øia 2003:242). Likevel er det flest innvandrerungdom som opplever at familiemedlemmene hjelper hverandre og er enige i at "hos oss hjelper vi hverandre" (ibid).

En senere studie av Øia og Vestel (2007) viste at innvandrerungdom oftere går til foreldrene for å fortelle om sine problemer, enn norske ungdommer. På den andre siden vises det i denne studien at norske foreldre gir barna oftere ros og er flinkere til å registrere om de unge er triste eller lei seg, enn innvandreforeldre. Studiene ovenfor viser at det ikke er enkelt å måle støtte gjennom (få) variabler. Man mister blant annet mulighet til å fange opp nyansene for eksempel i forhold til definisjoner og forståelser av ulike praksiser. Øia og Vestel (2007) sine studier fanger opp mye interessant, men ikke dobbeltliv direkte – noe som kan se ut til å ligge i skjæringspunktet mellom støtte og kontroll, ettersom kontroll er en måte å vise støtte overfor sine barn på, og når grad av foreldrenes kontroll over de unge oppleves som begrensende for den unge, kan det oppstå behov for dobbeltliv.

Hva betyr *støtte* for norsk-pakistanske jenter? Hvilken type støtte opplever de fra sine familiemedlemmer? Hvilken betydningen har jentenes forhold til foreldrene når det gjelder dobbeltliv? Hvis foreldre ikke har den emosjonelle tilgangen til sine barn, blir barna nødt til å forhandle med foreldrene sine på andre måter for eksempel gjennom dobbeltliv? Hva betyr tillit mellom informantene og deres foreldre?

Kontroll

Det finnes mange ulike måter å definere *kontroll* på. Hva slags kontroll en utøver er blant annet avhengig av ens verdier og normer, i tråd med sosial og kulturell bakgrunn. Min hensikt er å bruke kontroll for å forsøke å analysere på hvilken måte foreldrene har innsikt i jentenes liv. Jeg vil i tillegg undersøke hvordan *kontrollen* kan gå motsatt vei: Hva betyr egentlig innsyn og hvordan kontrollerer jentene foreldrenes innsyn i sitt liv?

Baumrind (1978) gjør et viktig skille mellom autoritær og autoritativ kontroll når det gjelder ulike oppdragelsesstiler. *Autoritær kontroll* er basert på trusler og fysisk avstraffelse og resulterer i utvendig press på barnet til å oppføre seg slik foreldrene ønsker (form for ekstern kontroll), mens *autorativ kontroll* baseres på fornuft, resonnement og forklaring hvor foreldrenes mål er å oppnå frivillig føyelighet hos barnet og dermed unngå direkte konflikter. Ved å fortelle barnet om konsekvenser av handlinger er ideen at barnet internaliserer normer og regler i samfunnet slik at det lærer å bli selvkontrollerende (form for internalisert kontroll). En tanke er at norsk-pakistanske jenter kan internalisere en form for psykisk press, eller indre disiplinering som går ut på at foreldrene lærer barna sine å kontrollere seg selv gjennom det som kalles *samvittighet*. Skaper foreldrene en samvittighet hos jentene slik at de får en

skyldfølelse overfor foreldrene hvis de går utover grensene? Som jeg tidligere har vist, viser det seg at unge med minoritetsbakgrunn kan få en følelse av å stå i gjeld til foreldrene (Prieur 2004; Lien 1982). Her er respekt og lydighet overfor autoriteter også vesentlige aspekter. Innebærer denne samvittigheten en skapt lydighet fra foreldrenes side? Er dobbeltliv en måte å vise respekt for autoritetspersoner?

Bredal mener at *samvittighet* er typiske tegn ved en middelklassesosialisering og at det psykiske presset er kontekstuell og underlagt visse kulturelle betingelser.

Presset er kulturelt spesifikt ved sin appell til et sterkt fellesskap og felles ære, men ved at det er den unge selv som skal velge å innordne seg, er det en indre og ikke en ytre tvang som gjelder (Bredal 2006:150)

Hva er samvittighet og hva handler denne indre tvangen om?

Støtte og kontroll i kollektivistiske og individualistiske familier

Øia (1999) mener det er sannsynlig at utfordringene og belastningene i forholdet mellom foreldre og barn vil være spesielt store i minoritetsmiljøer basert på tradisjonell kultur. Dette er relevant for min analyse fordi mange av de tradisjonelle verdiene er holdepunkter som foreldrene ofte frykter å gi slipp på ved å slutte seg helt til den *norske* kulturen (Prieur 2004). Foreldrene verdsetter sine røtter, og deres nasjonale og religiøse bakgrunn. Evenshaug og Hallen ser det slik: På den ene siden kan det være en fare for at den unge med minoritetsbakgrunn utsettes for et sterkt konformitetspress hjemme i retning av foreldrenes kulturelle verdi- og livsmønster. På den andre siden ønsker gjerne barna å assimileres i det norske samfunnet, mens foreldrene reagerer på at de blir for norske (Evenshaug og Hallen 1997:197).

Triandis (1995) definerer kollektivistiske kulturer som ”tette”, spesielt hvis kulturen består av individer med lav klassebakgrunn. Han illustrerer også med et eksempel om innvandrere i vest-Europa. Innvanderne har tettere bånd til familien, fordi de ønsker å bevare sin opprinnelseskultur (Triandis 1995:53). Spenningsforholdet dannes når den kollektivistiske kulturen møter en ”løsere kultur”, som er å finne i heterogene samfunn hvor individuell handling blir verdsatt og hvor det er mindre tetthet mellom folk. Han hevder at i individualistiske kulturer blir selvstendighet forventet og verdsatt og selvaktualisering oppmuntret. Mens i kollektivistiske kulturer blir avhengighet mellom foreldre og barn

verdsatt og forventet. Han peker på at foreldrenes kontroll tenderer å ha forskjellig mening i kollektivistiske og individualistiske kulturer:

In collectivist cultures it is often perceived as "love" because it is part of the effort of the parents to make the child useful member of the ingroup or the society; in individualistic cultures it is often perceived as "overcontrol" and generates negative affect. (Triandis 1995:56)

Som jeg har vist tidligere er innsyn en viktig faktor for norsk-pakistanske familier, spesielt når det gjelder jentene. Opplever informantene at de blir overvåket og overkontrollert av familien?

Triandis fremstiller samtidig foreldre i kollektivistiske kulturer som varmere og mer støttende overfor sine barn enn foreldre i individualistiske kulturer. Disse foreldrene beskriver kjærlighet, tillit, respekt som *god opptreden*. Selte (1998) mener å finne en motsatt tendens i hennes utvalg som består av norsk-pakistanske jenter med bakgrunn i kollektivistisk kultur. Selv når hun kontrollerer for andre familiefaktorer finner hun at pakistanske foreldre er mindre støttende ovenfor sine døtre (Selte 1998:107). Er det slik at kollektivistisk kultur og autoritær (forstått som tradisjonell) oppdragelse skaper uselvstendige individer? Finnes det ingen rom for selvutfoldelse og frihet til å skape seg selv for norsk-pakistanske jenter innenfor rammen av familien? Må de i tilfeller der foreldrene er overkontrollerende, ty til dobbeltliv?

Mer om innsyn og sosial kontroll

Øia og Vestel (2007) fant at sosial kontroll var viktig for unge med minoritetsbakgrunn når de skulle fortelle om foreldrenes innsyn i sitt privatliv. Studien viste at pakistanske foreldre har mer innsyn og kontroll over jentenes liv enn hva tilfellet var med guttene i samme studie. Mørck (1998) sin studie viser at den sosiale kontrollen, ikke bare innebar foreldrenes innsyn, men at også slektninger og andre med samme etniske bakgrunn kunne *overvåke* de unge. Hennes informanter fortalte at det kunne oppleves som begrensende og at man måtte passe seg for den utbredte sladre - og ryktespredningskulturen i foreldregenerasjonen og hvordan frykten for å få "et dårlig rykte" kunne fungere som en sterk kilde til sosial kontroll. De nevnte forskerne Aarset og Sandbæk (2009), fant at den sosiale kontrollen også begrenser foreldrenes handlingsfrihet både i oppdragelse av barna og foreldrene selv. Foreldrene ønsker å gi barna mer frihet, men mener de selv er begrenset av andre (andre voksne i samme etnisk miljø). De fryktet altså et *dårlig rykte*, sladder og negative sanksjoner. Hva tenker mine

informanter om rykte? Øia (2007) viser at innvandrerfamiliene i større grad er basert på en type samhold, der det er viktig å beholde den ytre fasaden (jeg forstår dette som familiens rykte), og der problemene skal løses internt i familien, og helst ikke blande inn sekundære instanser. Er fasade og dobbeltliv to sider av samme sak? Hvem har man en fasade for?

2.3 Oppdragelse: autoritet og respekt

Siden oppgaven min handler om hvordan norsk-pakistanske jenter bruker normer, verdisett og moral til å forme sin identitet og hverdag, og det vises i teorien at dette kan bære preg av foreldrenes kulturelle bakgrunn, mener jeg det er fruktbart å se nærmere på oppvekst og oppdragelse. Gjennom sosiologisk teori har vi lært at sosialisering kan bidra til å påvirke barns måter å utfolde og forme seg selv på både i hjemmet og i samfunnet. Selvfølgelig skal det ikke utelukkes at andre variabler bidrar til å forme et individ som sosiale nettverk, media og venner.

Autoritet og respekt

Ifølge Evenshaug og Hallen innebærer oppdragelsessituasjonen en asymmetrisk karakter hvor oppdrageren utøver autoritet (myndighet) (Evenshaug og Hallen 1997:60). I barnets oppvekst blir ikke autoritet bare ansett som et nødvendig ledd i oppdragelsen, men også et unngåelig element. Det handler altså om at foreldrene influerer sine barn, enten de gjør det bevisst eller ei. Barnet på sin side gjør oppdrageren til autoritet. Forskerne legger vekt på at ”barnet ser opp til de voksne, etterligner dem og identifiserer seg med dem” (ibid). Autoritet er altså høyst aktuelt å trekke inn i et barns oppvekst. Autoritet kan utøves på forskjellige måter. I tradisjonalistiske familier er det vanligere å tenke at far er familiens overhodet og at familiens normer og verdier i stor grad er preget av foreldrenes hjemlandskultur. Respekt og lydighet er normer som verdsettes høyt i tradisjonalistiske familier (Øia 2009). Utvikles det forskjellige relasjoner til mødre og fedre? På hvilken måte har jenters forhold til mødrene betydning for dobbeltlivet?

Wikan (1995) legger vekt på at det er ulikheter mellom verdisyn mellom førstegenerasjonen og andregenerasjonen. De unge i andregenerasjonen kan på sin side briljere med sine kunnskaper og språklige ferdigheter og provosere med et verdisyn som bryter sterkt med det

foreldrenes (Evenshaug og Hallen 1997:197). Hvordan håndterer jentene en eventuell verdikonflikt mellom seg selv og foreldrene? Gjennom begrenset innsyn og derav dobbeltliv?

Innenfor Islam, blir respekt for sine foreldre ansett som en meget viktig del av oppdragelsen (Østberg 2003). Ifølge Østberg er det viktig for unge med muslimsk bakgrunn å respektere de eldre, fordi de anses som autoritære og vil følgelig ha mer livserfaring enn de unge. Øia mener at foreldrenes autoritet ikke hviler på et trygt kunnskapsmonopol eller på kulturell kontinuitet. Dette fordi det først og fremst er de unge som har kompetansen som fremtiden krever, for eksempel språklige ferdigheter som vi nettopp var inne på. I en sammenligning av pakistanske og norske oppdragelsesidealer legger Hagen og Qureshi (1996) blant annet vekt på innlæring av ansvarsfølelse overfor et kollektiv (familien), av betydningen av å vise respekt for foreldrene og å adlyde dem, og av skamfølelse ved normbrudd som vesentlige ingredienser i pakistansk oppdragelse.

Vestel (2004) studerer foreldrenes rolle som tradisjonsbærere i etniske minoritetsmiljøer:

Både sterkere foreldreautoritet, primærsosialiseringens føringer, en følelse av takknemlighet og respekt for vanskelighetene foreldre har gått igjennom som innvandrere, sterkere kollektiv orientering og en viss nysgjerrighet og følelsesmessig bånd til slektninger i foreldrenes opprinnelsesområde er trolig alle elementer bak viktigheten som ungdommene tillegger å leve etter foreldrenes hjemlands kultur og tradisjoner (Vestel, ref i Øia og Vestel 2007:55).

Øia og Vestel viser at ”troen på respekt for tradisjonell autoritet (foreldre) er markert sterkt utviklet innenfor innvandremiljøene og at flere mener at både lærere og foreldre skal vises respekt for, selv om man er uenig” (Øia og Vestel 2007:56). Hva tenker mine informanter om respekt?

2.4 Kultur

Prieur kritiserer Lévi- Strauss sin tanke om at mennesker blir til roboter - altså at struktur kommer forut for individet. Hun kritiserer mer spesifikt denne tanken til Lévi- Strauss: ”Det er ikke jeg som tenker, det er strukturen som tenker i meg”. Videre sier hun at hvis ”strukturen” erstattes med ”kultur”, passer utsagnet godt på den forståelse mange har av et fenomen om æresdrap: ”Individet handler ikke fritt, men er determinert utenfra, da kulturen

påbyr en bestemt atferd” (Prieur 2007:29). Denne kritikken synes å være rimelig, da Levi-Strauss, ifølge Prieur, glemmer enkeltindivids tanker og selvstendige handlinger. Som Prieur også påpeker er denne forståelsen omstridt. Hun viser til den klassiske sosiologen Max Weber som gjennom metodologisk individualisme, mener at individs valg inngår i enhver handlingsforståelse. Alt som skjer i samfunnet er ifølge Weber, et resultat av individers beslutninger er det som skal være utgangspunktet for dannelsen av individet (Prieur 2007:30). Hvordan forholder mine informanter seg til kultur? Føler de at de styrt av foreldrenes opprinnelseskultur?

Min forståelse av hvilket teoretisk perspektiv som egner seg best for å norsk-pakistanske jenters livssituasjon går på en mellomposisjon mellom de to perspektivene ovenfor: samtidig som kulturen kan sette begrensninger og føringer for enkeltindividet, kan individet bestemme sin egen atferd og sette sine egne grenser. Brukes dobbeltliv for å kontrollere eget liv? Sette sine egne grenser og bestemme sin atferd? Denne *selvstendige* tankegangen inngår som en del av *den nye moderniteten* som beskrives av teoretikere som Giddens (1991) og Bauman (2000) og er kjennetegnet av økende individualisme, refleksivitet og det egoistiske selvet.

Å bruke kultur som forklaringsvariabel kan være vanskelig, men det er viktig at man ikke avviser kultur helt ifølge Prieur (2007) fordi det vil innebære å avvise sosialisering, pregning og læring. Hun foreslår mer dynamiske begreper som fanger opp variasjon, dynamikk og endringspotensial. Det er nettopp det jeg er interessert i når det gjelder min oppgave. Hvilke andre ikke-tabloid begreper er det å finne for beskrive norsk-pakistanske jenters liv? Hvordan definerer jentene seg selv?

Prieur (2002) kritiserer også Lien for å legge for stor vekt på foreldregenerasjonens kultur når det gjelder å forstå etterkommere. Hun mener altså at Lien signaliserer feil med sine betegnelser om ”musliske miljøer”, ”innvandrerjenter” og ”pakistanske ungdommer i Norge”. Prieur mener at Lien allerede i betegnelse foretar en sterk generalisering som fremstiller muslimer i Norge som en enhetlig gruppe. Dette er selvfølgelig Prieur uenig i, i det hun vektlegger mangfold og ulikheter i verdier i minoritetene. Prieur mener at i hverdagslivet og av massemedier blir ungdom med innvandrerbakgrunn ofte forstått ut fra sin kulturelle bakgrunn, det vil si ut fra de holdninger og verdier, den stil og de praksisformer deres foreldre har med seg fra det landet de vokste opp i. Om for eksempel en ung mann med innvandrerbakgrunn mishandler sin kone, vil det ofte bli sagt, og det på tross av at han kan være født i Norge, at det er fordi han har patriarkalske holdninger med seg fra ”sin” kultur.

Men når innvandrerungdom kler og ter seg på samme måte som sine norske jevnaldrende, sier man at de er blitt ”fornorsket”, og ”man” kan i denne sammenhengen være mennesker med og uten innvandringsbakgrunn (Prieur 2007:38). Jeg er opptatt av hvilke definisjoner informantene forholder seg til når det gjelder å være norsk og pakistansk. Er man for eksempel for norsk når man lever dobbeltliv? Er norsk motsatt av pakistansk? Med bakgrunn i dette vil jeg også gjennom analysen forsøke å fange en dynamisk og mer nyansert forståelse av dobbeltliv. Hva er dobbeltliv et forsøk på og hva handler denne praksisen om? Hva er dobbeltliv et uttrykk for og hva er det et resultat av?

Ulike kulturer

I oppgaven refererer kultur både til det informantene anser som pakistansk kultur og norsk kultur, fordi man kan si at informantene mine befinner seg i et samfunn hvor de orienterer seg i ulike kulturer, én individualistisk kultur (den norske) og én tradisjonell kultur (den pakistanske). Benytter informantene kulturene som en todeling eller som en kombinasjon for å definere seg selv? Hvor plasseres dobbeltlivet når de definerer seg selv?

En helhetlig dekkende definisjonen av kultur kan være problematisk å finne. Jeg er interessert i å fange den ”folkelige” eller dagligdagse definisjonen av *kultur* blant mine informanter. ”I en del nyere studier av unge innvandrere er den kulturelle bakgrunnen nærmest fraværende. Fokus er gjerne på jevnaldrende relasjoner og ungdomskulturelle uttrykk som moter, musikk og kunst” (Prieur 2007:42). Hvordan forstår de kultur og hvordan snakker de om kultur?

Holdninger til kultur

Andre studier som er gjort om unge og foreldre med minoritetsbakgrunn, tar opp holdninger til tradisjonell kultur. Øia og Vestel (2007) hevder at unge flerkulturelle stilles i situasjoner hvor han eller hun må forholde seg til forskjeller og treffe valg i forhold til egen kultur og identitet. De undersøker altså unge menneskers *holdninger* til ens nasjonale, etniske og religiøse tilhørighet. Studien viser at det generelt er mindre viktig for de unge å leve etter norsk kultur og tradisjon sammenlignet med hvor viktig de opplever det er å leve etter hjemlandets kulturelle tradisjoner. De samme holdningene var det også å finne blant foreldrene som ble intervjuet i studien, som var enige i at de unge burde integrere opprinnelseskulturen i eget levesett. Det store bilde var altså slik: ”Selv om mange av ungdommene med innvandrerforeldre, oppfattet seg som norske var det likevel viktig for det

store flertallet å leve etter foreldrehjemlandets kultur og tradisjon” (Øia og Vestel 2007:51). Det interessante ved denne studien er at den studerer unge og foreldrenes *holdninger* til norsk og hjemlandets kultur og levemåter og ikke selve praksisen. Selv om en person har en spesifikk holdning til noe, er ikke dette ensbetydende med at den personen lever i samsvar med denne spesifikke holdningen. Det er her dobbeltliv kan komme inn. Brukes dobbeltliv til å opprettholde disse holdningene? Er det slik at foreldrenes kultur og levemåter fremstilles som viktigere enn hva det faktisk er for informantene? I så fall, er det slik at informantene lar foreldrene tro at deres kultur er viktig for dem. Det kan tenkes at jentene ønsker å gjøre opprør mot foreldrenes tradisjonelle ”kultur”, men hvordan *gjøres* dette?

2.5 Å måle frihet

Begrepet *frihet* benyttes ofte i studier av minoritetsungdommer for å kartlegge likheter eller forskjeller mellom minoritet og majoritetsungdommer. Frihet refereres ofte til hvordan minoritetsungdom posisjonerer seg selv for eksempel i forhold til foreldrene og andre med etnisk norsk bakgrunn. I tidligere studier har frihet blitt målt kvantitativ på en målestokk, fra hvor lite til hvor mye frihet man får av foreldrene hjemme. Frihet knyttes også til unge menneskers selvbestemmelse og handlingsfrihet innenfor rammene i hjemmet, knyttet til innetider.

Studien til Prieur (2004) viste at jentene med muslimsk bakgrunn opplevde vanskeligheter med å opprettholde vennskap med norske jenter fordi de selv ble holdt strengt hjemme, og dermed ikke fikk være med på aktiviteter de norske drev med, for eksempel festing og drikking (Prieur 2004:60). På den andre siden finner hun, i likhet med Pedersen, at muslimske jenter ”ikke alltid gjør helt som foreldrene sier, og noen tøyer grenser og finner forskjellige frirom. Noen har hemmelige kjæresten og noen har sex med kjærestene” (Pedersen 2002 sitert av Prieur 2004:60). Prieur i likhet med Pedersen (Pedersen 2002 sitert av Prieur 2004:60), finner at det er ytterst få blant de muslimske jentene i utvalget som har en slik livsstil. Kan dette relateres til mine informanter som også alle har muslimsk bakgrunn? Skafter de seg dette frirommet gjennom dobbeltliv? Er det noen av informantene som ”ikke gjør helt som foreldrene sier”? Har alle behov for et frirom eller er noen tilfreds med grensesettingen i hjemmet? En ung norsk-pakistansk jente i Prieur (Prieur 2004:59) sitt utvalg synes å være

fornøyd med grensen foreldrene har gitt henne når det gjelder innetid, seinest klokken 20-21 om kvelden:

”Jeg synes det er greit. Jeg er oppdratt i en kultur... så jeg vet hvorfor det på en måte... det er helt greit og normalt for meg, da (...) Foreldrene er redde for barna sine og vil beskytte dem så det ikke skjer noe med dem. Det skjer jo masse rart her rundt, liksom” (Zobia).

Øia (2003) viser i en kvantitativ studie at foreldre med innvandrerbakgrunn har strengere innetider for sine barn, enn norske foreldre. I studien kommer det frem at ”63 % av jentene med norske foreldre og 60 % av guttene (15 - 17 år) får komme hjem senere enn klokka 22 på ukedager, mens det blant unge som hadde pakistanske foreldre, bare var 11 % av jentene og 31 % av guttene som fikk lov til å komme så sent hjem (Øia 2003:59). Hvilke rammer for innetider og bevegelsesfrihet har mine informanter? Selv om mitt utvalg består av en høyere aldersgruppe enn dette utvalget, er det likevel vesentlig å undersøke innetider og bevegelsesfrihet, da det viser seg at norsk-pakistanske jenter blir boende hjemme lenger enn norske jevnaldrende (Øia 2003). Kan dobbeltliv være en forklaring på hvordan jentene forholder seg til foreldrenes rammer for innetider og frihet? Satt på spissen, kan informantene mine komme og gå inn og ut av huset som de vil?

Både Selte (1998) og Øia (1998) bruker variabler som innetider og foreldrenes innsyn i ungdommenes liv (hvem de er sammen med på fritiden, hvor de befinner seg, problemer og konflikter med venner) for å forklare grad av frihet blant ungdommer med minoritetsbakgrunn (Øia bruker også frihet for å sammenligne minoritet og majoritetsungdom). Det kan diskuteres hvorvidt det er fruktbart å måle frihet gjennom kvantitative undersøkelser. Klarer slike analyser å fange opp nyansene i dobbeltliv? Er det mulig å stille spørsmål om unge skjuler noe for sine foreldre og hvor mye og hva de forteller, med få variabler? Dobbeltliv kan innebære skjuling og hemmeligholdelse og det være utfordrende å fange utsagn om disse praksisene i et spørreskjema. Dobbeltliv kan også innebære elementer som er vanskelige å innrømme, og det kan knyttes til skam og undertrykkelse av ens egen frie vilje. Individer vil ofte fremstå som selvstendige, og underrapportering kan ikke utelukkes i kvantitative analyser. Sensitive opplysninger og informasjon om seg selv og sin familie, kan være problematisk å fange gjennom avkrysning. Spørreskjemaer er ofte svært generelle og inkluderer svaralternativer. Å definere frihet ut i fra innetider er vesentlig for å forstå at det er forskjeller på grensesetting i minoritet- og majoritetshjem, men det forklarer ikke hva ungdommene definerer som frihet. Jeg er interessert i hvordan informantene mine forstår

frihet. Hva er frihet for norsk-pakistanske jenter? Innebærer frihet noe annet enn variabler som måler innetid og overnatting hos venner? Hva eller hvem defineres frihet i forhold til?

Frihet og fellesskap

Engebrigtsen og Fuglerud (2009) studerer tilpasningsformer blant somaliere og tamiler i Norge. De skriver om tilhørighet mellom somaliske og tamilske jenter og deres foreldre. De finner at tilhørigheten til ens foreldre henger sammen med en forestilling om ”frihet og fellesskap”, noe som i tillegg tolkes på mange forskjellige måter hos deres informanter.

De nevnte forskerne finner to definisjoner på frihet blant jentene i sitt materiale som også viser en tvetydighet i frihetsbegrepet i sosiale relasjoner generelt. De finner dilemmaer omkring frihet, autonomi og selvbestemmelse på den ene siden og tilhørighet, plikt og underkastelse på den andre siden blant sine kvinnelige informanter. Frihet beskrives av de unge jentene for det første som et litt uoppnåelig gode som er gitt av andre. Altså et gode man ønsker, men kun delvis får. Den andre definisjonen er når frihet sees på som et gode samtidig som en fare, fordi den kan ”overdrives” i forhold til det fellesskapet man ønsker å være en del av. Definisjonene er også knyttet til spesifikke kjønnsdimensjoner i familien. De finner blant annet at jentene opplever begrensning i friheten som et naturlig aspekt ved å være jente som man underkaster seg som en del av å tilhøre en familie, mens noen snakker om frihet under ansvar forstått som den personlige friheten man selv har ansvar for å tilpasse de krav som fellesskapet setter (Engebrigtsen og Fuglerud 2009:119).

Ifølge forskerne blir frihet blant mange av sine informanter sett på som synonymt med norskhet, og fellesskap blir sett på som synonymt med familie og etnisk tilhørighet (Engebrigtsen og Fuglerud 2009:118). “Det er rimelig å tenke at unge med kulturell forankring i andre samfunn med andre diskurser om forholdet mellom frihet og autonomi, reflekterer mer eksplisitt omkring frihetsbegrepet som en måte å forstå sin egen situasjon enn andre unge” (Engebrigtsen og Fuglerud 2009:119). I hvilke situasjoner opplever informantene at de er frie eller er seg sjøl?

Forskerne finner en ambivalens i frihetsbegrepet blant jentene som intervjues. For unge med tamilsk bakgrunn blir den opplevde ambivalensen mellom tilhørighet til egen familie/gruppe og tilhørighet til norske venner og institusjoner, som skole, gjerne uttrykt som en ambivalens nettopp mellom frihet og fellesskap. Forskerne mener at man er ”tvunget” inn i fellesskapet i

innvandrerkulturen. Mens ”frihet” som knyttes til autonomi og refleksivitet blant informantene, finnes i den norske kulturen. Opplever mine informanter en ambivalens mellom frihet og fellesskap?

Bauman (2000) legger vekt på at individet vil ha frihet fra noe, en eksistensiell frihet som innebærer å foreta handlingsvalg der man kunne handlet annerledes. Velger informantene dobbeltliv for å handle slik de egentlig ønsker?

2.6 Identitet som sosial konstruksjon

Ifølge Prieur har synet på identitet som en sosial konstruksjon blitt veletablert i humaniora og samfunnsvitenskapen. Men Prieur (2002) sier i sin artikkel at det finnes forskjellige retninger innenfor hva man betegner som konstruktivisme. Hun mener også at den viktigste forskjellen mellom teoriene handler om hvor sterkt styrende det samfunnsmessige anses i forhold til det individuelle. Identitet konstrueres både av samfunnsmessige forhold og gjennom individuelle identitetsprosjekter, men det er således uenighet om individets spillerom og mulighet til å gjøre sine identitetsprosjekter.

Å se på identitet som en sosial konstruksjon, bryter med forståelsen av å se på identitet som en *essens*, eller en kjerne som kommer til uttrykk på bestemte måter (Prieur 2003:4) Ifølge Prieur er faren for å generalisere meget stor ved å essensialisere - fordi det er ensbetydende med at alle med samme kjerne har samme kjennetegn. For eksempel kan det være fare for å tro at alle norsk-pakistanske ikke har like mye frihet som norske jenter fordi de har strengere regler (for eksempel innetid) hjemme. Det kan hevdes at disse uttrykkene i tillegg forsterkes når det gjelder minoriteter. Passer for eksempel Prieurs begrep, *balansekunstnerne* for mine informanter? Hvordan defineres dobbeltliv i en persons identitetskonstruksjon? Det motsatte kan det også stilles spørsmål om, hvordan defineres identitet i et dobbeltliv? Hvordan henger dobbeltmoral sammen i et refleksivt prosjekt hvor meningen er å aktivt konstruere sin egen identitet? Er dobbeltliv en form for, eller en forutsetning for balanse?

En definisjon av identitet kan ligge mellom posisjonene som Prieur presenterer ovenfor. Teorien til Søndergaard (1996) kan benyttes her fordi hun ser på identitet ut fra et konstruksjonalistisk (slik som de overnevnte definisjonene) perspektiv. Identitet er ikke et

ferdig sluttprodukt, men hele tiden i prosess hvor identiteten kontinuerlig formes, forhandles og omskapes. Samtidig mener Søndergaard at det er en underliggende ”tvang” når individer posisjonerer seg i forhold til for eksempel kjønn. Individet står ikke i en situasjon hvor det kan velge helt fritt, men er nødt til å operere innenfor de grensene kulturen setter. Er dobbeltliv et opprør eller brudd mot kulturen og/eller en tilpasning til kulturen?

Menneskers atferd er skiftende med hensyn til kontekst, for eksempel, kan det sies at atferden endres blant venner og med foreldre. Dette vil både gjelde norsk ungdom og ungdom med minoritetsbakgrunn. Prieur trekker inn Giddens for å forstå kompleksiteten rundt identitet:

En øket diversitet i sosiale forhold, kontekster og interaksjonssteder motvirker gitte og faste identiteter, for samme person kan skifte mellom subjektposisjoner (Giddens ref i Prieur 2002:5).

Likevel hevder hun på linje Pierre Bourdieu at identitet (habitus) ikke kan endres over natten. Det er en treg prosess som preges av tradisjon, kontinuitet og reproduksjon fremfor fornyelse, brudd og mobilitet. Men hun legger vekt på at dette er ikke ensbetydende med at norsk-pakistanske jenter kun determineres av deres kulturelle bakgrunn og foreldrenes etniske identitet. “Det vil heller ikke si at jentene blir helt som sine foreldre. De kan godt bli pakistanere eller tyrkere på noen nye måter” (Prieur 2002:8). Det er disse fremstillingene og individuelle ”prosjektene” jeg er interessert i å fange i analysen.

2.7 Det motsatte kjønn

En empirisk studie gjort av Hennink, Diamond og Cooper (2001) sammenligner asiatiske jenter mellom 15 -18 år med pakistansk, indisk og bangladeshisk bakgrunn, mer spesifikt deres forståelse av sosiale og seksuelle forhold og i hvilken grad dette er påvirket av kultur, religion, familie og community expectations (jeg tolker dette begrepet som miljøets forventninger). Disse jentene sammenlignes videre med jevnaldrende britiske jenter.

Hovedtendensen de finner er at de pakistanske jentene hadde flest sosiale restriksjoner når det gjaldt kjærlighetsforhold og i det hele tatt kontakt med det motsatte kjønn, sammenlignet med de indiske og bangladeshiske jentene. De pakistanske jentene hadde det mest strengt hjemme, og mesteparten av deres sosiale atferd var orientert rundt familien, hjemmet og religionen.

Mange rapporterte at deres sosiale aktiviteter ble regulert av deres foreldre og forventinger fra

”the Asian community”. Når det gjaldt britiske jenters sosiale aktiviteter var disse mer orientert mot venner og jevnaldrende og aktiviteter utenfor hjemmet. De muslimske jentene brukte mesteparten av fritiden med andre med samme kulturell bakgrunn eller med familien (Hennink, Diamond og Cooper 2001:872). Når de ble spurt hvorfor de holder seg til ”sine egne”, svarte de at det var lettere å relatere seg til jenter med liknende foreldre. Generelt finner de asiatiske jentene det lettere å dele sitt kulturelle og religiøse syn med andre med lik bakgrunn, enn med britiske jenter. En pakistansk jente forteller om hvorfor hun ikke får lov til å gå ut av foreldrene sine:

Because if we`re meeting with any men, if they (community) see you out with a boy or something, they make comments about you, `cause we have arranged marriages and everything (Hennink, Diamond og Cooper 2001:873).

Ut fra denne studien kan man få inntrykk av at ingen av jentene bryter med disse forventningene fra *community*. Det ble ikke blitt stilt spørsmål om hvorvidt de bryter med forventningene. Foreldrene til disse jentene klargjør for jentene årsaken til at de ikke får lov til å gå ut om kveldene: fordi de skal unngå kontakt mellom jenter og gutter. Bredal (2006) viste i sin studie at jenter og gutter med norsk-asiatisk bakgrunn på samme linje med majoriteten har kjærester og venner av det motsatte kjønn. Forskjellen ligger i at ungdommer med minoritetsbakgrunn har en tendens til å skjule slike forhold for sine foreldre og det norsk-pakistanske samfunnet. Dette fanges ikke opp i studien til Hennink, Diamond og Cooper. De skriver i tillegg at ”if the asian girl do become involved with boys the relationship are usually short - term, non - sexual liaisons which are carried out without their parents knowledge” (Hennink, Diamond og Cooper 2001:278).

Forskerne peker også på faren for sosial stigma og jentenes begrensinger i forhold til det motsatte kjønn når det gjelder religiøse tabuer, kulturelle normer og *community expectations*. Faren for å bli sosialt stigmatisert øker ved økende kontakt med det motsatte kjønn. Disse begrensningene vil innebære at hvis jenter med pakistansk (og muslimsk) bakgrunn strider imot disse sosiale normene, eksempelvis har en kjæreste vil dette øke faren for å bli stigmatisert, i verste tilfelle bli utestengt fra familien. Mange av de britisk-asiatiske jentene i studien forteller at de heller vil gi opp sitt livs kjærlighet og gifte seg med en etter foreldrenes ønske. Hvis dette stemmer kan man da påstå at disse jentene er sterkt begrenset og determinert av de rådende oppfatningene om hvordan britisk-asiatiske (muslimske) jenter skal være? Altså at kultur i stor grad bidrar til å forme jentenes oppfatninger om seg selv og deres

handlinger? Dette vil i så fall være en annen måte å være på enn det Beck (2004) og Baumanns (2000) individualistiske teori om det selvsentrerte og egoistiske selvet. Hennink, Diamond og Cooper indikerer at de asiatisk-britiske jentene i studien, ser ut til å ignorere sine *egoistiske* ønsker, men velger aktivt å leve etter *community expectations* og på foreldrenes premisser. Men det kan også være at jentene bevisst, i hjemmet og under intervjuet fremstiller seg slik kulturen (community expectation) og forskerne forventer, men at de egentlig lever et nokså annerledes liv? I datamateriale til Pedersen (ref i Prieur 2004:60) vises det at noen av hans kvinnelige informanter hadde hemmelige kjæresten, og at de hadde sex med kjærestene sine. Men han spesifiserer at dette er unntakene – og blant de muslimske jentene er det særlig få. Alle mine informanter har muslimsk bakgrunn og det blir interessant å studere om slike lydhetsnormer gjenspeiles i informantenes fremstillinger og fortellinger om seg selv.

2.8 Sammenfattende kommentar

I dette kapitlet har jeg lagt frem relevante teorier og empiri fra forskningen om minoritetsungdom. Med hovedproblemstillingene i fokus, har jeg stilt flere spørsmål som jeg skal undersøke videre i analysekapitlene. Nå følger en gjennomgang av de metodiske utfordringene jeg møtte under studien.

3 Metode og informantutvalg

Her skal jeg gjøre rede for de metodiske valgene som ble tatt og reflektere over konsekvenser for resultatene og for informantene som deltok i prosjektet.

Oppgaven bygger på kvalitative intervjusamtaler med åtte norsk-pakistanske jenter i alderen 18-22 år som alle er født og oppvokst i Norge. De er enten bosatt i Oslo, eller byer i nærheten av hovedstaden. Som jeg skal komme tilbake til senere i kapitlet har jeg av hensyn til informantenes anonymitet, valgt å gi dem fiktive navn.

Valg av kvalitativ metode begrunnes med henvisning til hovedproblemstillingene, da erfaringer av dobbeltliv både krever dybde og fortellinger fra oppveksten og frem til nå. Metoden begrunnes også med henvisning til underproblemstillingene, som blant annet ser på hvordan informantene snakker om tilknytning til ulike kulturer.

3.1 Informantene

Valg av informanter

Før jeg startet datainnsamlingen, hadde jeg bestemt meg for å samle inn data om norsk-pakistanske jenter. Dette var et valg jeg tok tidlig, som også skulle være utgangspunktet for denne oppgaven. Jeg ville se nærmere på betydningen av begrepet dobbeltliv som i media ble brukt for å illustrere norsk-pakistanske jenters hverdagsliv. Det er ikke til å legge skjul på at nysgjerrighet og en videre interesse for dette temaet, styrte oppgavens retning mot akkurat denne etniske minoritetsgruppen. Det er også verdt å nevne at min bakgrunn som norsk-pakistansk jente, også har preget valgene jeg har tatt underveis.

Utvalget

Strategisk utvalg vil si at forskeren har bestemt seg for hvilken målkategori forskningen skal rette seg mot (Thagaard 1998). Mitt utvalg besto av åtte kvinnelige informanter. Foreldrene flyttet fra Pakistan til Norge i ung alder, men alle informantene er født og oppvokst her. De

regnes under kategorien annengenerasjonsetniske nordmenn⁵. Alle informantene har muslimsk bakgrunn. Siden mitt utgangspunkt var å studere dobbeltliv i lys av VGs definisjon av begrepet som omhandler kvinner, var det avgjørende at mine informanter skulle være kvinner⁶.

Etter å ha intervjuet åtte informanter opplevde jeg at jeg hadde nådd et metningspunkt. Jeg følte at kvaliteten på intervjuene var gode og at jeg hadde rikelig med materiale i forhold til en masteroppgave. Dermed søkte jeg ikke flere informanter og valgte å fordype meg i de åtte historiene. Jeg intervjuet informantene i tidsrommet oktober 2010 til desember 2010.

Ressurspersoner

I tillegg til hovedinformantene har jeg snakket med noen ressurspersoner som på mange måter har bidratt til ny kunnskap om dette temaet. Jeg har snakket med om lag 15 unge mennesker i alderen 18-30 år, både med minoritets- og etnisk norsk bakgrunn. Gjennom samtaler med disse personene har jeg fått innsikt i flere perspektiver på kultur, og lært litt om hva slags oppfatninger minoriteter kan ha av majoriteten og omvendt når det gjelder selve praksisen i dobbeltliv, med tanke på hemmeligholdelse og skjuling av privatliv. Selv om jeg ikke har brukt disse samtalene aktivt som en del av intervjudataene, har jeg likevel ansett disse som bakgrunnsdata. Jeg har for eksempel diskutert fruktbarheten av termen *dobbeltliv* med en rekke personer, og det har gitt meg mye kunnskap.

De tre kategoriene av dobbeltliv

I analysedelen har jeg valgt å plassere informantene i tre kategorier. I den første kategorien finner vi tre informanter, etterfulgt av den andre som består av to informanter og i den siste finner vi igjen tre informanter. En kortere beskrivelse av hver kategori er nødvendig for å bli bedre kjent med informantene. Jeg har valgt å bruke kategori, som inndelingsform fordi jeg mener begrepet skiller, men samtidig ikke utelukker mulighetene for å finne likheter på tvers av informantene. Jeg har valgt å se på grader av, det jeg tolker som dobbeltliv, derfor anså jeg

⁵ Silje Fekjær (2006) har gjort en kvantitativ av utdanning hos de hun definerer som annengenerasjonsetniske nordmenn, det vil si mennesker som er født i Norge, med foreldrene med ikke- vestlig bakgrunn. Mine informanter regnes med under denne definisjonen.

⁶ Det kan tenkes at det finnes dobbeltliv blant gutter med norsk-pakistansk bakgrunn. Dette kan være interessant å studere videre.

det som hensiktsmessig å bruke dette begrepet for å skille mellom de tre kategoriene eller gradene som jeg finner i materialet.

Den første kategorien ”Mye dobbeltliv”, skal i hovedsak beskrive de informantene som selv bruker begrepet *dobbeltliv* om sitt eget liv. Kategorien består av tre jenter i alderen 20-22 år, ”Sania”, ”Sofia” og ”Dua”, som alle er bosatt i områder nær Oslo. De tar høyere gradstudier ved universitetet eller ved høyskole. Alle tre har søsken og bor hjemme hos foreldrene sine. Fedrene er selvstendig næringsdrivende, mens mødrene er hjemmeværende.

De to i den andre kategorien ”Middels dobbeltliv”, er 19 og 21 år. Termen dobbeltliv brukes ikke i en daglig kontekst, men noen situasjoner i livet, forklares med dette begrepet. ”Rima” og ”Zubi” studerer på universitet eller høyskole i Oslo. Zubi har en eldre bror og en yngre søster, mens Rima er yngst blant fem i søskenflokk. Begge jentene bor hjemme hos foreldrene sine. Faren til Zubi jobber som sjåfør i transportbransjen, mens moren er hjemmeværende. Hos Rima er arbeidssituasjonen motsatt, mor er i arbeid, mens faren er pensjonert og er hjemmeværende. Moren til Rima er assistent ved en barneskole og faren har tidligere arbeidet i postverket.

Den tredje kategorien ”Lite dobbeltliv”, består av jenter som verken kjenner seg igjen i begrepet, definisjonen eller erfaringene de mener dobbeltliv innebærer. Alderen i denne kategorien varierer mellom 18-21, hvor to er bosatt i Oslo, mens den siste er bosatt i en by rett utenfor hovedstaden. Mens ”Mehreen” er eldst blant sine søsken, er ”Hina” og ”Alina” de yngste i familiene. Det som er interessant med denne kategorien, er aldersgapet mellom søsken. ”Mehreen” er 21 år og har bare yngre søsken, mens Alina er like gammel, men er yngst i søskenflokk. Hennes eldste søster er 41 år. ”Hina” er 18 år, og hennes eldste bror er 28 år. Uansett alder, bor alle barn hjemme med foreldrene sine, med unntak av de som er gift, da de har flyttet ut. Når det gjelder arbeid, er alle foreldrene yrkesaktive, enten selvstendig næringsdrivende, eller assistenter i skoler eller barnehager.

Tabellen under er ment for å gi en oversikt over relevante trekk ved informantene. De to siste variablene er viktige elementer som informantene har trukket frem i mulig dobbeltliv.

Når det gjelder alkoholvariabelen har jeg krysset “ja” for de informantene som selv sier at de nyter alkohol, mens de resterende har jeg ikke har denne informasjon om⁷.

Navn	Alder	Grad av dobbeltliv	Plass i søskenrekken	Foreldrenes bakgrunn	I et forhold	”Drikker alkohol”
”Sania”	20	Mye	Yngst blant fire	Far i arbeid	Ja	-
”Dua”	22	Mye	Yngst blant to	Far i arbeid	Ja	Ja
”Sofia”	22	Mye	Yngst blant tre	Far i arbeid	Ja	Ja
”Zubi”	20	Middels	Mellom blant tre	Far i arbeid	Ja	Ja
”Rima”	19	Middels	Yngst blant fem	Far (pensjonert) og mor i arbeid	Nei	-
”Mehreen”	21	Lite	Eldst blant fire	Far og mor i arbeid	Nei	-
”Alina”	21	Lite	Yngst blant fire	Far og mor i arbeid	Nei	-
”Hina”	18	Lite	Yngst blant fire	Far og mor i arbeid	Nei	-

Informantenes virkelige navn er som tidligere sagt, byttet ut med fiktive navn, av etiske hensyn. Bortsett fra Hina er alle informantene *myndige*⁸, og den høyeste alderen i utvalget er 22 år. En svakhet i oppgaven er at jeg ikke har en strenghetsstandard for å måle hvor strengt en informant har det i hjemmet, for eksempel knyttet til foreldrenes regler innetider. Jeg har informasjon om enkelte informanter, men ikke tilstrekkelig for å bringe det med i tabellen. Det var først etter at jeg hadde foretatt intervjuene og var godt i gang med analysearbeidet, jeg så at en strenghetsstandrad skulle ha vært inkludert i intervjuguiden.

Når det gjelder foreldrenes yrkesbakgrunn, har jeg kort nevnt om en eller begge foreldrene er i arbeid, men en fordypning i klassebakgrunn skal jeg ikke gå nærmere inn i denne oppgaven.

⁷ Jeg hadde ingen direkte spørsmål i intervjuguiden om informantene bruker alkohol eller ikke. Alkohol var et tilleggstema som dukket opp underveis i hvert intervju. I variabelen refereres det til de informantene som selv sier at de nyter alkohol, mens de resterende har jeg ikke har tilstrekkelig data om. De sistnevnte er blant de som tar sterk avstand til alkohol.

⁸ Myndighetsalderen i Norge er 18 år.

Det skal kort nevnes at jeg bevisst ikke undersøker om religion har betydning for dobbeltlivet. Det er fordi jeg oppfattet at informantene sjelden trakk inn religion under intervjuene. Jeg hadde ingen konkrete spørsmål om religion og kultur i intervjuguiden, fordi jeg ønsket å høre på hvilken måte informantene selv eventuelt trakk inn kultur og religion i sine fortellinger. Jeg registrerte at informantene blandet inn religion først når de berettet om deres oppfatning av kultur. Religion og kultur ble altså snakket om hverandre, men siden kulturens betydning for dobbeltliv var mest fremtredende – valgte jeg å undersøke dette aspektet nærmere.

Alder og livsfase

Alderskategorien 18-22 år skulle gjøre det mulig få frem ulike erfaringer fra jenter som både gikk på videregående skole og universitet/høyskole. En fordel var at jentene befant seg i en livsfase, nemlig ungdomstiden, hvor sosiale nettverk, kjærlighetsliv, alkohol og uteliv skulle være temaer de hadde god kjennskap til, og som i utgangspunktet skulle være lett å kjenne seg igjen i. Slike temaer, skulle være hensiktsmessige å trekke inn for å få en naturlig flyt i samtalen, slik at informanten fikk slippe til og fortelle om sin hverdag på sin egen måte. Her er det også verdt å nevne at jeg kommer til å benytte begrepet *jenter* når jeg refererer til informantene. Siden mange av de befinner seg i tidlig tjueårene, kunne jeg omtalt de som *kvinner*. Ettersom informantene bor under foreldrenes tak kan det tenkes at det er naturlig for dem å referere til seg selv som jenter, noe de også gjorde. Dermed følte det også naturlig for meg å omtale informantene som jenter.

3.2 Rekrutteringsprosessen

Det var mange viktige aspekter å reflektere over når det gjaldt min datainnsamlingsmetode. På den ene siden dreier det seg om sensitive opplysninger om individer, og på den andre siden, problematikken rundt min bakgrunn som norsk-pakistansk jente.

Det kunne være at informanten ikke ville snakke med meg på grunn av min bakgrunn. Kanskje ville de ikke snakke om sitt privatliv i frykt for å bli utsatt for sladring eller represalier, og usikkerhet rundt ivaretagelse av anonymiteten. Det kan også være at informantene hadde mangel på generell viten om forskerens taushetsplikt og hva den egentlig innebærer. Siden jeg hadde reflektert over mulige etiske dilemmaer, var jeg alltid klar og

tydelig når jeg, før intervjuet informerte deltagerne om min rolle som forsker og henviste til de etiske prinsippene (jeg kommer tilbake til dette under avsnittet om de etiske aspektene).

Nøkkelpersoner

Jeg brukte nøkkelpersoner for å skaffe meg informanter og jeg ville helst ha personer fra flere nettverk. Dette viste seg å være nyttig for å anonymisere informantene, og unngå at de skulle være fra samme nettverk. Jeg fikk hjelp av nøkkelpersoner som tilhørte ulike nettverk, for å rekruttere informanter, men jeg intervjuet ikke nøkkelpersonene.

Mine nøkkelpersoner skulle fremlegge mitt prosjekt for de aktuelle informantene. Dette kunne gå både den riktige og den gale retningen. Jeg opplevde at hvis nøkkelpersonen forklarte potensielle informanter at min hensikt var å studere dobbeltliv, opplevde jeg at informantene trakk seg. Derfor ba jeg mine nøkkelpersoner om å unngå begrepet og heller vektlegge at jeg hadde formål om å studere personlige erfaringer ved det å vokse opp som norsk-pakistansk jente i Norge. Enkelte ganger tok jeg selv kontakt med de potensielle deltagerne som nøkkelpersonene hadde foreslått. Det viste seg at flere deltagere, da var villige til å delta. Det var viktig å være varsom med å legge press på informantene om sensitive temaer man skulle trekke frem under et intervju. Ved hjelp av mindre ”dømmende” begreper ble jeg nødt til å avmystifisere begrepet dobbeltliv ved å utelate det helt i de videre informasjonsskrivene som ble delt ut til potensielle deltagere, fordi jeg opplevde at det oppsto skepsis og usikkerhet blant de potensielle deltagerne når nøkkelpersonene la frem prosjektet. Dette kunne skyldes medieoppslagene i VG eller personlige oppfatninger av dobbeltliv. Kanskje var det vanskelig for potensielle informanter å relatere seg til begrepet, på grunn av assosiasjonene i medieoppslagene. Jeg opplevde likevel at informantene flettet inn begrepet, når de følte at det var *naturlig*. Mot slutten av hvert intervju, la jeg opp til en åpen diskusjon med utgangspunkt i VGs artikler om dobbeltliv. Dette viste seg å være gunstig for å unngå å *stemple* informantene og få frem deres egne beskrivelser og definisjoner av det jeg i denne oppgaven tolker som dobbeltliv.

Rekrutteringsprosessen gikk i for seg relativt greit, men fordi mange potensielle informanter trakk seg i siste liten kunne det også gå litt tregt til tider. Kontakten mellom meg og informanten ble enten opprettet over e-post, Facebook eller over telefon. Et par av informantene kjente jeg på forhånd, og som jeg hadde noe kontakt med.

Representativitet

Når det gjelder representativitet bør leseren være klar over at utvalget ikke er tilfeldig valgt ut. Selve utvelgelsen har basert seg på at jeg har kontaktet en del av mine venner (nøkkelpersoner), som igjen har kontaktet norskpakistanske jenter i alderen 18-22 år.

Kvalitativ metode blir sjeldent representativ, målet er heller gjenspeile noe av det mangfoldet og de erfaringene som jeg har fått frem gjennom intervjuene (Thagaard, 1998). Det er viktig å påpeke at denne oppgaven ikke gir en generell beskrivelse av hvordan det er å være norskpakistansk jente i Norge. Den beskriver et utvalg av jenter, og hvordan de erfarer sitt liv, både i hjemmet og ute.

3.3 Intervjuene

Det kvalitative forskningsintervjuet forsøker å forstå verden gjennom informantenes synsvinkel, utvikle mening ut fra menneskers erfaringer, legge frem deres livsverden og forsøke å gi vitenskapelige forklaringer (Kvale 1997:9). Intervju er således et samspill mellom to personer, hvor det utvikles kunnskap og hvor det foregår et utbytte av synspunkter (Kvale 1997). Ettersom jeg var interessert i informantenes handlinger, tanker og erfaringer passet intervju som den mest egnede metode. Denne metoden skulle også gjøre det mulig for meg å bruke min egen rolle som norsk-pakistansk jente født og oppvokst i en norsk kontekst. Det skulle også være mulig for meg å kjenne meg igjen i informantenes historier, i og med at vi hadde samme kulturelle og nasjonale bakgrunn. Samtalene hadde en fin flyt og jeg merket en komfortabel stemning hvis vi snakket litt utenom temaet før intervjuet. Den uformelle samtalen før intervjuet gjorde det lettere å innlede til selve intervjuet.

Å skape et godt intervju er avhengig av at informanten har tillit til intervjueren (Kvale 1997), noe jeg fikk ved å ”lette på stemningen”, ved å gi informanten mulighet til å komme med eksempler fra hverdagen, for eksempel aktiviteter i helgene. Informantene trakk inn temaer de synes var aktuelle som jeg ikke nødvendigvis hadde med i intervjuguiden. Widerberg mener det er viktig å holde muligheten åpen for at uventede temaer kan være viktige for informanten som intervjueren ikke har med i intervjuguiden, derfor må man være lydhør ovenfor informanten, gi dem rom og forfølge resonnementene deres (Widerberg 2001:88). Derfor

benyttet jeg meg av et ikke-strukturerte intervju, basert på Fog (1994) sine prinsipper, som innebærer at intervjuguiden kan inneholde temaer som forskeren mener er aktuelle. Men Fog legger vekt på at det er informanten som skal fortelle om de temaene som han/hun synes er aktuelle, noe jeg var bevisst på gjennom hele intervjuprosessen (Fog, 1994:20). Jeg ville for eksempel se hvilke sammenhenger informantene selv trakk inn kultur og religion, uten at jeg introduserte det.

Ressurspersonene har jeg også benyttet for å gjøre testintervjuer. Jeg hadde laget en intervjuguide på forhånd som jeg brukte under testintervjuene. Ved hjelp av ressurspersonene fikk jeg mange forslag om hvilke temaer jeg burde inkludere, og i tillegg fikk jeg praksis i hvordan man får flyt i et intervju. Det var meget lærerikt for min del, og jeg følte at jeg fikk øvd meg på hvordan jeg skulle innlede til en samtale om personlige sensitive temaer og således gjennomføre et intervju.

”Hvordan gjøres” perspektivet

Widerberg (2001:59) tolkning av Dorothy Smith sitt perspektiv på hvordan sosiologisk forskning bør drives er interessant for denne oppgaven. Denne går ut på å fange opp *hvordan* noe gjøres. Widerberg fører Smiths perspektiv videre til trøtthet – ved å studere *hvordan* trøtthet gjøres. Jeg velger å bruke dette perspektivet og knytte dette til hvordan man *gjør* dobbeltliv. Jeg stilte for eksempel spørsmål om hverdagslige aktiviteter, hva informantene drev med i helgene, på skolen og i hjemmet. Dette viste seg å være meget fruktbart for å få frem nyansene i dobbeltliv i hverdagen, da dette kunne *gjøres* på flere måter og på flere områder.

”Hvordan gjøres” perspektivet, innbyr til konkrete og detaljerte spørsmål og svar, noe som gjør at vi utfordrer forestillinger og myter (Widerberg 2001:89). Temaer som jeg hadde valgt ut på forhånd ble tatt opp av informantene, som vi skal se videre gjaldt dette for eksempel termen *fornorsket*. Det var et begrep som dukket opp under de første intervjuene, som jeg ikke hadde tatt med i intervjuguiden. Men jeg lot informantene få snakke fritt, og brukte intervjuguiden for å henvise tilbake til de temaene jeg ønsket å gå inn på.

Jeg avsluttet intervjuene med spørsmålet: ”Er det noe du ønsker å si om dette temaet som jeg ikke har berørt?”. De fleste snakket om forholdet mellom kultur og religion i en norsk kontekst. De foregående spørsmålene handlet for det meste om hvordan jentene *gjorde* sine

liv, noe som var relevant for meg som benyttet ”hvordan gjøre” perspektivet. Et karakteristisk spørsmål kunne være ”beskriv en typisk helg”, hvor informantene fikk mulighet til å snakke om hverdagen sin. Målet med dette spørsmålet var å finne ut om informantene møtte på utfordringer og konflikter (for eksempel med foreldre og søsken), man står ovenfor hvis man skulle treffe kjæresten eller venner i helgene. Dette kom tydeligere frem, når jeg spurte hvor mye innsikt foreldrene hadde i informantenes fritid i helgene. Ved at jeg stilte spørsmål om informantens forhold til andre søsken, fikk jeg samtidig frem holdninger knyttet til likestilling mellom kjønn i familien. For eksempel kunne en informant fortelle om foreldrenes ulike syn på gutter og jenter når det kom til innetider, kun ved at jeg spurte hvordan forhold informantene hadde til brødrene. Kanskje fikk de en følelse av at de måtte forsvare seg, eller fremheve forskjellen mellom søsknene i familien når jeg berørte temaet ”forhold mellom gutter og jenter i en familie”. På denne måten kunne jeg også enkelt stille spørsmål om oppvekst og oppdragelse, fordi informantene på en eller annen måte kunne sammenligne seg selv med sine søsken.

Intervjukonteksten

Intervjuene ble som oftest foretatt i en café, på et grupperom, skole eller på et rolig sted i skolekantinen. Konteksten ble valgt med utgangspunkt for å unngå forstyrrelser og hindre at utenforstående kunne overheøre samtalen.

Når det gjelder båndopptaker var de fleste av informantene villige til å gjennomføre. En av informantene synes det var ubehagelig at hennes intervju skulle bli tatt opp på bånd. Hver informant ble intervjuet én gang, med varighet på ca 2 timer.

3.4 Analysen

Transkriberingen var tidskrevende, da mine informanter heldigvis var veldig pratsomme. Da intervjuuskriptene ble lange og uoversiktlige, bestemte jeg meg for å kode de etter temaer som ble tatt opp. Slik kunne jeg hente frem utsagn, kodet etter informant og tema. Jeg lagde også kortere beskrivelser av informantene på om lag 6-8 sider, for å gjøre det mulig å dele opp analysen og få en oversikt over hver informant. Slik ble det lettere for meg å dele inn hvert intervju eller hver informant i en grad av dobbeltliv.

Personsentrert og temasentrert analyse

Undersøkelsesenheten i denne analysen har vært enkeltpersoner, hensikten med problemstillingen var å fange enkeltpersoners erfaringer av måter å gjøre dobbeltliv på. I personssentrerte analyser er forståelsen av datamaterialet som helhet basert på sammenligninger av tolkninger av de enkelte enhetene i analysen (Thagaard 1998). Jeg har brukt en personsentrert analyse i den forstand at alle informantene har fortalt sin historie, som jeg har presentert gjennom en tolkning av forskjellige grader av dobbeltliv. Koding i personsentrerte analyser innebærer å reflektere over hva materialet handler om, hvilke temaer som dukker opp underveis (Thagaard 1998). Jeg kodet på denne måten, og skisserte temaer som gjentok seg og hvilke tendenser i materialet det var å finne. Jeg synes denne analysemetoden var veldig fin å bruke, ettersom intervjuene ofte tenderte i overlapping av temaer. Førstedelen av analysen er hovedsakelig konsentrert til personsentrert analyse.

Weis (ref i Thagaard 1998) peker på viktigheten av å oppdage relevante begreper som informantene utvikler under intervjuene. For meg handlet det om utvikling av begreper som skulle beskrive dobbeltliv. Mange av informantene brukte ord som *hvite løgner*, *strategier* eller *teknikker* for å forklare hvordan de håndterte en situasjon som etter min definisjon er dobbeltliv.

Ettersom jeg var opptatt av å studere enkeltpersonenes erfaringer og fortellinger fra sine liv, var det hensiktsmessig å bruke personsentrert analysemetode. Men som problemstillingen min lød, var jeg samtidig opptatt av å fange *erfaringer* av temaet dobbeltliv. For eksempel hva innebærer dobbeltliv for norsk-pakistanske jenter i en norsk kontekst? Hvordan snakker de om kultur? Siden jeg tok utgangspunkt i å studere enkelte temaer kombinerte jeg personsentrert analyse med en temasentrert analysemetode, som refereres i Thagaard (Thagaard 1998:149).

Den temabaserte analysemetoden går ut på at forskeren forsøker å gå i dybden i de enkelte temaene som dukker opp. Jeg kodet som sagt materialet mitt etter temaer som dukket opp i den personssentrerte analysen, som gjorde det enklere for meg å samle informasjon fra ulike informanter om samme tema. I tillegg skal denne metoden gjøre det mulig å kartlegge mønstre i materialet. Jeg stilte informantene for eksempel spørsmålene om hvorvidt de begrenset eller økte foreldrenes tilgang til eget privatliv, svarene beskrev de med begrepet innsyn. På denne måten fant jeg en fellesnevner, og gjorde det mulig å illustrere ulike

forståelser av innsyn. På flere områder viste materialet seg i tillegg å være høyt sammenlignbart, noe jeg kunne utdype gjennom en temabaserte analysedel.

Under analyseprosessen ble jeg i samråd med veileder enig om å innsnevre den opprinnelige problemstillingen, som hovedsakelig var fokusert på identitetskonstruksjon. Jeg ønsket at oppgaven skulle hvile på erfaringsnærhet i forhold til erfaringer i dobbeltliv, derfor valgte jeg å avgrense problemstillingen til å omhandle dette. Men siden dobbeltliv kan flettes inn i individets identitetskonstruksjon kommer det sistnevnte til å være et undertema. Måten jeg har koblet foreldrenes bakgrunn til jentenes er hovedsakelig gjennom oppvekst og oppdragelsesmetoder, selv om foreldrenes yrkesaktivitet også er gjort rede for.

3.5 Datas troverdighet

Tolkningen av data, bestemmes av forskerens teoretiske bakgrunn, og de tendenser og sammenhenger som kommer frem i analysen av dataene. Derfor er det viktig å vurdere forskningens kvalitet og reflektere over dataenes meningsinnhold.

Troverdighet er et viktig mål i kvalitative studier og det går ut på å overbevise leseren om at forskningen er utført på en tillitsvekkende måte. Thagaard (1998) legger vekt på at et subjekt - subjekt forholdet mellom forsker og informant kan ha innvirkning på resultatene av forskningen. Informasjonen informantene kom med kan blant annet ha vært påvirket av min bakgrunn som norsk-pakistansk jente. Dette kunne føre til uærlige svar. Eller det motsatte, min bakgrunn kan ha ført til nærhet og en mer ærlige svar.

Det kan hende at informantene tenkte at jeg ville forstå dem bedre? Eller det kunne bli problematisk ved at informantene tok for gitt at jeg forstå deres historier, slik at de ikke følte det nødvendig å forklare alt. Jeg opplevde at flesteparten av jentene gikk i dybden når de snakket om sine nærmeste. Jeg fikk også en del informasjon om andre nære som kjærester og guttekamerater, og historier om helgeaktiviteter og fritid. De fleste fortalte mange detaljerte fortellinger, men påpekte at mye av informasjonen de ga ikke var ”offentlig”, det vil si at det kun var nære venninner og søsken som visste om de. Ved et tilfelle fortalte en informant om en utenlandsferie hun hadde dratt på med noen norske venninner. Hun berettet til meg om

hvor, når og hvem hun dro dit med, men denne informasjonen hadde verken foreldrene eller noen andre norsk-pakistanere.

Informantene kan også ha blitt ledet til å svare det de trodde at jeg som forsker ville høre. Altså det som er normativt *riktig*, for eksempel var det en informant som fremhevet at hennes far ikke var en ”typisk pakistansk far”, fordi han ikke var streng. Hennes oppfatning av en pakistansk far var streng, noe faren altså ikke var. Det er ikke utelukket at hennes historie hadde vært annerledes om jeg var en venninne eller hennes kjæreste.

For å styrke datas troverdighet er det viktig å unngå at informanten føler seg underordnet i forhold til forskeren (Thagaard 1998:93). Jeg opplevde at mine informanter var pratsomme og pågående og for det meste svarte utfyllende under hvert tema i intervjusituasjonen. De var heller ikke redde for å argumentere for om de følte seg misforstått. De ønsket også å diskutere mine oppfatninger, spesielt når det gjaldt om jeg kjente meg igjen i ulike hendelser fra deres liv. I slike tilfeller delte jeg mine erfaringer med informanten, og jeg merket at informanten ble tryggere på meg.

Et annet aspekt var at min rolle som kvinne kan ha hatt betydning for intervjusituasjonen. Thagaard (1998) legger vekt på at kjønn kan ha betydning for hvordan intervjuet forløper. Jeg opplevde en vennskapelig tone med jentene og vi spøkte og lo rundt mange av de samme temaene under intervjuet. Når vi diskuterte intimitet og syn på jenter i den norsk-pakistanske kulturen, spurte de meg om min oppfatning av kulturen fordi jeg hadde samme bakgrunn. Den gode tonen kan dermed ha vært et resultat av jeg var jevnaldrende og av samme kjønn og etniske bakgrunn.

Datas bekreftbarhet

Bekreftbarhet knyttes til kvaliteten av tolkningen og om den forståelsen den enkelte har, støttes av annen forskning (Thagaard 1998:20). Bekreftbarhet innebærer også at forskeren stiller seg kritisk til sine egne tolkninger. Spørsmål jeg stilte meg selv underveis i analysen var blant annet: Har jeg formidlet det informantene ønsket å formidle? Er min tolkning nærliggende informantenes tolkning? Kjenner informanten seg igjen i dette utsagnet?

Et annet aspekt er viktigheten med å presentere forskerens posisjon i forhold til miljøet som studeres. Da får leseren mulighet til å vurdere tolkningene og vurdere hvorvidt forskerens

ståsted kan ha påvirket tolkningene av resultatene (Thagaard 1998:193). Mitt ståsted har naturligvis vært påvirket av min kjennskap til miljøet. Min oppfatning er at jeg har forstått informantenes situasjon, men samtidig har jeg forsøkt å illustrere nyansene i materialet.

Datas overførbarhet

I kvalitative studier gir fortolkningen grunnlag for *overførbarhet*. Spørsmålet er altså om den tolkningen som utvikles innenfor rammen av et prosjekt, også kan være relevant i andre sammenhenger. Denne studien har forsøkt å gå i dybden av norsk-pakistanske jenters livserfaringer. Studien sier noe om generelle erfaringer av hvordan det er å være norsk-pakistansk jente, men kun gjennom åtte informanter. Jeg erkjenner at historiene jeg har fått frem er *enkle* forståelser. Ved å se på de danske definisjonene på dobbeltliv som jeg innledningsvis har nevnt, ser vi at det er tvetydighet rundt temaet og at det finnes flere former og nyanser av dobbeltliv. Samtidig er det viktig å peke på at min studie har en relevans innenfor den norske konteksten som forskningen er utført i. Derfor er det vanskelig å si noe om studien har bidratt til en mer generell teoretisk forståelse. I tillegg er ikke *dobbeltliv* et teoretisk etablert begrep i samfunnsfagene.

3.6 Etiske dilemmaer

For meg som forsker var det høyst viktig å reflektere over etiske dilemmaer som kunne dukke opp både før og under analysen. Tilliten mellom en informant og intervjuer skal være basert på ærlighet og åpenhet. Dette gjøres ved å opplyse informanten om de etiske prinsippene knyttet til analysen. Forskeren har som oppgave å beskytte informantens integritet og sørge for at undersøkelsesenheter, i mitt tilfelle skulle enkeltpersonenes anonymitet, ivaretas. Jeg ønsket å skape en åpen relasjon basert på tillit og nærhet, men samtidig holde en distanse.

Jeg sørget for at informanten fikk utdelt en samtykkeerklæring før intervjuet. Deltagerne fikk muligheten til å trekke seg når de ønsket, og kunne underskrive på en skriftlig erklæring som dokumentasjonsbevis. Dette skrevet ble hentet fra Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD). Om lag halvparten av informantene skrev under på denne erklæringen, mens de resterende ønsket ikke sette navnet på papiret.

Sensitive temaer

Teamet dobbeltliv i seg selv ble oppfattet som et sensitivt tema, både for meg og for mine informanter. Under intervjuene dukket flere sensitive temaer opp, som for eksempel informantenes kjæresteforhold, eller om interne familiehendelser/familieforhold. Særlig utfordrende var det når informantene berettet om nære venninners relasjon til sine foreldre. Informantene ønsket helst ikke å gå inn på dette fordi det kunne oppfattes som baksnakking. Jeg var forsiktig med å stille detaljerte spørsmål om særlig sensitive temaer for å unngå at informanten skulle føle seg ubekvem eller trekke seg fra prosjektet.

Anonymitet

Mange av informantene mine var usikre i begynnelsen av intervjuet, og ville forsikre seg om at opplysningene skulle holdes hemmelig. Dette løste jeg ved å informere om anonymitetsprinsippet i den skriftlige erklæringen (Thagaard 1998:147).

I selve analysen tok jeg hensyn til anonymiteten ved å navngi informantene med fiktive navn. ”Jo flere opplysninger man får om den enkelte, jo lettere er det å sette sammen et bilde ved å lese sitater og omtaler på tvers” (Bredal 2006:135). For å unngå å havne i et slikt etisk dilemma, måtte jeg endre eller finne synonymer som på best mulig måte kunne tildekke de originale utsagnene. Her kan det oppstå, som Bredal også påpeker, ”en fare for å miste avgjørende kunnskap”. For meg handlet dette for eksempel om endringer av informantenes hobbyer som ofte kunne være avgjørende for en god del av personlighetsbeskrivelsen. Men likevel har jeg forsøkt å beskrive de originale historiene så nærliggende som jeg mener er mulig.

Anonymisering av personene i forhold til nøkkelpersonene var også av høyst prioritert. Dette har jeg løst ved å redigere personopplysninger som navn, bosted, og utdanningslinje. Alt i alt så ikke jeg på dette som avgjørende for fremstillingen av analysen. I og med at jeg var opptatt av å studere innholdet i utsagnene deres, var det mindre grunn til å identifisere enkeltpersoner.

I temasentrerte analyser handler etikken om hvorledes forskeren klarer å ta vare på den selvforståelse informanten har gitt uttrykk for i løpet av datainnsamlingen (Thagaard 1998:164). Når man studerer ulike utsnitt av en analyse, blir disse altså løsrevet fra det helhetlige bildet av informanten. Slik kan ord og uttrykk plukkes ut fra den opprinnelige sammenhengen og informanten kan føle seg fremmedgjort i forhold til det ferdige produktet

(Thagaard 1998:166). Derfor har det både gjennom den personsentrerte og temasentrerte analysen vært min hensikt at informantenes utsagn skal reflekteres i analysen.

3.7 Sammenfattende kommentar

I dette kapitlet har jeg redegjort for de metodiske aspektene ved en kvalitativ oppgave. Jeg har reflektert rundt innsamlingsmetoden jeg har benyttet og jeg har diskutert fordeler og ulemper ved å velge kvalitativ metode. Jeg har gitt leseren vesentlig informasjon om informantene også i tabellform, for å gjøre det lettere for leseren å gjenkjenne informantene i analysekapitlet. Videre skal vi se nærmere på de ulike gradene av dobbeltliv. Neste kapittel går i dybden i hver av gradene og informantenes historier om oppvekst, sosialisering, foreldre og andre temaer som har betydning for dobbeltlivet og hvordan det *gjøres*.

4 Ulike former for dobbeltliv

Hensikten med denne oppgaven er som tidligere nevnt, å belyse unge norsk-pakistanske jenters erfaringer med å bo hjemme i en pakistansk kontekst og samtidig forholde seg til en norsk majoritetskontekst. I teorikapitlet har vi blant annet sett at begrepet balansekunst (Prieur 2004) blir brukt for å forklare hvordan unge med minoritetsbakgrunn håndterer forholdet mellom to hjemmet og ute. Teoriene viste at foreldrenes bakgrunn er preget av tradisjonell pakistansk kultur, og derfor møter deres barn to nokså ulike sett av verdier, normer og holdninger mens de vokser opp i Norge. Informantene mine mener at de forholder seg til én kultur ute i det norske samfunnet og én pakistansk kultur i hjemmet. Finner vi at *balansen* mellom kulturene håndteres på forskjellige måter?

Analysekapitlene er som tidligere sagt delt i to. Det første kapitlet er *personsentrert*, og det andre er en videreføring av viktige funn og relevante temaer som hentet fra det første analysekapitlet.

Det empiriske datamaterialet viser variasjon når det gjelder informantenes erfaringer med og forståelse av dobbeltliv. Variasjonen har jeg forsøkt å få frem ved å plassere informantene i tre kategorier. Erfaringene i de tre kategoriene kan gli over andre kategorier. Valget relateres til masteroppgavens hovedproblemstilling, og kategoriene er konstruert med utgangspunkt i variasjonen rundt informantenes relasjon til foreldre, oppvekst, kultur og identitet. Jeg starter med kategorien ”Mye dobbeltliv”, deretter ”Middels dobbeltliv”, etterfulgt av ”Lite dobbeltliv”. Til slutt følger en diskusjon rundt likheter og forskjeller i og mellom kategoriene.

4.1 Mye dobbeltliv

Jeg lever dobbeltliv. Jeg lever to liv. Den personen jeg utgir meg for å være på en vors⁹ og med kjæresten er en helt annen enn meg når jeg er hjemme sammen med mamma og pappa på en søndag. (Sania, 20 år)

I den første kategorien finner vi 20 år gamle Sania, samt Sofia og Dua som begge er 22 år. Jentene beskriver sin oppvekst med termer som streng og regelstyrt, og hvor respekt for autoritet for foreldrene var viktig. De forteller at oppveksten for det meste innebar regler og lite rom for feiling eller egen grensesetting. Foreldrene hadde faste innetider og bred innsikt i barnas liv mens de gikk på barneskolen. Det var vanlig at jentene fikk kjeft hvis de kom hjem etter innetiden som var rundt klokken 21.00 til maks 22.00 i hverdagene da de gikk på ungdomsskolen. I forhold til de norske vennene sine, opplevde jentene at de alltid måtte tidligere hjem. Eldre søsken hjalp jentene med skolerelatert arbeid, da mødrene ikke snakket godt norsk og fedrene var på jobb store deler av dagen.

På ungdomsskolen tok jentene aldri med seg guttekamerater hjem, mens både norske og norsk-pakistanske venninner hadde fri adgang. Temaet gutter har vært uvanlig for jentene å snakke med sine foreldre om, helt fra de var barn. Kjærlighet, gutter, menstruasjon, pubertet og sosialt uteliv, var temaer som jentene mente det var mer aktuelt å snakke om med andre søsken, og noen ganger mødrene. Under oppveksten delte jentene sine innerste tanker med sine søsken og nærmeste venninner. Dette kunne være alt fra hverdagssituasjoner på skolen, til forelskelser og kjærester. Foreldrene var mer orienterte mot praktiske ting som favorittrett, skoleprestasjoner og sykdommer. Jentene har hva de omtaler som et venninneforhold til sine søstre. Forholdet til far var og er fortsatt, ifølge jentene, preget av distanse fremfor nærhet. Det er flere ting jentene mener de ikke forteller sine fedre, som fritidsaktiviteter med sine

⁹ Et vorspiel, er ofte forkortet til vors som er en selskapelig sammenkomst før den egentlige festen

(Bokmålsordboka.no:

<http://www.dokpro.uio.no/perl/ordboksoek/ordbok.cgi?OPP=vorspiel&ordbok=bokmaal&s=n&alfabet=n&renset=j>)

venner, hvor de er, og hvem de er sammen med i helgene. De mener at mødrene har noe mer innsikt i deres hverdagsliv, selv om også deres tilgang er begrenset. Sofia forteller: ”Jeg snakker aldri med pappa og mamma om mine guttekamerater, det blir veldig unaturlig”. For disse jentene er det også uvanlig og unaturlig å fortelle foreldrene, spesielt far om sine hverdagslige aktiviteter og hobbyer. Sania har drevet med kampsport i noen år, men til foreldrene har hun fortalt at hun trener på et helsestudio: ”De liker ikke at det er mest menn og gutter som trener kampsport, derfor så forteller jeg dem heller at jeg jogger på mølla”.

Jentene mener at de ikke deler sine innerste tanker og følelser med foreldrene, for eksempel når det kommer til forelskelser eller konflikter i venninnegjengen. Siden mor har noe mer innsikt enn far, kan jentene tulle med mor om guttene de synes er kjekke på skolen, men i en slik samhandling er det en taus enighet mellom mor og datter, at slike utsagn er basert på tull og ikke realitet. Mor er trygg på at døtrene ikke har fysisk kontakt med gutter, men den tryggheten tolker jeg, at ligger latent i utsagnet. Det er en taus enighet om at fysisk kontakt mellom jentene og eventuelle gutter ikke er et tema mellom mor og datter. Ifølge jentene ønsker ikke mor å vite om jentene har kontakt med andre gutter, og ved å spøke rundt temaet bekreftes det at slike temaer spøker man om og ikke knytter til sitt personlige liv. I hvert fall ikke før jentene har funnet en seriøs gutt, som de ønsker å gifte seg med. Jentene forteller at det å ha en tilsvarende spøkefull samtale med far vil være upassende.

Når jentene forteller mødrene det de anser som for mye om sine privatliv, fører det til et brudd på tillit mellom mor og datter. Tilliten svekkes først når moren får vite at datteren gjør noe som bryter med morens forventninger. En gang informerte Sania moren om at hun skulle i bursdagen til en venninne hvor hun i en bisetning nevnte at det kom til å være gutter fra klassen hennes tilstede. Da ble morens tillit til datteren svekket. Sania forteller at moren lot henne dra, men hun slet med en dårlig følelse hele kvelden, for nå ville ikke moren stole på henne lenger. Sania kom hjem tidligere enn planlagt, for hun visste at moren var bekymret for at faren eller noen andre norsk-pakistanere skulle finne ut at hun var bursdagsselskap i lag med gutter. Etter den dagen sluttet Sania å fortelle moren at hun kunne havne i bursdager hvor det var gutter tilstede. Av respekt, frykt for dårlig samvittighet og overbekymring unngår jentene å være åpne med sine foreldre om sitt forhold til det motsatte kjønn. I eksempelet over sa Sania til faren at hun skulle på en skolerevy.

Jentene mener at deres norske venner har et bedre forhold til sine foreldre fordi både de norske foreldrene likeledes barna er oppvokst i Norge:

Foreldrene til de norske vennene mine vet at det er normalt med kino, kaféer og uteliv. Men mine foreldre ser ikke poenget med sosialt liv ute, for de gjorde aldri sånt da de var på min alder. (Sania)

Foreldrene er ikke vant til å ha et sosialt liv ute sammen med venner. Når foreldrene m ter andre pakistanske foreldre (altså deres venner), begrenses aktivitetene til hjemmet og slik har det vært siden foreldrene kom til Norge. Familiene drar altså på middagsbes k til hverandre, hvor både barn og foreldre sitter sammen. Når Sania da forsøker å forklare foreldrene at hun ikke ønsker å begrense de sosiale aktivitetene til hjemmet, opplever hun at det er problematisk for foreldrene å relatere seg til dette fordi de ikke drar på kafé med sine venner. De mener heller at Sania kan invitere venninnene sine hjem til seg, istedenfor å være ute. Foreldrene kan også nekte Sania i å dra på fester og vennesammenkomster hvis de ikke kjenner vennene datteren skal treffe. Jentene sier at foreldrene vil ha oversikt over hvor jentene ferdes når de er sammen med vennene sine, og ønsker derfor at venninnegjengen helst samles hjemme hos en av dem. Siden foreldrene ikke f r oversikt på samme måte når jentene er ute, opplever de vanskeligheter med å få aksept for å ha et sosialt liv ute.

Sofia synes det er dumt når foreldrene ikke vil høre på henne når hun forsøker å forklare at det er forskjell mellom guttekamerater og kjærester. Sofia sier om foreldrene ,”de skjønner ikke at mine kompiser ikke er mine kjærester liksom, de er jo bare venner av meg, vi gjør jo ingenting fysisk engang”. Foreldre aksepterer ikke at Sofia skal ha guttekamerater.

Selv om jentene beskriver foreldrene sine som bekymrede, overbeskyttende og strenge, oppfatter de dem samtidig som naive. Dua forteller vanligvis foreldrene sine at hun sover hos venninnen sin, når hun i realiteten er på en hjemmefest med vennene sine. Hun sier at ”det foreldrene mine ikke vet, har de heller ikke vondt av”. Nære venninner er klar over når jentene har kjæreste, og jentene har tillit til at de ikke sladrer videre:

Når det kommer til bursdagsselskaper hvor jeg kjenner de jeg er hos, trenger jeg ikke bekymre meg. Hadde tatt med kjæresten i en bursdag til en venninne jeg stoler på. (Sania)

Når Dua pleier å treffe guttekamerater på kjøpesenteret har hun sagt til sine foreldre at hun er ute og handler med venninner. Hvis hun skal på en fest en kveld sier hun ifra til foreldrene i god tid at hun skal sove hos en venninne, slik at det ikke vekker mistanke hos foreldrene om at hun er et annet sted enn hva hun har fortalt. Ifølge jentene er det også viktig at andre pakistanere ikke får mistanke om at de har kjærester, ”henger” med gutter eller er ute sent om

kveldene. Dette kan skape et negativt syn på eller rykte om familien i det norsk-pakistanske miljøet (spesielt blant andre pakistanske foreldre). Sania forteller at ”de andre pakistanske foreldrene skal ikke tro at jeg er en som driver dank ute, heller”. Når jeg spurte henne videre om hva det ville si å drive dank, fortalte hun:

Jeg er ikke så dum at jeg gjør kjæreseteting, for eksempel kliner med kjæresten min ute i offentligheten for jeg vet at andre pakistanere hadde sladret til foreldrene mine og sagt at jeg driver med dank. Jeg respekterer foreldrene såpass at å gå hånd i hånd med kjæresten, lar jeg vær liksom. (Sania, mye dobbeltliv)

Både Sania, Dua og Sofia opplever at foreldrene deres er ganske strenge. Ingen av de får lov til å reise utenlands med sine venner, men de får lov til å dra på skoleturer til utlandet. Jentene er nødt til å lyve for å dra på ferie, og lar foreldrene tro at de er på skoletur. Alle tre er glad i å dra på fester. Jentene forteller at de pleier å dra på diskotek, eller hjemmefester hos nære venner. Hjemme har de sagt at de overnatter hos venninner. Både Sofia og Dua får lov til å overnatte hos sine etnisk-norske og norsk-pakistanske venninner. Men Sania forteller at hun ikke får lov til å overnatte hos sine etnisk-norske venninner. Hun sier også at foreldrene egentlig misliker at hun overnatter hos folk, og noen ganger nekter de henne å overnatte hos sine norsk-pakistanske venninner, men en sjelden gang får hun lov. Sania liker som sagt å dra på fester og sammenkomster, men hjemme har hun fortalt at hun er i en bursdagen til ei venninne, eller på et arrangement i regi av skolen.

Alle tre jentene har kjærester med samme etnisk bakgrunn. Jentene har blitt kjent med kjærestene gjennom sine vennenettverk. Når det gjelder alkoholbruk skiller jentene seg noe fra hverandre. Sania sier at hun ikke bruker alkohol, og jeg har ikke informasjon om kjæresten bruker alkohol. Ifølge Sofia, er kjæresten klar over at hun bruker alkohol. Hun forteller blant annet at hun og kjæresten drar på fester sammen hvor de hygger seg med vin og gode venner. Begge bruker alkohol sammen. Sofia forteller at det ikke var enkelt å fortelle kjæresten om hennes alkoholvaner, men før de ble sammen visste hun at kjæresten brukte alkohol: ”det skulle bare mangle at han skulle akseptere at jeg drakk, han drakk jo selv”. I motsetning til Sofia, skjuler Dua sin alkoholbruk for kjæresten. Dua forteller: ”kjæresten min vet ikke at jeg drikker, fordi jeg synes ikke han har noe med det å gjøre, det er en privatsak. Når ikke broren min vet at jeg drikker, trenger ikke han å vite det heller”. Senere sier hun også, ”jeg skal uansett slutte med hvis jeg blir seriøs med en kjæreste, da er det like greit å ikke fortelle han det, i tilfelle jeg skal gifte meg med han jeg er sammen med nå”. Det kan tolkes som at Sofia lever en form for dobbeltliv for kjæresten når det gjelder hennes alkoholbruk, som hun skjuler

for han. Men det kan også være at hun ikke anser han som en person hun forteller alt til. Man trenger nødvendigvis ikke å omtale hennes hemmeligholdelse som dobbeltliv, men et tema hun anser som meget privat og dermed forbeholdt hun og venninnene. Det kan også tolkes som at hun ikke anser det som nødvendig å skjule alkoholbruken for kjæresten, fordi hun ikke bruker alkohol når hun er i Norge. Sofia forteller nemlig at hun begrenser drikkingen til utlandsreisene med venninnene. Hun forteller at det er enklest å skjule alkoholbruken når man befinner seg i utlandet, for da har verken kjæresten, broren eller foreldrene innsyn i hennes alkoholbruk.

4.2 Middels dobbeltliv

Jeg forteller foreldrene mine hvor jeg er og med hvem, eller vent litt, iblant må man være litt falsk (ler), fordi det kræsjer jo med deres tankegang... (Rima, 19 år)

Denne kategorien består av to jenter, Zubi på 20 år og Rima på 19 år. I likhet med den forrige kategorien studerer også disse to jentene på universitet eller høyskole. Jentene er aktive i sine sosiale nettverk, og reiser til utlandet både i skolesammenheng og med venninner. Rima er yngst blant sine søsken og synes selv denne plassen i søskenrekka er fin fordi hun blir bortskjemt, både av sine foreldre og eldre søsken.

Rima (19 år) mener at hun har hatt en friere oppdragelse og oppvekst enn sine eldre søsken. Selv om foreldrene hadde strenge regler, om innetider og hvem hun skulle få lov til å være sammen med i fritiden, får hun likevel lov til mye mer enn sine søsken. Rima forteller: ” jeg får lov til å komme mye senere hjem på kvelden enn hva mine eldre søsken fikk lov til når de var like gamle som meg”. Jentene forteller at eldre søsken var med på å oppdra de yngste, ved for eksempel å gi råd knyttet til skole, venner og andre hverdagslige situasjoner. Ifølge jentene har søsken bidratt til innlæring av språk og tilpasningen til de norske koder. Jentene (samt resten av jentene i utvalget) mener at eldre søsken baner vei for den yngre generasjonen ved å være bindeleddet mellom foreldrene og barna under oppveksten og senere. Når foreldrene var usikre på hva aktiviteter som skoleturer og leirskole innebar, brukte eldre

søsken ifølge jentene, å forklare foreldrene at det var normalt å delta på slike turer. Da fikk yngre søsken som regel lov til å dra, selv om eldre søsken ikke alltid fikk lov, da de selv var yngre. Jentene forteller at eldre søsken heller ikke fikk lov til å dra på turer til utlandet med venninner da de var på samme alder. Jentene mener at foreldrene var strengere når det gjaldt innetider før enn hva de er nå:.

Jeg er veldig glad for den oppdragelsen jeg har fått, mamma og pappa er mye mer snille mot meg enn mine eldre søsken. Jeg får faktisk lov til å komme hjem sent på natta rundt 02-03, men det kunne de andre bare drømme om. (Zubi)

Det ser også ut til at rammen rundt valg av ektefelle har endret seg for de yngste og de eldste barna. Denne kategorien er blant de yngste i søskenflokket, mens de eldste søsknene er mellom 30-34 år.

Jeg møter mye forståelse fra de eldre, for eksempel når det gjelder ekteskap, at hvis den eldste søsteren min hadde introdusert kjæresten sin for foreldrene mine, så hadde det vært kaos hjemme. Om jeg gjør det samme nå er det annerledes, for nå vet foreldrene mine hvordan ting fungerer, at ting blir enklere for meg enn når søsknene mine var yngre". De var mer prøvekaniner, og foreldrene visste ikke hvordan de skulle oppdra dem fordi de ikke hadde bodd i Norge så lenge enda. (Rima)

Rima og Zubi beskriver mødrene som "åpen", forståelsesfull og en respektabel person. Fedrene er også snille, hjelpsomme, åpne, men samtidig ganske autoritære personer. For Rima var det litt annerledes. Moren til Rima er ifølge henne *sjefen* i huset, mens faren er fraværende og mer passiv. Hvis Rima skal si ifra til foreldrene om at hun skal ut og treffe noen venninner på kvelden, er det moren hun sier ifra til. Moren informerer da far om hvor Rima er. Når Rima drar på ferie med sine venninner, sier hun ifra til sin mor, som videreinformerer faren. Zubi på den andre siden spør faren sin om lov til det samme, men sier ifra til moren først, slik at moren og faren kan diskutere dette sammen. Hvis faren til Zubi for eksempel ikke vil at Zubi skal reise bort med venninner, pleier moren å overtale faren og det ender med at hun som regel får lov til å dra likevel. Jentene behandler mødrene sine med respekt, kjærlighet og omsorg, og mor er den viktigste primærpersonen i jentenes liv. Siden mødrene er forståelsesfulle, nøler de ikke med å forklare mødrene om ting de ikke kan relatere seg til, for eksempel om guttekamerater i barndommen og nå senere:

Jeg kan fortelle mamma om mine guttekamerater, men det er fordi jeg satt mange timer og forklarte henne hva ordet "venn" betyr. Da var det viktig å si at "guttevenn"

er noe annet enn "kjæreste", det går vel mest på den fysiske kontakten. Hun hadde jo heller ikke akseptert at jeg hadde vært alene sammen med han. (Zubi)

Jeg kan lett fortelle mamma at bestevennen min er en gutt, men mamma er ikke så "openminded" at hun ber meg ta med han hjem på besøk (ler). Det blir veldig norskt og uakseptabelt. (Rima)

Jentene mener at de er ganske åpne med foreldre sine. Rima forteller at forholdet mellom henne og foreldrene er basert på tillit fra begge sider. Foreldrene til Zubi har mye tillit henne og stoler på at hun er åpen og ærlig mot dem. Zubi stoler også på sine foreldre, og forteller dem mye om sine hobbyer og interesser. Jentene forteller at begge foreldrene vet når de for eksempel er ute på kafé, bowling og deltar på andre sosiale arenaer. Selv om foreldrene har tilgang til jentenes privatliv, finnes det ting de to nøler med å fortelle foreldrene sine om. Begge har en enighet om at det er unaturlig å snakke med sin far om kjærester, gutter og intimitet. Jentene synes det er mer naturlig å være åpne med mor om guttekompisar. Mødrene har altså mer innsyn i jentenes liv, enn fedrene. I motsetning til far er mor klar over at jentene er sammen med guttekameratene sine på fritiden, men hun holder det skjult overfor far. Det er en tillitsrelasjon mellom mor og datter, altså en stilltiende taus enighet, om at det er enkelte ting de ikke forteller faren, men intime detaljer rundt hva jentene gjør med sine kamerater, eller kjærester forteller jentene verken far eller mor. Mødrene er ikke klar over at jentene har kjærester, fordi jentene skjuler det.

Nyansen er dermed slik at det er mer akseptabelt å snakke om gutter foran mødrene, men ikke om at man har kjæreste, for det vet verken fedrene eller mødrene.

Intervjuer: Hva er en typisk ting du ikke kan fortelle moren din?

Rima: At jeg for eksempel har en kjæreste, som jeg treffer ute og har fysisk kontakt med. Det har rett og slett med respekten gjøre.

Intervjuer: Hva ville du sagt til moren din mens du var ute sammen med han en dag?

Rima: Jeg hadde aldri fortalt at jeg var sammen med kjæresten min, hadde heller ikke sagt at jeg var sammen med en guttekamerat, det blir feil å lyve om det, for mamma kjenner mange av kameratene mine og jeg vil ikke ødelegge det bildet hun har av dem. Med venninner, hadde jeg sagt til mamma. Men til søstrene mine ville jeg sagt sannheten, for de må backe meg opp i tilfelle mamma spør hvor jeg er.

Jeg tolker utsagnet som at Rimas måte å vise respekt for foreldrene er å late som at hun lever i tråd med foreldrenes normer om sosialt liv, men bryter med normene i skjul for foreldrene.

Rima tøyer og bøyer på hennes oppfatning av morens grenser om det motsatte kjønn. Siden moren synes det er greit at Rima har guttevenner, ønsker hun å bevare morens tillit til henne. Tilliten går ut på at moren stoler på datteren sin om at hun bare har guttevenner. Hvis Rima forteller moren at hun har kjæreste, vil tilliten mellom mor og datter brytes, til tross for at moren aksepterer guttekamerater.

Andre søsken er klar over at jentene ikke forteller foreldrene sine hvor befinner seg til alle tider, og når Rima treffer kjæresten sin, er søstrene med på å skjule dette for foreldrene. Zubi forteller at hun har en etnisk-norsk kjæreste som verken mor eller far er klar over. Jentene vil ikke at foreldrene skal vite om det de omtaler som sitt *private* kjærlighetsliv, og ved å lyve respekterer de foreldrenes syn på døtrenes forhold til det motsatte kjønn.

Under oppveksten mener jentene at de har lært hva foreldrene tolererer av atferd når det kommer til gutter. Siden det gjennom hele oppveksten, ifølge jentene, ikke har vært vanlig å snakke med foreldrene sine om gutter og intimitet, synes de fortsatt det er vanskelig å ta opp et slikt tema. Jentene anser det for eksempel som respektløst å gå til faren å fortelle at de har kjæreste, det venter de med til det er mer seriøst, det vil si når de har funnet en de ønsker å gifte seg med. Men jentene sier at når den tid kommer, vil de likevel ikke referere til forholdet med begrepet *kjæreste*. De kommer til å fortelle foreldrene at den potensielle ektefellen, har studert sammen og vært venner, ikke kjærester. Videre mener jentene at foreldrene på sin side helst ikke ønsker å vite detaljer om hvordan datteren møter sin kommende ektemann, men foreldrene vil heller være interessert i å vite om vedkommendes bakgrunn som utdanning, familie, religion og så videre.

Rima, forteller at moren ikke ønsker at datteren skal ha kjæreste og bruke alkohol. Hun sier at ”kjæreste og drikke, er det viktigste tingene hun vil at jeg skal holde meg unna”. Jeg tolker det som at moren har forventninger om at datteren er innforstått med, at både alkohol og kjæreste er uakseptabelt. Jeg får også inntrykk av at begge tingene er på lik linje. Men siden Rima har hatt kjæreste før og sier at hun ikke bruker alkohol, tolker jeg det som at det i hennes øyne er mer akseptert å ha kjæreste enn å bruke alkohol. Zubi er som sagt den personen i kategorien som sier at hun både bruker alkohol og har kjæreste. Jeg ser at Zubi anser det å bruke alkohol som mer umoralsk enn å ha kjæreste. Hun forteller:

Greia er at jeg har jo lært siden jeg var liten at jeg ikke skal drikke. Så det føles som at jeg gjør noe skikkelig galt når først drikke, fordi jeg både går imot det religionen,

og foreldrene mine har lært meg. Jeg gjør det forresten veldig sjeldent. En gang i måneden kanskje, hvis jeg er på fest med kjæresten. Men det å ha kjæreste...det har jo alle hatt.. det er liksom ikke så tabu. Det blir jo ille først når noen får vite om det. Men det er ikke sånn med alkohol, da vet du innerst inne at du gjør noe galt i forhold til det du har lært. (Zubi)

Zubi forteller videre at hun ble fortalt at det å bruke alkohol var en av de største forbudene i Islam, som foreldrene har vært opptatt av at hun og de andre søsknene skulle holde seg unna. Hun har fått det man kan kalle *aktiv innlæring* av forbudet mot alkohol, som under barnas oppvekst har blitt tydeliggjort gjennom begrunnelser hentet fra koranen og andre religiøse tekster. Men jeg får inntrykk av at Zubi ikke har fått den samme formen for innlæring, eller kanskje mer tvetydig innlæring, når det gjelder aksept for å ha kjæreste. Jeg tolker at, det i hennes øyne er mer aksept for å ha kjæreste enn å bruke alkohol. I sitatet sier nemlig hun følgende, ”fordi jeg både går imot det religionen, og det foreldrene mine har lært meg”. Underliggende i utsagnet kan man si at det å bruke alkohol går utover samvittigheten, fordi det er noe hun aktivt har *lært*, altså at det sitter dypt. *Forbudet* mot å ha kjæreste har blitt innlært på en mer implisitt måte og det er ikke like forbudt som alkohol. Jeg spør Zubi hvorfor hun begynte å drikke alkohol til tross for at hun hadde lært at det var *galt*:

Jeg begynte å drikke fordi jeg hadde lyst, det startet på en ferie jeg var på. Jeg festet sammen med vennene mine, også fikk jeg plutselig lyst til å gjøre noe jeg ikke gjorde til vanlig. (Zubi)

Zubi oppgir ingen annen grunn for å bruke alkohol enn at hun selv ønsket det. Hun snakker om kjæresten sin, intimitet, og generelt, forholdet til det motsatte kjønn på en *annen* måte enn måten hun forteller om sitt syn på alkohol og egen alkoholbruk. Zubi anser det som mer umoralsk å bruke alkohol fremfor å ha kjæreste, men det er på bakgrunn av hennes nevnte uttrykk for at hun gjør noe galt ved å bruke alkohol. Det ser ut til at hun anser det som umoralsk å ha kjæreste i forhold til sine *indre* grenser, selv om foreldrene ikke aksepterer det (ytre grenser). Det aspektet hun anser som problematisk når det gjelder kjæresten, er det faktum at han er norsk, hvilket ifølge Zubi, innebærer vanskeligheter med at han skal bli akseptert i familien. Zubi sier at hun er i et seriøst forhold med kjæresten som hun mener er en potensiell ektemann. Videre forteller hun at hun ønsker å introdusere han for familien (dette kommer jeg tilbake til).

4.3 Lite dobbeltliv

Jeg skjønner meg ikke på jenter som lyver for foreldrene. Jeg kan krangle med mine dag/natt, kveld/morgen, for å få det som jeg vil, men det faller meg ikke inn å lyve for dem. (Mehreen, 21 år)

I denne kategorien finner vi 18 år gamle Hina, Alina og Mehreen som begge har fylt 21 år. Alina og Mehreen studerer på universitetet, mens Hina er i ferd med å fullføre videregående skole.

Jentene omtaler foreldrene sine som snille og omtenkssomme, og under oppveksten fikk jentene lov til å feile og rette opp igjen. De fikk også begrunnelser og konsekvenser for sine handlinger. Alina fikk forklaring på hvorfor det var lurt å holde seg unna alkohol, men opplevde at valget lå likevel i hennes hender:

Jeg ble også lært hvorfor man ikke skulle drikke alkohol. Jeg fikk både den religiøse og den kroppslige forklaringen. (Alina)

Alina forteller at hun synes det er fint at foreldrene var forståelsesfulle, begrunnende og forklarende. Hun mente også at dette var grunnen til at hun kunne fortelle dem mye om seg selv og sitt liv. Alina mener at det ikke er nødvendig for henne å skjule ting for sine foreldre, verken når det kommer til privatliv eller interesser og hobbyer. Hun begrunner det blant annet med at hun i ungdomstiden ikke hadde kjærester eller var opptatt av festing og gutter, som de andre på hennes alder. Alina forteller, ”jeg hadde ingenting å skjule”.

Jentene beskriver sine foreldrene som *veiledere*, og at moren er som en *venninne* som barna kan snakke om *nesten* alt med. Det er mye spøk og humor, og samhandlingen har ofte en uformell tone. Barna diskuterer og forhandler med foreldrene (spesielt moren) om innetider og grensesetting, hvor barna også har mulighet til å bestemme og komme med innspill for eksempel knyttet til grenser og innetider. Forholdet er preget av gjensidighet og toveiskommunikasjon.

Mamma er snill, hun har vært opptatt av å ha et vennskapelig forhold til barna sine. Foreldrene mine er mer som veiledere, og de er ikke særlig strenge. (Mehreen)

Hina har lignende fortellinger om sin oppvekst, hvor hun vektlegger at oppdragelsen hun har fått har vært preget av begrunnelser, men også frihet og regler:

Foreldrene mine svarte på mine spørsmål (...). Det har vært sånn midt i mellom, de ga meg ikke ordre, jeg gjør ikke noe uten å få svar på det. Jeg har fått friheten og samtidig regler. Jeg har innetider, men jeg har fått grunner til det. For eksempel på grunn av det farlige utemiljøet.

Sitatet kan tolkes som at Hina anser at hun har fått mye frihet, men den synes å være begrenset av innetider. Friheten hun snakker om er i tillegg gitt av foreldrene, etter deres prinsipper. Hennes definisjon av frihet, er formet av foreldrenes definisjon av frihet, som innebærer grensesetting og innetider. Man kan også si at Hina har fått frihet, under tillit. Foreldrenes tillit. Hun forteller for eksempel at,

Foreldrene mine gir meg masse kjærlighet, jeg er jo yngst, de passer mer på meg. Jeg føler at de stoler på meg. (Hina)

Selv om far har det siste ordet, beskrives jentene han som en imøtekommende og forståelsesfull far. Alle tre informantene i denne kategorien sier at de har et åpent forhold til sine foreldre, som er basert på gjensidig og tillit mellom dem og foreldrene:

Jeg ble oppdratt med den setningen at når du går ut av døra, så har vi full tillit til deg. Hvis du bryter den tilliten blir det konsekvenser. Det blir ikke noe slåing naturligvis, men et brudd på tillit. (Alina)

Sitatet over tydeliggjør at foreldrene har mye tillit til Alina. Hun er innforstått med at foreldrene stoler mye på henne. Det å bryte tilliten, anser hun som meget alvorlig. Alvorlighetsgraden ved å bryte tilliten, er på linje med fysisk avstraffelse. Dermed er Alina innforstått, hvor grensen går for å skuffe foreldrene. Å bryte grensen vil for henne være å bruke alkohol, fordi foreldrene har gitt henne forklaringer på hvorfor hun ikke bør drikke. Et annet eksempel var å ikke respektere deres syn på fysisk kontakt med det motsatte kjønn:

Jeg hadde mange guttekamerater, men så lenge jeg holdt fysisk avstand, det vil si å ikke kysse, kline og ha sex var det greit for dem. De ville jo helst ikke at jeg skulle ha kjæreste. (Alina)

Det ser ut til at foreldrene hennes tillater mye, for eksempel får hun faktisk lov til å ha guttekamerater, noe jentene i "Mye dobbeltliv" ikke gjør. Men selv om foreldrene tillater mer, har foreldrene klare grenser og konsekvenser, hvis Alina bryter tilliten foreldrene har til henne. Det kan være at foreldrene har bygd opp en indre samvittighet hos døtrene, som gjør

de bevisst på foreldrenes grenser og eventuelle konsekvenser ved å gjøre brudd. Kanskje er det den indre samvittigheten, (som jeg kommer jeg tilbake til i den temabaserte analysen) og aksepten for foreldrenes grenser som har ført til at Alina valgte bort ”det rebelske” i ungdomstiden. Hun sier for eksempel at hun valgte en *annen* måte å være rebelsk på:

Innetider, utetider og den ville festingen har aldri vært et tema for meg, fordi jeg ikke er den typen. Det er ikke den måten jeg ville være rebelsk på i ungdomstiden. Jeg ville være rebelsk på en annen måte, nemlig gjennom min tankegang, som kunstner. (Alina)

Hina sier at hun forteller foreldrene sine det meste av det som skjer i hennes liv for eksempel om sine hobbyer, interesser og sosiale liv. Når hun skal fortelle hjemme at hun skal ut og møte venninner, så forteller hun det til moren, som igjen informerer faren.

Alina mener at forholdet til foreldrene er basert på åpenhet, hvor ærlighet for eksempel om hvor hun er til alle tider, har forsterket tilliten mellom henne og foreldrene. Når Alina er ute, for eksempel sammen med venner, på skolen, sammenkomster, ferier, er hun bevisst på at dersom hun bryter grensene, kan foreldrene gi henne sanksjoner. Hun får ikke sanksjoner i form av fysisk avstraffelse, men ved at de forteller datteren at de var skuffet over henne. Det kan tolkes som hennes usikkerhet rundt foreldrenes tillit til henne, som også vil prege fremtiden. Istedenfor å krangle seg til å utvide innetiden til mer enn 21.30, rettet hun seg heller etter den ved å bruke, det hun omtalte som, en *teknikk* for å tilpasse seg:

Istedenfor å krangle og si ”herregud mamma, jeg er 17 år og du kommer og henter meg fortsatt”, sa jeg heller ”ja, men så hyggelig, nå slipper jeg å gå alene”. Den teknikken brukte jeg. Selv om jeg ville være med vennene mine en halvtime ekstra, så kunne jeg bare gå hjem. Til gjengjeld fikk jeg en halvtime ekstra dagen etterpå morgenen (Alina).

Alina forteller at moren en gang snakket om Iram Haq¹⁰ (norsk-pakistansk skuespiller og kunstner) som et eksempel på en person som er *uskikkelig*. Alina forteller, ”Det var en periode hvor mamma så at moren til Haq så ned i bakken på grunn av datteren”. Det kan tolkes som at moren brukte historien om Haq, for å indirekte vise datteren hvor grensen går. Haq har nemlig

¹⁰Iram Haq er skuespiller, kunstner og sangerinne med norsk-pakistansk bakgrunn. Oslopuls omtaler henne som en utstikker i det pakistanske miljøet på Stovner.

Jeg oppfatter det slik at Haq er åpen om de handlingene som andre skjuler med *dobbeltliv*. Hun gjør mange av de samme handlingene som informantene mine, men forskjellen er at Haq står for handlingene sine foran allmennheten. I intervjuet forteller hun blant annet om at hun har opplevd negative represalier i form av at pakistanske foreldre har kommet direkte bort til henne og sympatisert med moren for å ha en respektløs datter. (Se intervjuet med Iram Haq på oslopuls.no: (<http://oslopuls.aftenposten.no/musikk/article83555.ece>))

stått frem i media om at hun bruker alkohol, har kjæreste og har spilt i filmer og musikkvideoer hvor hun har vært med i kyssescener og viser mye hud (naken overkropp).

Selv om Alina også er kunstner, i likhet med Haq, definerer moren datteren som skikkelig og Haq som uskikkelig. Jeg tolker sitatet som at Alina også er innforstått hva moren mener om Haq, men det uklart om Alina mener det samme som moren. Alina tolker også morens tolkning av Haq sin mors nedslåtte øyne, som at moren skammer seg over datterens uskikkelige handlinger. Selve uttrykket ”moren så ned” tolker jeg som et symbol på at Haq, ifølge moren til Alina har skuffet og brakt skam over foreldrene. Alina tolker dette som at hennes mor ikke vil at hun skal ende opp som Haq, noe Alina tydelig er innforstått, med andre ord: å følge Haq sine fotspor vil være et brudd på tillit, bryte grensen, og være respektløs ovenfor foreldrene.

Mehreen sier at hun snakker med moren sin om alt mellom himmel og jord. Hun sier at hun for eksempel spør moren om råd når det gjelder utdanning, skole, kamerater eller konflikter i vennegjengen. Moren har altså mye innsyn i datterens privatliv og Mehreen synes det er veldig greit at moren er nysgjerrig. Hun bruker selv å fortelle moren om ting som for eksempel skjer i vennegjengen, og moren kommer ofte med råd om hva datteren kan gjøre for å løse opp i interne konflikter mellom vennene. Hun forteller at en norsk-pakistansk venninne av Mehreen fikk konflikter med kjæresten sin, og trengte råd fra en voksen person angående hvordan hun skulle introdusere kjæresten for foreldrene sine. Mehreen sier at hun stoler på moren om at hun holder tett om ting som angår venninnene, fordi moren ikke er det hun omtaler som *sladretypen*.

Mehreen mener at foreldrene ikke har kontrollert henne gjennom oppveksten, hun synes derimot at hun har fått mye frihet. Hun forteller at hun som regel fikk lov til å ta sine egne beslutninger om valg av venner, utdanning, hobbyer og interesser. Mehreen forteller at hun pleide å male mye før, hun gikk også på kunstscole og kunstutstillinger. Hun opplevde at selv om moren var skeptisk til datterens utradisjonelle valg av hobby, og kunne si ting som ”hva skal du få ut av det?”, valgte hun å fortsette. Selv om foreldrene ikke alltid støttet datterens valg av venner, sier Mehreen at hun likevel stort sett gjorde som hun ville:

Intervjuer: Kan du gi et eksempel på noe du har gjort som er ”galt” i dine foreldres øyne?

Mehreen: Det kan for eksempel være at jeg treffer noen folk som foreldrene mine ikke liker at jeg treffer, så istedenfor å nekte meg for det, så sier de heller hvorfor de ikke synes jeg skal henge med de, og gir en god forklaring, men det er ikke alltid jeg hører etter. Og det vet de, måten de sier det på er ikke beordrende, men heller veiledende. Beslutningen er det uansett jeg som må ta.

Jentene forteller at de ønsker at foreldrene skal ha tillit til dem. Dermed blir det å lyve og være uærlig overfor foreldrene ansett som et brudd på tilliten foreldrene har til dem. For å beholde tilliten, velger jentene derfor å være ærlige mot foreldrene. Mehreen sier at hun får lov til å gjøre det meste hun har lyst til, og når hun ikke får lov, forstår hun som regel hvorfor foreldrene sier nei. I utsagnet over vil en ”god forklaring” ifølge Mehreen være hvis foreldrene ytrer et ønske om at datteren ikke skal omgås med folk som har dårlig innflytelse, for eksempel venner som foreldrene vet fester ofte og bruker alkohol i helgene. Hun sier at hun forstår at foreldrene kan reagere i slike situasjoner. Til tider kan hun krangle seg til sin vilje, og foreldrene nekter henne sjelden å gjøre noe hun anser som riktig.

Mehreen forteller foreldrene sine om mange av avgjørelsene hun tar i livet knyttet til skole, venner, jobb, hobbyer og interesser. De diskuterer ofte samfunnsrelaterte temaer, innen politikk og media. Moren jobber som assistent på en skole sammen med norske kolleger, som hun senere har blitt venner med. Mehreen merker at moren har fått et annerledes syn på nordmenn etter at hun begynte å jobbe på skolen. Moren har ifølge datteren, nå fått et mer avslappet forhold til nordmenn og ser på skolen at både gutter og jenter er venner. Derfor gir moren henne lov til å ha guttekamerater.

Alina forteller at hun brøt med sine norsk-pakistanske venninner i tiende klasse, grunnet forskjellige interesser og hobbyer. Dessuten mener Alina at foreldrene til venninne var annerledes enn hennes egne. Ifølge Alina levde de norsk-pakistanske venninne det hun omtaler som *sterkt dobbeltliv*, som ifølge henne innebar mye løgn og hemmeligholdelse for foreldrene. I tillegg mener Alina at eks-venninnene var mer opptatt av gutter enn skoleprestasjoner på ungdomsskolen. Hun sier at hun trives mer med sine nåværende etniske norske og flerkulturelle venner, enn blant de hun omtaler som falske eks-venninner.

Heller ikke Mehreen synes noe om å lyve til foreldrene sine og spør foreldrene om lov isteden, selv om foreldrene kan si nei. Hun forteller om den gangen hun spurte foreldrene om å dra på et russetreff (hvor hun skulle være til langt på natt). Da risikerte hun at foreldrene kom til å si nei, men hun sier at hun likevel valgte å spørre:

Jeg spurte om å dra på russetreffet, men de sa nei fordi de hadde hørt at det var mye alkohol, og voldtekter der. De lot meg ikke dra og jeg dro ikke. (Mehreen)

Selv det er mye åpenhet i forholdet, er det likevel enkelte ting jentene ikke forteller, spesielt til sine fedre. For eksempel om gutter og kjæresten. I en mor - datter kontekst, er det mer legitimt å snakke om sitt forhold til det motsatte kjønn, mens i en far - datter kontekst, er dette et brudd på respekt:

Det er nok en stor sannsynlighet for at jeg forteller mamma at jeg har funnet meg en kjæreste (...), det er noe sånt i kulturen vår, når man skal diskutere barnets ekteskap, så er det enklere for meg å gå til min mor enn direkte til min far, og der respekterer jeg kulturen min og synes det er bra. (Hina)

Hina mener det er enkelte temaer som det er mer naturlig for henne å snakke med moren om ekteskap og slike ting enn faren. Hun begrunnet dette som at det er en del av å respektere sin kultur (dette kommer jeg tilbake til).

Det ser ut til at det er mest legitimt å snakke om ens forhold til det motsatte kjønn i en søsken-kontekst. Jeg får inntrykk av at Hina har et godt forhold til alle sine søsken, både søstre og brødre. Hun forteller at de passer ekstra godt på henne siden hun er yngst (18 år). Hina forteller:

Både foreldrene mine og mine søsken sørger for at jeg ikke er ute så sent, de følger meg opp på skolen. De eldste er jo ferdige på skolen, så det blir mer fokus på meg. (Hina, 18 år)

Det kan ligge en undertone i dette utsagnet som går ut på at Hina er inneforstått at hennes rolle som yngst blant søsken, fører til at hun blir ekstra godt passet på. Hun forteller selv at foreldrene forventer at hun skal ta høyere utdanning. Faren vil for eksempel at hun skal bli lege, mens hennes søsken ønsker at hun skal velge noe innenfor høyere utdanning som hun trives med:

Foreldrene mine ga meg forslaget om å bli lege, men jeg vil ikke bli lege, jeg tåler ikke blod. De kommer jo med råd, jeg synes det er fint, sånn skal det være, jeg er jo deres datter, skal ikke si at de eier meg, men jo, de er med å bestemme. Selv om jeg er 18 betyr det ikke at jeg har forlatt huset, jeg bor jo under deres tak. (Hina)

Jeg får inntrykk av at Hina innehar en ansvarsfølelse overfor foreldrene. Når hun sier ”sånn skal det være”, forsterkes nettopp den tanken at det foreligger noen normer om at hennes atferd og livsvalg skal være i samsvar med foreldrenes forventninger til henne som deres

datter. Jeg ser at Hina og foreldrenes forventinger er nokså like når det for eksempel kommer til hennes syn på ektemann:

De vil at jeg skal finne en som kan forsørge sin familie, har jobb og god utdanning. At han praktiserer religionen, det er mine forventinger, og vet at jeg og mine foreldre har veldig like forventninger. (Hina)

Alle tre jentene sier eksplisitt at de ikke bruker alkohol, og jeg oppfatter at alle mener at det vil være å gå for langt i forhold til å misbruke tilliten foreldrene har til dem:

Jeg syns det er greit at foreldre mine ikke trenger å vite alt detaljert. Jeg syns man bør fortelle noe når det er noe veldig viktig, hvis det fører til noe negativt, for eksempel hvis du er i ferd med å drikke, for at du skal stoppe å gjøre det. (Hina)

Jentene sier at de ikke bruker alkohol blant annet av religiøse hensyn (ikke tillat i Islam). Alina begrunner sitt avhold med at hun ikke ser poenget med å bruke alkohol. Tidligere har vi sett at foreldrene, ifølge Alina, har gitt henne både en kroppslig og religiøs forklaring på hvorfor hun bør holde seg unna alkohol. Hun forteller at når hun er på fest sammen med vennene, så drar hun før de blir fulle:

Jeg har nå gjort det slik at jeg drar, før de blir fulle. Jeg ser ikke poenget i å drikke, jeg har ikke heller ikke noe logisk forklaring på hvorfor man skal drikke. (Alina)

Mehreen forteller at hun ikke ønsker at hennes kjæreste skal bruke alkohol, (hun har ikke kjæreste nå):

En som ikke drikker og røyker og hasjer og henger ute, en som ikke er sånn gangster type. (Mehreen)

Jentene sier at de er på sammenkomster hvor andre drikker alkohol. Foreldrene til Mehreen er klar over at datteren pleier å dra på fester hvor det kan være folk som drikker alkohol, men hun sier at de stoler såpass mye på henne at de er trygge på at hun ikke drikker. Jeg får inntrykk av at også disse jentene anser det som mer legitimt å ha kjæreste enn å bruke alkohol. Selv om foreldrene, i hvert fall fedrene, trolig vil mene at begge deler er uakseptabelt. Mehreen ønsker å få en kjæreste, men ikke en som bruker alkohol. Dette tydeliggjør at hun anser det som mer legitimt å ha kjæreste, enn å bruke alkohol. Hun snakker om det å ha kjæreste som en naturlig del av livet, men når det kommer til temaet alkohol, snur samtalen i en annen retning.

4.4 Diskusjon

Kategoriseringen i kapitlet ovenfor er ment for at leseren skal bli bedre kjent med informantene og for å vise nyansene i materialet. Nå har vi fått et innblikk i jentenes ulike grader av dobbeltliv. Her følger en diskusjon av viktige funn i den personsentrerte analysen. Selv om det er forskjeller mellom kategoriene med hensyn til grad av dobbeltliv, ser vi at det også er en del fellestrekk.

Oppvekst og oppdragelse:

Det som tydelig kommer frem blant alle informantene er hvordan de håndterer forholdet til foreldrene. Jentene i de tre kategoriene hevder at de har respekt for foreldrene og deres kultur. Selv om enkelte aspekter ved oppveksten er like for alle informantene ser oppdragelsen ut til å være varierende.

Jentene i kategorien ”Mye dobbeltliv”, har fått den strengeste oppdragelsen, fordi lydighet og respekt for autoritet eller nærmere bestemt, far, står sentralt. Far er en person som jentene i denne kategorien har det de omtaler som *formelt* forhold til, det er heller ikke vanlig å tulle og tøyse med far om temaer han anser som uanstendige. Disse jentene fremstiller seg som ordentlige og veloppdratte hjemme foran foreldrene, (spesielt far) og viser dem at de innordner seg deres regler og grenser for eksempel knyttet til innetider. Under oppveksten og frem til nå mener disse jentene at foreldrene har gitt lite rom for modifisering av regler, hvor også rom for selvstendighet fortsatt undertrykkes.

Mor, beskrives generelt av jentene som snillere og mindre streng enn far. Men jentene begrunner det med at mor ikke har like mye *autoritet* som far. De sier blant annet at hvis de skal spørre om lov til å dra i en bursdag, så er det som regel faren som har siste ordet, ikke moren.

Det er mer åpenhet rundt jentenes hobbyer og interesser i relasjonen mellom foreldre og datter i ”Middels dobbeltliv” enn i ”Mye dobbeltliv”. Jentene i den førstnevnte kategorien får lov til noe mer av foreldrene sine enn i den sistnevnte. For eksempel får jentene i ”Middels dobbeltliv” lov til å dra på ferie sammen med venninner, men det er ingen selvfølge for jentene i ”Mye dobbeltliv”. Kaféliv, bowling og kino er aktiviteter som er akseptert av

foreldrene i ”Middels dobbeltliv”, til forskjell fra ”Mye dobbeltliv”, hvor foreldrene helst foretrekker at venninner samles hjemme hos noen.

Relasjonen mellom far og datter i kategorien ”Mye dobbeltliv” oppfatter jeg som minst åpent av alle kategoriene. Fedrene, har mer innsyn i jentenes aktiviteter og hobbyer i ”Middels dobbeltliv” og ”Lite dobbeltliv” enn i ”Mye dobbeltliv”. Jentene i kategorien ”Lite dobbeltliv” skiller seg noe fra begge kategoriene. Disse jentene forteller at oppveksten har vært preget av konsekvent veiledning, begrunnelser, forklaringer og bevissthet rundt konsekvenser. Det er mest åpenhet mellom foreldre og jentene i denne kategorien enn i de andre kategoriene. Jentene i ”Lite dobbeltliv”, anser ikke foreldrene sine som *særlig* strenge, de omtales av jentene derimot som, ”ikke typisk pakistanske foreldre”, forstått som det motsatte av å være streng. Jentene i ”Lite dobbeltliv” fremstiller sin oppveksten som at den har bestått mye i å respektere foreldrene, slik som de andre kategoriene, men de mener at respekten også går motsatt vei. De mener oppveksten innebar gjensidig tillit, hvor både foreldrene og barna respekterte hverandres valg og avgjørelser. Jeg får inntrykk av at foreldrene til jentene i ”Lite dobbeltliv” har oppmuntret jentene til å ta selvstendige valg for eksempel innen utdanning. Jentene i den samme kategorien forteller at kommunikasjonen mellom jentene og foreldrene har vært preget av veiledning og nærmest vennskap, fremfor strenge sanksjoner og ordre. Sanksjonene har i få fall vært i form av skuffelse, fra foreldrenes side. Det kan tolkes som at relasjonen mellom foreldre og barn er mindre hierarkisk blant jentene i ”Lite dobbeltliv” enn i de andre kategoriene.

Det ser ut til at jentene snakker om *tillit* på ulike måter. Min tolkning av hvordan informantene i ”Mye dobbeltliv” og ”Middels dobbeltliv” ser på det å leve dobbeltliv, hvilket betyr å være uærlige og lyve til foreldrene, er nettopp en måte å beholde tillit på. Disse jentene forteller ikke mødrene når de har kjæreste, fordi det vil bryte tilliten moren har til datteren. Jentene i ”Lite dobbeltliv” mener derimot at det å lyve om hvor de befinner seg (for eksempel si at man er på skoletur hvis man egentlig er i utlandet sammen med venninner), er å misbruke/svikte tilliten foreldrene har til dem. Mehreen sier at moren er klar over når hun er i et forhold og når hun er sammen med han. For å oppsummere temaet tillit kan vi si at jentene på tvers av kategoriene har noe ulik oppfatning av tillit og bruker det på forskjellige måter. Noen er ærlige og unngår å lyve for å beholde tilliten, mens andre lyver for å beholde foreldrenes tillit til dem.

Løgn eller konfrontasjon

Alle jentene i utvalget skjuler i varierende grad, deler av privatlivet sitt for foreldrene, og alle har brukt en såkalt *hvit løgn*, men bare noen av de mener de lyver direkte til foreldrene.

Jentene i ”Mye dobbeltliv” er de som innrømmer at store deler av livet består i å hemmeligholde og skjule privatlivet for foreldrene, mens blant jentene i ”Lite dobbeltliv” er dette ingen vane, de velger heller å konfrontere foreldrene sine, og godtar et eventuelt nei, fremfor å lyve. Unngår de å skjule privatlivet fordi det vil føre til at de får dårlig samvittighet? Altså at de bevisst sanksjonerer eller kontrollerer seg selv.

Jentene i ”Middels dobbeltliv”, er en mellomting mellom de andre kategoriene når det kommer til skjuling og hemmeligholdelse for foreldrene. De skjuler mer enn ”Lite dobbeltliv” og mindre enn ”Mye dobbeltliv”. Dette kan henge sammen med min oppfatning av at jentene i ”Middels dobbeltliv” har middels strenge foreldre. Det kan også stilles spørsmål om noen bagatelliserer sine *løgner* mer enn andre.

Hva en informant anser som mer galt, kan en annen informant anse som mindre galt. Dette kommer tydelig frem i deres syn på alkohol. Noen av jentene mener det er mer galt å bruke alkohol enn å ha kjæreste, mens andre mener det motsatte. Halvparten av jentene i utvalget sier at de har kjæreste. Det gjelder alle jentene i ”Mye dobbeltliv” og en jente i ”Middels dobbeltliv”. Av jentene i ”Mye dobbeltliv” er det Dua og Sofia som sier at de bruker alkohol og begge er i forhold med norsk-pakistanske gutter. Forskjellen mellom de to er at Dua skjuler sitt alkoholbruk for kjæresten, mens kjæresten til Sofia har innsyn i hennes alkoholbruk. I utvalget er det en jente som har etnisk-norsk kjæreste, nemlig Zubi. Hun bruker også alkohol. Det er vanskelig å si noe om alkohol har noe sammenheng med grad av dobbeltliv.

Man kan også tolke dataene ved å tenke seg at jentene som sier at de ikke bruker alkohol ikke har behov for det, fordi det vil bryte tilliten foreldrene har til dem. Hina begrunner for eksempel sin avhold med at det er forbudt i Islam. Det kan være at jentene som sier at de bruker alkohol motarbeider foreldrene, eller gjør opprør mot foreldrene ved å bryte *grensene* de har satt i oppveksten. Som vi ser er det mye kompleksitet rundt hva som anses som mer legitime temaer enn andre. Jeg har nevnt en brøkdel av de mulige tolkningene.

Venner og søsken som alibi

Det ser ut til at jentene har noenlunde lik sammensetning av venner. Alina og Mehreen til felles at begge har brutt med tidligere norsk-pakistanske venninner, som de anså som ”for pakistanske”, falske og dobbeltmoralske. For eksempel fortalte Alina om bruddet med eksvenninnene som blant annet mislikte at hun valgte en utradisjonell linje på VGS, i motsetning til jentene. Når det gjelder jentene i ”Middels dobbeltliv”, er det først og fremst Rima som kun har norsk-pakistanske venner, Zubi derimot har flest norsk-pakistanske venner, men kjenner også en god del norske ungdommer, som hun blant annet har blitt kjent med gjennom hennes norske kjæreste. Jeg har oppfattet det slik at jentene i ”Mye dobbeltliv” har like mange norske venner som de har norsk-pakistanske. Det man kan påpeke er at jentene i ”Lite dobbeltliv” bevisst søkte seg bort fra venner som levde, det de omtalte som dobbeltliv. Det kan være at jentene oppfatter at de norsk-pakistanske vennene de nå har, ikke lever et dobbeltliv i det hele tatt, eller lever på en annen måte.

Jentene bruker gode venninner og søsken, hovedsakelig søstre, som alibi for å skjule dobbeltlivet. Søsken er gjerne med på å hemmeligholde kjæresten og guttekamerater for foreldrene og den grad det er mulig, også for andre i det norsk-pakistanske miljøet. Nære venner har samme funksjon, og for søsken og nære venner åpnes dobbeltlivet og jentene kan berette alt om sitt privatliv for eksempel om at de har kjæreste. Dette er gjeldende for alle kategoriene.

Dobbeltiliv for far, mor som støttespiller

Selv om jentene i ”Lite dobbeltliv” mener at de ikke lyver direkte for foreldrene sine, unngår de å gå i detaljer om hva de gjør sammen med kjæresten. Mødrene deres vet når jentene har kjæreste, men jentene mener foreldrene har en *annen* oppfatning av begrepet kjæreste. De forteller at foreldrenes definisjon av kjæreste forbindes med å ha et seksuelt forhold, fysisk kontakt med flere, alkohol og det de omtaler som vill festing og partyliv. Jentene i de andre gruppene mener også at foreldrene ikke aksepterer at døtrene har fysisk kontakt med det motsatte kjønn.

Det ser ut til at mødrene i høyere grad enn far, tolererer at jentene har guttekamerater. Moren til Rima synes for eksempel at det er greit at datteren har guttekamerater, men det er så lenge faren ikke får vite om det. Rima sier at når hun har kjæreste, forteller hun ikke det til mor,

fordi det å ha kjæreste anser moren, ifølge datteren, som uakseptabelt og det å være *norsk*. Helt siden moren til Mehreen jobber på en skole i Oslo, mener datteren at det har bidratt til å endre morens syn på forholdet mellom gutter og jenter. Mehreen forteller at moren ser gutter og jenter være sammen, uten at det nødvendigvis innebærer at de er kjærester. Dette skal jeg gå nærmere inn på til i neste del av analysen. Alle foreldrene aksepterer at jentene finner sine ektefeller, men jentene har gjennom eldre søsken sett og av andre med norsk-pakistansk bakgrunn blitt fortalt, at pakistanske foreldre vanligvis ikke går i detaljer om innholdet i forholdet, de bruker heller ikke begrepet *kjæreste* om barnas kommende ektefelle.

Det ser ut til at de fleste foreldrene selv legger opp til at døtrene får behov for å leve dobbeltliv, og til en viss grad tolererer foreldrene det. Men dette er mest tydelig blant jentene i ”Mye dobbeltliv”, som mener at de ikke ser noe annen utvei hvis de skal leve slik de ønsker. Sania sier, ”lever du ikke dobbeltliv, lever du et ekstremt kjedelig liv”. Jeg tolker det som at hun sier dette fordi hun har en oppfatning av at foreldrenes grenser er for strenge i forhold til det hun ønsker. Mens jeg får inntrykk av at når Sania sier at hun er nødt til å leve dobbeltliv, ved å skjule for moren at hun har kjæreste, har hun ikke samme oppfatning av dobbeltliv som for eksempel Mehreen, som er ærlig med moren om når hun har kjæreste. Hun knytter dobbeltliv til direkte løgn og dobbeltmoral. Det kan oppsummeres som at jentene har forskjellige oppfatninger av dobbeltliv, og bruker det på forskjellige måter, på både like og ulike områder på tvers av kategoriene.

Det kan stilles spørsmål om hvorvidt moren er med på å skjule datterens dobbeltliv for far og andre norsk-pakistanere. Som vi vet døtrene er mer varsomme om hvilke temaer de snakker med faren om. Slik vi har sett tidligere har jentene lettere for å tulle med mor om for eksempel gutter og slike temaer, enn med far. Jeg får inntrykk av at jentene har en annen form for respekt for sin far, enn for sin mor. Jeg har erfart at når jentene refererer til far, bruker de strengere begreper, og noen av jentene sier at far alltid har det siste ordet og bestemmer hva døtrene får lov til. Min oppfatning er at forelderen som har *autoritet* er den datteren spør om å lov til, i Rima sitt tilfelle vil det være moren som har mer autoritet enn far. Jeg tolker at en *autoritær* person, ikke nødvendigvis er ensbetydende med at en person har autoritet. Rima anser faren sin som en autoritær person. Hun viser respekt fordi han er faren hennes. Rima forteller : ”Fedre er alltid strenge, de har den tittelen at de skal være strenge”.

Hva er dobbeltliv?

Jentene i ”Mye dobbeltliv” bruker selv begrepet for å beskrive livssituasjonene deres, og mener at de faktisk lever to parallelle liv, et foran foreldrene og det norsk-pakistanske miljøet og et foran venner, søsken og kjæresten. Jentene i ”Middels dobbeltliv”, kjenner seg noe igjen i VGs beskrivelse, men forklarer at de heller bruker *hvite løgner* og ikke direkte løgn. De ”lar være” å fortelle alle detaljer rundt en sosial aktivitet, de sier at de skal ut og treffe noen venninner, men lar vær å fortelle at det egentlig er på en fest. Siden foreldrene ikke graver dypere, er det altså enklere for disse jentene. Jentene i ”Lite dobbeltliv”, som minst kjenner seg igjen i dobbeltliv, anser det som å være falsk både foran foreldre og andre. Ifølge disse jentene er *løgn* og hemmeligholdelse en dårlig *strategi* for å håndtere foreldre - barn relasjonen. Jentene mener at konfrontasjon og diskusjon er en bedre løsning for å fremme sine ønsker om hva de skal få lov til. De mener at det å lyve aldri kunne ha falt dem inn.

5 Dobbeltlivets bakteppe

I den *temabaserte analysen* skal jeg utdype viktige funn og temaer som har dukket opp under den *personsentrerte analysen* og diskutere disse i lys av relevante teorier.

5.1 Å snakke om kultur

Kultur ble først brukt av informantene for å fremheve utfordringene knyttet til det å forene det de omtalte som, det *norske* og det *pakistanske*. Jentene at det er vanskelig å forklare forskjellen på guttevenner og kjærester til foreldrene, noe de mener skyldes deres kulturelle bakgrunn. Den språklige bruken av kultur handler om todeling av verdisett, et i hjemmet og et ute. Jentene anser eksempelvis ikke det å ha fysisk kontakt med det motsatte kjønn som en udydig atferd, men ifølge foreldrene skal ikke gutter og jenter ha fysisk kontakt før man er gift. Dette kan ses på som to ulike verdisett.

Felles for måten informantene refererer til kultur, er at den nærmest ligner en ”ånd” som svever rundt informantene (familien og andre med samme etnisk bakgrunn), og på ulike måter begrenser deres handlingsrom:

Kulturen påvirker foreldrene mine, og det er lite rom for endring. (Rima, middels dobbeltliv)

Jeg vet at foreldrene mine hadde mislikt at jeg hadde vært ute og festet, og kommet hjem på natta klokken 03. Guttene kan gjør det, men jentene kan ikke, sånn er kulturen vår dessverre. (Zubi, middels dobbeltliv)

Et annet fellestrekk er at den pakistanske kulturen gjennomgående blir beskrevet som noe gitt og normbestemmende, og er en motsetning til det informantene kaller norsk kultur. Mens den norske kulturen forbindes med det de kaller en norsk livsstil, forbindes den pakistanske kulturen med foreldrene og deres hjemland.

Jeg merket med en gang forskjell på den ”norske” og den ”pakistanske” vennegjengen. Til tross for at jeg har en annerledes tro og kultur enn de norske vennene mine, gir de meg mer respekt enn det jeg noen gang fikk av de pakistanske jentene. (Alina, lite dobbeltliv)

Det ser ut til at den pakistanske kulturen er mer tradisjonsbundet enn den norske. I følge jentene er den norske kulturen mindre begrensende og etniske nordmenn står dermed friere i sine valg, mens den pakistanske fører med seg strenge og bestemte normer, føringer og grenser. Den norske kulturen samsvarer mer med jentenes verdisyn, og dette er i hovedsak årsaken til verdikonflikter mellom jentene og foreldrene. Verdikonfliktene kan være i form av informantenes underliggende holdninger, altså at de ligger latent, men at konflikten oppstår direkte i hjemmet når jentene lyver til foreldrene om at de er sammen med venninner, men egentlig er sammen med kjæresten. Det sistnevnte kan forstås som en *åpen* verdikonflikt, hvor foreldrene og de unges syn på kjærlighetsliv kolliderer. Jentene anser det som nødvendig å lyve hjemme, ettersom de mener at foreldrene ikke forstår deres verdisyn fordi foreldrene fastholder normen om fysisk avstand mellom unge og ugifte gutter og jenter. Det å ha kjæreste og gjøre aktiviteter sammen med de i offentligheten, er ifølge jentene norske handlinger og levemåte som de mener kolliderer med foreldrenes pakistanske livsstil.

Jentene mener at det er viktig å beholde de kollektivistiske trekkene i den pakistanske kulturen, som blant annet samholdet i familien, da dette oppleves som positivt og verdifullt i dere øyne. Mens andre sider som ryktespredning, ære, vanære, sladring og baksnakking er sterkt negative trekk ved kulturen, noe som fremheves av alle jentene. Noen sider blir ansett som problematisk å forandre, mens andre er lettere å tilpasse seg. Kulturelle trekk som opptar foreldrene i stor grad, spesielt fasade og rykte, er vanskeligere å endre. Mens samhold og fremheving av pakistanske tradisjoner er elementer som de unge er opptatt av. Kan det tenkes at enkelte sider ved kulturen vil avta med generasjonene og dermed lettere kan endres med tiden?

Definisjonen av begrepet kultur knyttes blant annet til foreldrenes oppfatninger av normer og atferd som er akseptable og uakseptable i forhold til kulturen. Holdninger som kommer frem er at det generelt er viktig for informantene å ha respekt for foreldrenes kultur, selv om det viser seg at det å respektere kulturen innebærer å leve et dobbeltliv:

Mamma kan ha vanskeligheter med å forstå hvordan en gutt og jente kan være venner fordi det har med hennes kulturelle bakgrunn å gjøre, det er ikke normalt for henne. Men jeg respekterer jo det. (Rima, middels dobbeltliv).

Jeg respekterer at de har forskjellig tankegang enn meg, de er veldig pakistanske, og selv om jeg ikke føler det like sterkt, viser jeg det til dem, for jeg vet at det betyr mye for dem. (Sania, mye dobbeltliv).

Øia og Vestel (2007) studerer holdninger blant unge med minoritetsbakgrunn og viser at deres informanter i likhet med mine, har holdninger som tilsier at det er viktig å respektere foreldrenes kultur. Begge sitatene ovenfor viser at jentenes holdninger til foreldrenes kultur og deres forskjellig tankegang, samsvarer med informantene til Øia og Vestel. Å respektere kultur er ikke nødvendigvis det samme som å følge alle de kulturelle normene. I mitt materiale viser det seg at jentene lever dobbeltliv, for å respektere og blant annet skåne foreldrene for bekymring og et dårlig rykte (som jeg kommer tilbake til). Underliggende i sitatene ovenfor kan det ligge en mangel på forståelse fra foreldrenes side, som ikke kommer frem i Øia og Vestel sin studie. Vi ser at selv om holdningene er basert på å leve etter pakistansk kultur i hjemmet, samsvarer de ikke nødvendigvis med jentenes sosiale atferd ute. Sofia er blant de informantene som lever mye dobbeltliv, men hennes holdning til livet, slik hun fremstiller det under intervjuet, består i å opptre på foreldrenes premisser:

Mitt forhold til foreldrene består mye i å respektere dem og deres ønsker, og klare å leve på deres premisser. (Sofia, mye dobbeltliv)

Jeg finner en ambivalens i utsagnet. Samtidig som Sofia lever dobbeltliv sier hun også at hun lever på foreldrenes premisser, som i utgangspunktet ikke aksepterer at datteren lever dobbeltliv. Eller gjør de det? Sofias tolkning av foreldrenes premisser, innebærer jo dobbeltliv, fordi prinsippene innebærer at hun bør være en lydig jente som skal unngå å få dårlig rykte. Sofia skjuler dobbeltlivet for å unngå å nettopp dette. Vil det si at det er greit for foreldrene at jentene lever dobbeltliv så lenge de ikke får dårlig rykte? Ønsker de begrenset innsyn i jentenes liv? Vil ikke foreldrene vite *alt*? En måte å tolke utsagnet på er å tenke seg at i relasjonen mellom foreldrene og jentene er det en *taus enighet* om at enkelte aspekter ved dobbeltliv er *greit* for foreldrene, spesielt for moren, så lenge de ikke får vite om det. Det har vi sett tidligere i analysen. For Sofia innebærer det å ”leve på foreldrenes premisser” å leve et dobbeltliv, noe som ikke fremkommer i sitatet, men ligger latent. Å leve i forhold til foreldrenes forventninger, inkluderer med andre ord for Sofia å skjule og lyve om dobbeltlivet. Sitatet er et tegn på hva som kan ligge under *holdningene* som refereres i studien til Øia og Vestel (2007). Forskerne viser at de unge etterstreber å leve etter foreldrenes kultur. Men dette blir en enkel forståelse av holdninger, for det vi ser i sitatet er at selv om holdningen har en normativ karakter, samsvarer det ikke med hennes handlinger.

Det at den pakistanske kulturen blir ansett som noe gitt og normbestemmende av jentene, ser ut til å gi dem dårlige forutsetninger for å forsøke å endre på den gitte kulturen.

Opprinnelseskulturen er dessuten mer preget av tradisjonalitet (Øia 2003) og tettere bånd (Triandis 1995) enn en individualistisk kultur. Triandis legger vekt på at innvandrere har tettere bånd til familien, fordi de ønsker å bevare sin opprinnelseskultur. Det kan se ut til at foreldrene gjør det vanskeligere for barna å endre på kulturen, som allerede er under press av andre løsere kulturer, hvilke ifølge Triandis bærer preg av å være mer individualistiske. Istedenfor å endre kulturen ser det ut til at alle informantene i ulik grad forsøker å tilpasse seg de gitte omgivelsene ved å ta hensyn til foreldrenes tradisjonalistiske kultur, og av sympati for deres manglende åpenhet for en norsk livsstil. Det å tilpasse seg omgivelsene vil si å bruke løgn for å unngå verdikonflikter. Foreldrenes fastholdelse av egen kultur kan bidra til å legitimere jentens atferd og rettferdiggjøre blant annet det at man har kjæreste utenfor foreldrenes viten. Av respekt for foreldrenes kultur unnlater jentene å være åpne om sitt private liv, da de uansett ikke får aksept for dette. Jentene i "Mye dobbeltliv" sa i slike tilfeller: "det enkleste er ofte det beste". De synes at det er enklere å ekskludere enn å inkludere foreldrene i enkelte aspekter ved deres liv. Dermed blir en handling basert på løgn legitimert som *gyldig* av jentene. Ifølge Rima er det foreldrenes tradisjonelle syn på kultur som skaper kommunikasjonssvikt mellom henne og foreldrene.

Den pakistanske kulturen ødelegger veldig mye for oss. Foreldrene våre er jo ikke født og oppvokst her, de har det samme synet på kultur som de hadde i Pakistan, derfor forstår han ikke meg hvis jeg skulle prøvd å forklare noe som helst. (Rima, middels dobbeltliv).

Jentene i "Mye dobbeltliv" beskriver sine foreldrene som bekymrede, kontrollerende, stae, beskyttende og naive. Hva ligger i disse betegnelsene? Det er alle "strenge" ord, som klinger sammen med en autoritetsforståelse. Autoritet, autoritær og naivitet brukes for å beskrive én og samme person. Hvis vi tar utgangspunkt i far så er han en person som besitter alle de nevnte egenskapene. Jeg tolker det at jentene anser fedrene som naive er gunstig for dem, fordi det demper deres oppfatning av fedrene som autoritære, som dermed gjør det lettere å rettferdiggjøre egne handlinger i dobbeltlivet. Har fedrene en sterk autoritet eller lar jentene foreldrene tro at det er de som kontrollerer dem? Som vi har sett tidligere skjuler jentene i "Mye dobbeltliv" og "Middels dobbeltliv" i større grad sine liv enn jentene i "Lite dobbeltliv". Det er også de to førstnevnte kategoriene som jeg tolker at har det mest strengt hjemme. Derfor kan det tenkes at de to førstnevnte er mer tilbøyelige til å ha et større behov for å lyve til foreldrene. Det kan også tenkes at beskrivelsene disse jentene gir av far og som

strengt og overbeskyttende, kan være et tegn på at jentene forsøker å fremstille seg som selvstendige og vise at de kontrollerer sine egne liv foran meg som intervjuer.

Jentene fremhever foreldrenes kultur som en viktig del av deres liv, men når den oppleves som problematisk å forene med egne verdier, vil verdikonflikten håndteres med dobbeltliv. Autoritet, respekt og lydighet er viktig foran foreldrene, men dobbeltlivet bekrefter at jentene i mange tilfeller setter sine egne verdier høyere enn foreldrenes.

5.2 Kultur og identitet - hvem er jeg?

Som vi har sett er foreldrenes verdisyn i høy grad preget av den tradisjonelle opprinnelseskulturen. Det kollektivistiske og det individuelle er på mange måter knyttet sammen. Jentene mener at man skal være seg selv, men samtidig være en del av fellesskapet. Giddens (1991) og Bauman (2000) mener at den "nye moderniteten" kjennetegnes av økende individualisme og refleksivitet, hvor det gjelder å "finne seg sjøl" og shoppe mellom identiteter. Giddens mener at aktørens handlinger har sitt grunnlag i tre ulike former for bevissthet, øverst er *diskursiv bevissthet* som omhandler den eksplisitte, artikulerte og begrepsmessige kunnskap om oss selv og våre sosiale og fysiske omgivelser. Dette er aktørens mest refleksive bevissthetsnivå. For å sette dette inn i oppgavens kontekst, kan man si at dette er informantenes kunnskap om seg selv i sin familie og de omgivelsene de er oppvokst i. I dette tilfellet vil refleksiviteten være preget av bevissthet rundt pakistansk kultur, norsk kultur, tradisjonell autoritet og tilhørighet til religion. Dypere i aktørens bevissthet ligger den praktiske bevissthet, hvilket er de tause implisitte og kroppsliggjorte ferdigheter aktøren innehar. Atskilt fra disse to eksisterer underbevisstheten, hvis domene er aktørens følelsesliv, motiver og oppfatninger vi enten ikke er bevisst eller fremtrer for bevisstheten i forvrengt form. Den praktiske bevisstheten dannes hos spedbarnet gjennom interaksjon med sine (tidligste) foresatte. Her lærer individet forståelsen om andre, forståelsen om selvet og selvkontroll. Med hensyn til oppgavens kontekst kan man si læren om tillit, respekt, kultur, og frihet. Sosiale strukturer beskrives av Giddens som allerede foreliggende og overindividuelle regler og ressurser som muliggjør sosial praksis.

De sosiale strukturene er internalisert hos aktøren i den praktiske bevissthet. Det er de samme strukturene som etter min mening, muliggjør handlingene i og som legitimerer dobbeltliv. Det

er i den praktiske bevisstheten informantene lærer dobbeltliv. Disse strukturene kan være innlæring av det å ha en fasade for andre med samme etnisk bakgrunn, som vi tidligere har sett. Selv om jeg har vært inne på temaet samvittighet, er det mulig å trekke inn den indre samvittigheten her ved å anse den som en del av den praktiske bevissthet. Samvittigheten formes av de sosiale strukturene og hvis en tenker at strukturen lærer et individ å leve dobbeltliv, kan samvittigheten for å *lyve* legitimeres eller rettferdiggjøres. Dermed kan man forklare hvorfor noen informanter mener at de ikke får dårlig samvittighet ved å lyve til foreldrene fordi det er noe som *læres* gjennom oppveksten. Det kan også tenkes at samvittigheten er en del av underbevissthet, og at den ligger dypt internalisert i individers følelsesliv, motiver og oppfatninger. Jeg har tidligere nevnt at det ser ut til at informantene har forskjellige oppfatninger av *moral*. Noen vil mene at dobbeltliv er umoralsk, men for de informantene som anser det som nødvendig vil ikke *motivet* være å fremtre umoralsk. Det vil heller være et tegn på en underbevisst *naturlig* strategi som man har internalisert og lært under oppveksten.

De sosiale strukturene kan være begrenset til "community expectations", hvor det å handle utenfor strukturen vil bli ansett som upasselig. Rima forteller at:

For meg kommer æren til foreldrene mine til og med før min egen ære. Kanskje foran min største kjærlighet, som jeg kan ofre for foreldrene mine fordi jeg har så stor respekt for dem. Vi er veldig familiekjære alle i familien. Jeg har ikke blitt oppdratt med å tenke meg, meg, meg. Jeg har alltid følt at jeg er en del av noe større. Vi er liksom ett. Men hver gang jeg tar et valg tenker jeg på hvordan det kommer til å påvirke foreldrene mine. (Rima, middels dobbeltliv)

På den ene siden hevder Rima at hun alltid tenker på familiens ære hver gang hun tar et valg, men på den andre siden tar hun "egoistiske" valg ved å ha kjæreste som i utgangspunktet er uakseptabelt for foreldrene. Her finner vi en ambivalens mellom individuelle valg og kulturens føringer. Min tolkning er at jentene tilpasser seg de anlagte *strukturene* og utfordrer de på sine egne premisser.

Den nye moderniteten preges av fleksibilitet og at samfunnet ikke lenger består av pre-konstruerte forståelser av identitet, men frihet til å skape sin egen identitet. Selvet blir dermed et refleksivt prosjekt som det egoistiske selvet selv skal skape. Hennink, Diamond og Cooper (2001) mener at de asiatisk- britiske jentene i studien deres ser ut til å ignorere sine *egoistiske* ønsker, men velger aktivt å leve etter "community expectations" som også er i tråd med

foreldrene premisser. Dette kan knyttes til mine informanter som jeg ser at lever etter foreldrenes forventninger, men samtidig er *egoistiske*. Foregår disse praksisene i én og samme identitet? Er det mulig å ha flere identiteter? Prieur (2004) trekker inn Giddens (1991) for å forstå kompleksiteten rundt identitet, og kommer frem til at den økte diversiteten i sosiale forhold, kontekster og interaksjonssteder motvirker ens gitte og faste identitet. Den økte diversiteten fører til at en person kan skifte mellom subjektposisjoner, ved å skifte mellom én posisjon i hjemmet og én ute i ulike kontekster. Kan det tenkes at noen av jentene lever dobbeltliv i forhold til nordmenn og at de taler med to tunger? Det kan ses på som at de tilpasser seg den gitte konteksten hvor det passer å være *norsk*, eller skifte mellom ulike subjektposisjoner som Giddens ville ha sagt.

Min tolkning er at til tross for at mange av informantene mine finner en ambivalens mellom tilhørighet til egen familie/gruppe (forstått som det norsk-pakistanske miljøet), og tilhørighet til norske venner og institusjoner, i likhet med Engebrigsten og Fuglerud (2009) sine informanter, er det likevel et mellomrom eller frirom hvor individene skaper seg *selv* på flere steder som til sammen blir en sammenhengende biografi (Giddens 1991). Kanskje er det da rimelig å si at informantene mine i likhet med Prieur sine balansekunstnere også balanserer mellom ulike subjektposisjoner i ulike kontekster. Jeg ser at balansen *gjøres* ulikt av informantene. For jentene i ”Mye dobbeltliv” vil dobbeltliv være en del av å opprettholde balansen, mens for jentene i ”Lite dobbeltliv” vil dobbeltliv anses som å miste balansen.

Informantene mener at den *pakistanske kulturen* til en viss grad styrer foreldrene, men samtidig ønsker de at deres foreldrene skal utvikle seg parallelt bade med tiden og den *norske kulturen*. Jeg tolker det som at informantene ønsker at foreldrene skal ha et mer individualisert syn på verden da individualistiske verdier beskrives av jentene som en del av det å være norsk. Sania sier for eksempel at hun skulle ønske at foreldrene kunne akseptere henne som den hun er og ikke den de ønsker at hun skal være. Hun vil dessuten ha et mer åpent forhold slik at hun kan være ærlig om ting som er av stor betydning for henne, slik som en ferie uten foreldrene innimellom. Sania mener foreldrene ikke forstår behovet for å ha ferie eller det hun omtaler som en pause fra hverdagslivet. Hun forteller:

De forstår ikke poenget med ferie. Jeg skulle ønske jeg bare kunne gå til pappa og si, ”jeg trenger en ferie”. Han hadde sagt ”ja, men da drar vi et sted hele familien”. Han forstår ikke at jeg, bare jeg, vil reise og komme meg vekk fra skolen og livet her iblant. (Sania, mye dobbeltliv)

Sania anser ferie som et individualistisk behov, noe foreldrene vil forstå som det hun omtaler som *et moderne behov*. Ifølge Sania er ferie i foreldrenes øyne et norsk fenomen. Zubi har en lignende oppfatning av individualistiske verdier hvor hun vektlegger at man ikke bør leve for *andre*, men for seg selv og akseptere hverandre for den de er:

Hvis foreldrene mine ikke bryr seg om hva andre pakistanere sier om meg, vil ingen bry seg om "ryktet" for da vil ingen snakke om hverandre. Det er derfor pakistanere snakker dritt om hverandre fordi de vet at folk tar det til seg. Men hvis foreldrene gir faen i andre og kun tenker på seg og sin familie, så gidder ingen å spre rykter vel? (Zubi, middels dobbeltliv)

Zubi mener at foreldrene forholder seg for mye til "hva alle andre skal tenke". Sania sa at "det virker som foreldrene mine lever for andre". Dette kan knyttes til fasade som går ut på at man ikke skal vise andre sitt sanne jeg (om det ikke samsvarer med kulturens forventninger), men det skal skjules bak fasaden, som ofte er basert på en idealistisk eller normativ fremstilling av identitet.

Det er sjeldent at foreldrene i seg selv klandres for å ha et *annet* verdisyn enn jentene. Informantene refererer ofte til foreldrenes hjemlandskultur, tradisjonelle syn på verden, religion, generasjonsforskjeller og migrasjonssituasjon. Min hovedtolkning er at alle informantene på en hver sin måte forholder seg til kultur i definisjon av seg selv. Holdninger til foreldrenes kultur går ut på å respektere foreldrene og deres tradisjonelle syn på oppdragelse, verdier og normer. Disse funnene samsvarer med Øia sine (2007) som også studere holdninger blant unge med minoritetsbakgrunn. Det som tydelig kommer frem blant mine informanter er holdninger som tilsier at de er seg selv både ved å være norsk og pakistansk. Det skal være en balanse med verken for mye av det ene eller det andre.

Man kan aldri bli helt norsk. Verken nordmenn eller pakistanere aksepterer deg som enten eller. Det burde ikke være noe man ønsker heller. Man må liksom ikke glemme hvem man er og hvor man er fra. (Mehreen, lite dobbeltliv)

Den tidligere nevnte forskeren Lien (1982), hevdet at de mannlige pakistanske immigrantene (førstegenerasjonen) hun intervjuet i Norge på 1970 tallet, hadde nære målsetninger med sine foreldre i Pakistan da det kom til økonomisk ansvar og tradisjonell orientering til kultur. I den nevnte studien til Prieur (2004) viser informantene (andregenerasjonen) lignende historier. Mehreen sier i sitatet ovenfor "man må liksom ikke glemme hvem man er og hvor man er

fra”. Jeg tolker utsagnet hennes som at hun forstår den pakistanske kulturen som et verdsett som har røtter i foreldrenes hjemland som foreldrene ønsker at datteren skal beholde.

Mehreen opplever ikke den norske og pakistanske kulturen som dikotomiske motsetninger, men som noe hun mener at kan forenes. Men skillet mellom norsk og pakistansk er noe alle jentene føler på kroppen både i hjemme- konteksten og blant venner. Jentene i ”Lite dobbeltliv” mener at de har slått seg til ro med at de ikke er helt som de norske vennene sine, men aksepterer dette fordi de har en annen kultur og religion, og erkjenner at dette innebærer noen *begrensninger*, blant annet når det kommer til alkohol. Jeg får inntrykk av at jentene ikke er uenige i forbudet mot alkohol i religionen, men fordi det begrenser jentenes mulighet til å delta på sosiale arenaer med norske jevnaldrende. Tidligere så vi at Alina bruker å dra hjem når vennene begynner å bli fulle når de er på fest fordi hun selv ikke drikker.

En annen begrensning ved det å være pakistansk er at ikke alle foreldrene, som vi tidligere har sett, aksepterer at jentene har guttevenner. Det er også vanskelig for foreldrene å tillate jentene å ha kjæreste:

Jeg har aldri tenkt at jeg har mer begrensede muligheter enn mine norske venner. Men det er ikke sånn at jeg kan ta med meg en gutt hjem og si at dette er kjæresten min. Der er forskjellen (Mehreen, lite dobbeltliv).

Jeg tolker sitatet ovenfor som at Mehreen anser at hun *kan* ha kjæreste, da moren kommer til å være klar over når datteren eventuelt får seg kjæreste. Det hun anser som en begrensning er at hun ikke *kan* ta med kjæresten hjem til foreldrene, eller nærmere bestemt faren.

Min tolkning er at dikotomien norsk og pakistansk for jentene ikke skiller mellom ondt og godt, men betegner to ulike aspekter ved informantenes liv. Jeg tolker det slik at idealet blant jentene er å ikke være for norsk og heller ikke for pakistansk, men akkurat passe av begge deler. Det ser ut til at denne dikotomien har to motpoler hvor medlemmene i den norske kulturen er informantenes etnisk norske venner og nordmenn generelt, mens medlemmene i den pakistanske kulturen er informantens foreldre, andre pakistanske familier og norsk-pakistanske venner. I hovedtrekk kan man sammenfatte den sistnevnte kulturen som den norsk-pakistanske kulturen i Norge. Jeg er som sagt opptatt av hvilke definisjoner informantene forholder seg til når det gjelder å være norsk og pakistansk. Prieur (2004) hevder at når innvandrerungdom kler seg på samme måte som sine norske jevnaldrende, sier

man at de er blitt ”fornorsket”. Hva er norsk og hva er pakistansk? Hva betyr det å være fornorsket? Er norsk motsatt av pakistansk?

Jentene forteller at de ofte hører frasen: ”Du har blitt for norsk”, men i forskjellige kontekster og arenaer av ulike personer. Jeg tolker at Sania (mye dobbeltliv) og Mehreen (lite dobbeltliv) anser det å være norsk som motsatt av det å være pakistansk. På én og samme tid kan en norsk-pakistaner bli for norsk eller for pakistansk. Under intervjuet brukte de to begrepet fornorsket for å beskrive en norsk-pakistaner de mente at var blitt *for* norsk.

Intervjuer: Hvem vil dere si er ”fornorsket”?

Mehreen (lite dobbeltliv): De som prøver å viske bort bakgrunnen sin og ikke vil bli oppfattet som pakistaner, innvandrere og en som legger skjul på sin opprinnelse.

Sania (mye dobbeltliv): Mange pakistanere jeg kjenner viser nordmenn at ”jeg er ikke sånn som de innvandrerne der”. De er veldig bevisste på kulturen sin, men de vil overbevise nordmenn om at de ikke er en del av den. Men til syvende og sist er det desom er mest pakistanske av seg. De bare later som at de er norske og prøver for hardt.

Jeg tolker at jentene ser på det å være fornorsket som en person som skjuler at de er pakistanere og ser på dette som negativt. Jentenes dobbeltliv er i følge dem selv noe annet enn å skjule den man er. Jeg finner at deres dobbeltliv heller er en måte å *late* som at man er noen andre ovenfor foreldrene enn den de faktisk er. Når jeg spurte jentene om hva foreldrene la i å være fornorsket svarte de:

Når mamma er sur på meg fordi jeg noen ganger blir litt rappkjefta eller småfrekk, eller når jeg ikke vil dra på besøk til andre pakistanere og på deres fester sier mamma ofte at ”du har blitt for norsk”. (Sofia, mye dobbeltliv)

Jeg tolker det slik at når jentene gjør noe foreldrene assosierer med å være norsk, eksempelvis en situasjon hvor de ikke ønsker å besøke andre pakistanere, vil medføre at foreldrene kaller jentene for norske. Det ser ut til at jentene veksler mellom ulike identiteter. De er *norske* der det passer å være norsk og de er *pakistanske* der det er passelig. Et annet aspekt ved utsagnet som er interessant er at foreldrene ifølge jentene, mener at de er for norske når jentene er rappkjefta eller småfrekke. Tidligere har vi sett at Øia og vestel (2007) mener at det i innvandremiljøene er slik at både lærere og foreldre skal vises respekt for *selv om man er uenig*. Det kan tenkes at det å være småfrekk er et tegn på å være respektløs ovenfor en

autoritær person, noe som ikke hører med i en pakistansk oppdragelse. Derfor mener jeg at det er rimelig å tenke at foreldrene assosierer slik atferd med å være norsk.

Ifølge Hina er en norsk-pakistansk person fornorsket når en norsk-pakistaner forsøker å kopiere etniske nordmenn ved blant annet å ha en “norsk” klesstil, sminke seg lysere i huden, eller farge håret blondt. Beskrivelsen innebærer kroppslige og utseendebaserte endringer og etterligninger av etniske nordmenn, en ren falskheter. En fornorsket person har i tillegg ”glemt sine røtter”, og er en som prøver å bli norsk. Jentene ser ikke på seg selv som fornorskede fordi de selv har oppnådd balansen de mener at mange sliter med.

Jeg ser at foreldrenes tolkning av det å være fornorsket er nokså annerledes enn jentenes. Mens jentene ser på det å være fornorsket som en del et identitetsprosjekt hvor man forsøker å posisjonere seg selv i forhold til etnisitet, ser foreldrene på fornorsket som et uttrykk for å illustrere at jentene ikke lever i tråd med normene knyttet til det å være en norsk-pakistansk jente. Når datteren gjør noe som i følge foreldrene ikke er anstendig, blir det synonymt med å være norsk og ikke som en del av jentenes egne identitet og væremåte i seg selv.

Dobbeltlivet er på mange måter knyttet til kultur fordi det innebærer atferd som ikke er i tråd med foreldrenes forventninger. Slik atferd blir ansett som væremåter som kjennetegner nordmenn, med alt som følger med det å ha kjæreste, nyte alkohol og ha et aktivt sosialt uteliv.

5.3 Respekt og autoritet

Selv om betydningen av *respekt* har blitt noe belyst i avsnittet ovenfor er det vesentlig å utdype begrepet. Respekt kan forstås på ulike måter og brukes blant annet av jentene i sammenheng med autoritet og som knyttes til respekt for foreldrene. Men hva ligger til grunn for denne type respekt? Vestel (2004) viste at unge med minoritetsbakgrunn kan få en følelse av å stå i gjeld for foreldrene sine fordi de har *ofret* seg for sine barn. Ifølge Vestel og Prieur (2004) kommer gjeldsfølelsen til syne i form av respekt for foreldrene. ”Ofring” for sine barn, følelsen av å stå i gjeld og en sterk foreldreautoritet støttes også av mine informanter.

Som tidligere nevnt hadde Liens (1982) informanter målsetninger om å bedre foreldrenes og slektens (i Pakistan) økonomiske situasjon. I ung alder fikk foreldrene hovedansvaret for

familiens økonomi. Zubi mener at foreldrene har ofret seg selv og sin ungdomstid for henne og søskenene:

Jeg har stor respekt for foreldrene mine. Når pappa var ung tjente han penger for hele familien istedenfor å være ute sammen med vennene sine. Han forlot hele familien sin for å tjene penger og har ofret seg selv for oss. Ingen av de (foreldrene) har fått utdannet seg, de har hatt dårlige jobber og sliter med helsen. Alt for at vi barna skal ha det godt, å slippe og få det ansvaret som de fikk da de var unge. (Zubi, middels dobbeltliv)

Krange og Øia sine studier viste at selv om ungdommer er flinke til å følge nye trender og utvikling sitter mye av innflytelsen og vanene igjen fra foreldregenerasjonen. Jeg tolker Zubi sitt utsagn som et eksempel på at hun føler at hun står i gjeld til foreldrene sine for alt de har gjort for sine barn. Vestel (2004) sine informanter mente at de var takknemlige og respekterte vanskelighetene foreldrene hadde gått gjennom som innvandrere.

Mine funn støttes også av Hagen og Qureshi (1996) som viser at respekt for foreldre, skamfølelse ved normbrudd og ansvarsfølelse overfor et kollektiv er vesentlige ingredienser i en pakistansk oppdragelse. Det vises stor respekt og takknemlighet ovenfor foreldrene, og med dette følger en innordning av foreldrenes opprinnelseskultur der foreldreautoritet står veldig sentralt. For de fleste av informantene mine er faren den strenge autoritetspersonen, og derfor tar han de fleste avgjørelsene i hjemmet. Det viser seg dermed at jentene gir far autoritet og bestemmelsesrett i hjemmet fordi de respekterer hans avgjørelser som ofte bærer preg av tradisjonelle verdier i opprinnelseskulturen.

Hina bruker ikke å fortelle faren sin om sitt kjærlighetsliv fordi han er en person hun skal ha respekt for. Hun legger ikke skjul på at dette er et positivt trekk ved kulturen som hun ønsker å beholde, og mener at det skal være forskjeller på hvilke temaer som er anstendig å snakke med sin far og sin mor om. Hina viser respekt til faren sin på en *annen* måte enn hun viser moren. Når det gjelder far blir det i form av å skjule deler av privatlivet sitt, mens til moren kommer det frem ved å inkludere henne i sitt privatliv.

Moren min er den søteste personen jeg noen gang har møtt, jeg er så glad for at hun fødte meg. Hun er omtenksum, hun setter andre fremfor seg selv, hun ofrer seg veldig mye for oss barna. Hun sørger alltid for at vi andre i familien har spist før hun spiser. Verdens beste mamma er hun. Hun er den første jeg hadde gått til for å fortelle at jeg har funnet drømmemannen! (Hina, lite dobbeltliv)

Informantene snakker også om respekt når de forteller om hvordan de forholder seg til den pakistanske kulturen i en kontekst med andre pakistanske foreldre. Når jentene treffer pakistanske foreldre ute på gata er det viktig å fremstå som veloppdratte og ordentlige. Dette gjør de ved å opptre høflig og hilse på de eldre på en respektabel måte. Respektabel i en slik kontekst vil si å vise at man retter seg etter andre voksne man anser som autoritære personer. Sania forteller at det er vanlig at man ikke håndhilser, men bøyer hodet nedover slik at den voksne (autoritetspersonen) kan stryke over hodet til den unge.

Respekt for autoritet, tradisjon, religion og kultur har vært sentrale aspekter i jentenes oppvekst. Det kan se ut til at grad av åpenhet henger sammen med respekt. Blir det ifølge jentene mye åpenhet og *for mye* innsyn i sitt privatliv, anses dette som respektløst. Det ser ut til at foreldrene heller ikke spør de unge om temaer som inkluderer døtrenes forhold til det motsatte kjønn. Det foreligger altså hårfine grenser for hva som er anstendig og uanstendig temaer i samhandlingen mellom foreldre og unge. Er det slik at jo mer foreldrene er opptatt av å leve i tråd med den pakistanske kulturen, dess mer bevissthet vil de ha rundt rykte og sosial kontroll i det norsk-pakistanske miljøet? Det kan tenkes at jo mer tradisjonelt orienterte foreldrene er, dess mindre innsyn gir de unge i sine privatliv. Jentene i mitt utvalg mener at de ikke er åpne med foreldrene fordi de respekterer deres *grenser* når det kommer til blant annet kjærlighetsliv som reguleres av kulturen.

Jentene forteller at de gjennom oppveksten har lært at det er enkelte temaer man ikke er åpne med foreldrene om, og velger av hensyn til dette heller å skjule dette for dem. Tidligere var jeg inne på betydningen av sitatene knyttet til informantenes holdninger. Er det slik at foreldrene lærer jentene å leve dobbeltliv? Det kan se ut som at jentene lærer av foreldrene at løgn i visse tilfeller er moralsk riktig selv om løgn i utgangspunktet oppfattes som umoralsk. Betydningen av løgn er heller en fasilitet som jentene benytter seg av for å respektere foreldrene, men det er først når løgnen blir oppdaget at den får en respektløs karakter. I sosialiseringen og oppveksten legges det ubevisst opp til dobbeltliv. Foreldrene ønsker at døtrene selv skal finne en å gifte seg med, men ønsker samtidig ikke å vite detaljene om forholdet. Det er det den tause enigheten handler om som blant annet innebærer at ”så lenge andre ikke vet så er det greit”.

Øia (2007) hevder at innvandrerfamilier i større grad er basert på en type samhold der det er viktig å beholde den ytre fasaden, som jeg forstår som familiens rykte i det norsk-pakistanske miljøet. Har familien interne konflikter skal ingen utenom få innsikt i dette, og man vil late

som ingenting overfor en bekjent. Dermed er både fasaden og ryktet i behold. Hvis det læres av foreldre at problemer og konflikter skal løses internt i familien, skulle man da forvente at det var mer åpenhet mellom foreldre og barn i innvandrersfamilier? Men slik vi har sett tidligere finnes det flere måter å definere åpenhet på. Et eksempel er ifølge informantene å ha et venninneforhold med mor selv om moren ikke vet at datteren har kjæreste (noe venninnene mest sannsynlig vet). Fasaden kan være basert på skjuling og direkte løgn som det holdes tett om innad i familien. Berger og Luckman studerer forholdet mellom foreldre og barn i primærsosialiseringen, og mener at barnet identifiserer seg med *signifikante andre*, blant annet sine foreldre. Kan det tenkes at barna lærer av sine foreldre å ha en slik fasade foran andre? Informantene mine mener at forventningene i det norsk-pakistanske miljøet går ut på at de skal være *ordentlige* og *respektable*. Disse funnene samsvarer med de muslimske jentene som Hennink, Diamond og Cooper (2001) studerer. De forholder seg også til ”community expectations”, som ifølge forskerne er forventninger i det britisk-muslimske miljøet i Storbritania. De finner blant annet at jentene er opptatt av sitt ryktet i det miljøet og at det er viktig at man fremstiller seg som *ordentlig*. Man skal eksempelvis ikke bli sett offentlig med gutter fordi det vil være det samme som å gjøre brudd på en sosial norm, som ifølge deres informanter, i likhet med mine, reguleres og bestemmes av miljøet. Det foreligger altså en fare for å bli sosialt stigmatisert både av miljøet og sine egne foreldre. Liknende tendenser er det å finne i mitt materiale. Zubi forteller,

Hvis andre pakistanske foreldre får vite at jeg har en norsk kjæreste så er det ille ute med meg og forholdet til familien. De kommer til å fortelle det foreldrene mine med en gang, og da blir det kaos hjemme. Jeg gruer meg til den dagen jeg må si det hjemme. (Zubi, middels dobbeltliv)

Berger og Luckmann (1992) fremhever at foreldrene er effektive normsendere i barnets sosialisering. Når jentene gjennom oppveksten internaliserer viktigheten av rykte, blir normsendingen basert på at løgnen er legitim så lenge den er med på å opprettholde fasaden. Mange av jentene anser det som legitimt å lyve for foreldrene hvis det i jentenes øyne bryter med forventningene til dem eller skader familiens rykte. Er det da rimelig å si at fasade og dobbeltliv er to sider av samme sak? Det ser ut til mange av jentene har en ytre fasade for foreldrene på samme måte som familien har en fasade for det norsk-pakistanske miljøet. Dette kan sees i tråd med ambivalensen jeg tidligere nevnte som går ut på at holdningene kan tilsi at man ønsker å leve i tråd med kulturen, men underliggende innebærer å leve dobbeltliv. Som jeg tidligere har sagt kan det tenkes at familien tolererer *stilltiende* dobbeltliv, men bare så

lenge ingen utenfor hjemmet vet det. Noen av jentene mener at det hadde vært greit å ha guttevenner hvis det ene og alene hadde vært opp til foreldrene. Men ting kompliseres da foreldrene på sin side begrenses av kulturen, og derfor blir nødt til å ha en fasade foran andre norsk-pakstanere hvor de markerer nulltoleranse ovenfor guttevenner.

5.4 Støtte, kontroll og innsyn

Videre trekker Berger og Luckmann inn *støtte* for å forstå forholdet mellom foreldre og barn. Støtte for dem betyr at foreldrene gir ros, anerkjennelse og positiv oppmuntring til sine barn. Informantene i ”Lite dobbeltliv” opplever at de får støtte og oppmuntring av sine foreldre i de fleste av valgene de tar gjennom livet. Jentene i ”Middels dobbeltliv” opplever også støtte i de store valgene som inkluderer utdanning. Støtte forstått som anerkjennelse, veiledning og ros for selvstendige valg fra foreldrene, mener jentene i ”Mye dobbeltliv” at det har vært mangel på under deres oppvekst:

En skjønner at man må ta ansvar for seg selv, og lærer at man ikke kan fortelle alt til foreldrene sine for eksempel. Det får deg til å bli mye mer selvstendig i livet generelt, man skjønner at det ikke er så mange man kan ty til. Jeg har lært at istedenfor å være en person som skal gå og gjøre det motsatte av det man får lov til, har jeg heller lært meg hvordan jeg skal håndtere dette og skjønt det ganske tidlig. Har aldri prøvd å være krass eller en drittunge som viser at jeg bryter foreldrenes grenser. Ingen vits, for det kommer til å tære på forholdet vårt. Jeg lar de heller få viljen sin og lar de tro at de ”styrer meg”. Slik unngår jeg dårlig stemning og problemer. (Sania, mye dobbeltliv)

I sitatet ovenfor forteller Sania at oppveksten har lært henne å håndtere sitt eget liv gjennom å begrense foreldrenes *innsyn*. Jeg forstår det slik at Sania gir uttrykk for en måte å være selvstendig på. Selvstendighet betyr at hun gjennom oppveksten har *tillært* seg hvordan hun skal leve et selvstendig liv parallelt med å leve i tråd med foreldrenes forventninger. Dette gjør hun som sagt ved å la foreldrene tro at de styrer henne. Dermed kan det tolkes som at det er *hun* som kontrollerer hvor mye hun ønsker at foreldrene skal tro at de styrer henne. Dette bruker hun som et verktøy for å unngå kvalme i hjemmet. Hun skjuler på denne måten dobbeltlivet, unngår problemer og lar foreldrene tro at hun lever etter deres premisser.

Er det rimelig å tenke at søsken (andregenerasjonen) i tillegg til foreldrene (førstegenerasjonen), er med på å oppdra de yngre? I mitt materiale ser det ut til at søsken *gjør* den autoritative delen av oppdragelsen. Sik det er nevnt i teorien går autoritativ oppdragelse ut på å la barnet internalisere normer og regler i samfunnet slik at det lærer å bli selvkontrollerende (Baumrind 1978). Generelt blant informantene viser det seg at *søsken* har stor betydning for sosialiseringen under oppveksten. Sania er yngst blant sine søstre og mener at hennes eldre søstre har vært med på å oppdra henne, og lært henne å bli selvstendig. Det er en aldersforskjell på syv år mellom Sania (20 år) og hennes eldste søster. De andre to søstrene er mellom Sania og den eldste søsteren.

Jeg føler at jeg og mine søsken har oppdratt meg til å bli selvstendig og jeg har lært mye av deres feil i og med at jeg er yngst. Jeg har fått med meg hva som funker og ikke funker, hvordan jeg skal takle foreldrene mine. Derfor lar jeg de tror at jeg gjør som de forventer og tror. Selv om det innebærer løgn så får jeg ikke dårlig samvittighet. Føler meg heller ikke råtten, for i mine øyne gjør jeg ikke noe galt. (Sania, mye dobbeltliv)

Kompenseres manglende støtte fra foreldrene med at det er mer åpenhet og innsyn mellom søsken? At for noen av informantene har søsknene vært mer effektive eller annerledes normsendere enn foreldrene? Flesteparten av informantene sier at de alltid har hatt et bedre forhold til sine søsken enn sine foreldre.

Øia og Vestel (2007) sine informanter trakk inn sosial kontroll når de skulle fortelle om foreldrenes innsyn. Foreldrene utøvde således en form for uformell sosial kontroll som gikk ut på at de kontrollerte døtrene blant annet i forhold til innetider, disiplin, lekser og begrenset deres sosiale liv. I studien viste det seg at jo mer innsyn og oversikt foreldrene hadde, jo lettere var det å utøve uformell sosial kontroll. Foreldrene kontrollerte store deler av jentenes liv og hadde mye innsyn. Ut fra denne forståelsen av innsyn kan man få inntrykk av at jentene har begrensede muligheter til å kontrollere sine egne liv, da det legges vekt på at det hovedsakelig er foreldrene som kontrollerer innsynet i jentenes liv. Hennink, Diamond og Cooper (2001) sin studie viste at også deres muslimske informanter hadde flest sosiale restriksjoner og mest strengt hjemme, (sammenlignet med bangladeshiske og indiske jenter). Dette er ikke ensbetydende med at jentene ikke har mulighet til å tøy og bøye grensene. Prieur (2004) og min egen studie viser nemlig at muslimske jenter ikke alltid gjør som foreldrene sier. Noen tøyer grenser og har forskjellige frirom. Kanskje er frirom en annen

form for dobbeltliv? Jentene forhandler og lager strategier for å håndtere forholdet mellom hjemmet og ute ved å skape et rom for å gjøre som de vil.

Studiene til Hennink, Diamond og Cooper, og Øia og Vestel viser ikke aspektet hvordan innsyn og kontroll kan gå andre veien. I min studie stiller jeg dermed spørsmålet: På hvilken måte kontrollerer jentene foreldrenes innsyn i sine foreldre? Det kan tenkes at det er enklere for unge med minoritetsbakgrunn å begrense foreldrenes innsyn. Lien (1982) viste at foreldrene hun intervjuet har hatt store deler av oppveksten sin i Pakistan. Det er også der informantene hennes har gått på grunnskolen. Det vil gi foreldrene andre forutsetninger for å sette seg inn i det norske skolesystemet og andre sider ved det informantene omtaler som *det norske*. Som vi har sett tidligere mener noen av informantene at foreldrene ikke ser poenget med at unge, til tross for at de er voksne myndige, har et behov for å dra på ferie uten foreldre, samt å delta i uteliv og besøke kaféer.

Flere ressurspersoner i dette miljøet mener at foreldre med minoritetsbakgrunn ikke har de samme forutsetningene som sine barn for å tilegne seg kunnskap om det norske samfunnet. Da kan man stille spørsmål om hvor mye innsyn foreldrene er i stand til å få i barnas liv? En 19 år gammel ressursperson forteller at han bruker unnskyldninger om skoletur når han egentlig drar på helgeturer til utlandet med kompisene. Ifølge han *vet* ikke foreldrene at det ikke er normalt med skoleturer en gang i måneden i den videregående skolen. Men han *lar* de tro det. Jeg spurte han om han var bekymret for at denne strategien kunne vekke mistanke hos foreldrene slik at de ikke lenger kunne stole på han. Han svarte at foreldrene ikke snakker med andre pakistanske foreldre om slike temaer, og spesielt ikke om grunner til å mistenke barna for å lyve. De vil aldri la *andre* tro at de ikke stoler på sine egne barn. Ifølge ressurspersonen er det ingen andre enn de unge selv som foreldrene har å referere til når det gjelder norske systemer og verdisyn som skiller seg fra deres eget. Forutsetningen for innsyn ser dermed ut til å avhenge av de unge.

Grad av foreldrenes innsyn går parallelt med grad av informasjon unge gir til sine foreldre. Det viser seg slik vi har sett tidligere at det informantene omtaler som *for mye* informasjon kan svekke tilliten mellom mor og datter. Når Sania opplevde at foreldrene overvåket henne ved å stille detaljerte spørsmål om hvem og hvor hun var, løy hun i stedet til dem. For å unngå konfrontasjoner sa hun heller at hun skulle hjem til en venninne når hun egentlig skulle treffe kjæresten. Ved å gi begrenset informasjon om hva hun drev med i fritiden, kontrollerte hun aktivt sitt eget liv og informasjon som ble gitt til foreldrene. Mehreen forteller:

Hvis det er en ting moren min kan få panikk av så skåner jeg henne, for eksempel var det en fyr som var etter meg¹¹ en gang. Han var vel interessert og ville ha kontakt, sendte haugevis av meldinger osv, ble litt plagsomt. Hvis jeg hadde fortalt mamma det så hadde hun ikke forstått det, men søsteren min gikk jeg til. Foreldrene tenker det verste med en gang, men jeg måtte jo bare be han slutte, så sluttet han. Mamma overdramatiserer alt, hun hadde sagt, ikke dra dit, ikke gjør det, bla bla bla , hadde blitt hysterisk, men jeg trenger ikke gå så langt, skjønner. (Mehreen, lite dobbeltliv)

Mehreen håndterte denne situasjonen med hjelp fra søsteren sin. Selvstendigheten og kontrollen som jeg tidligere har nevnt, uttrykkes godt i siste delen av sitatet: ”jeg trenger ikke gå så langt, skjønner”. Jeg tolker dette som et tegn på at hun forsøker å kontrollere sitt eget liv og håndterer ulike situasjoner uten hjelp av sine foreldre, fordi hun mener at det vil bekymre dem. Men også for å unngå overdramatisering og restriksjoner. Sania er tilstedet under intervjuet med Mehreen og forteller hvordan hun hadde håndtert en tilsvarende situasjon som venninen:

”Jeg kan ikke fortelle foreldrene mine om en gutt er ”ute etter meg”. Sånt gidder jeg ikke bekymre dem med heller. I tillegg risikerer jeg at de vil ha mye mer innsikt i mitt liv om jeg forteller om en slik situasjon som Mehreen. Jeg sier det heller til noen som ikke er så overbeskyttende”.

Selv om Mehreen sier at hun i utgangspunktet ikke anser foreldrene som spesielt overbeskyttende, oppfatter hun likevel at de kan være det i enkelte tilfeller. Hennes forståelse av overbeskyttende er noe forskjellig fra Sania (mye dobbeltliv). Der Mehreen mener at foreldrene er bekymret og har en tendens til å overdramatisere i hendelser hvor datteren er utrygg, mener Sania at foreldrene hennes som en konsekvens kan nekte henne i å dra ut å møte venner.

Aarset og Sandbæk (2009) viste at den sosiale kontrollen også begrenser foreldrenes handlingsfrihet. Foreldrene i deres studie ønsket egentlig å gi barna mer frihet, men var begrenset av andre (andre voksne i samme miljø) og fryktet et dårlig rykte, sladder og represalier. Mørck (1998) viser at unge med minoritetsbakgrunn er opptatt av den sosiale kontrollen fra slektninger og andre med samme etnisk bakgrunn. Hennes informanter fortalte i likhet med mine, at det kunne oppleves som begrensende og at man måtte passe seg for den

¹¹ Mehreen brukte betegnelsen ”stalker” om den gutten som prøvde å få kontakt med henne. Senere fortalte hun at hun aldri så på han som en trussel og var aldri redd for han. Hun synes at han var litt plagsom, fordi han sendte henne mange meldinger uten at hun tok initiativ. Hun var rett og slett ikke interessert. Selv om betegnelsen ”stalker” i utgangspunktet betyr at man blir forfulgt, har det en betydelig mye mildere betydning i denne sammenhengen. Jeg forstår det som er ”ungdommelig” begrep for plageånd.

utbredte sladre- og ryktespredningskulturen i foreldregenerasjonen. Frykten for å få et ”dårlig rykte” kunne fungere som en kilde til sosial kontroll. Rima opplever den sosiale kontrollen slik:

Hadde det bare vært opp til mamma så hadde hun akseptert at jeg hadde tatt med en kompis hjem, men kanskje ikke de pakistanske naboene våre eller pappa som er streng hadde ikke likt det. Selv om mamma forstår meg så er det ikke sikkert at naboene og det pakistanske samfunnet skjønner at vi bare er venner. De hadde spekulert i om det var kjæresten min, om vi skal gifte oss osv. Slike ting må både jeg og foreldrene mine ta hensyn til når det gjelder vårt rykte. (Rima, middels dobbeltliv)

Det kan tenkes at det er lettere for moren til Rima å tolerere at datteren har guttevenner fordi hun innerst inne aksepterer det. Men fordi moren ifølge Rima er nødt til å operere med en fasade foran andre med samme etnisk bakgrunn, undertrykker moren sin egentlige moral bak fasaden. Mellom mor og datter derimot er det enighet om at datteren får lov til å ha guttevenner.

Rykte er noe alle informantene mener at de forholder seg til, og som igjen er knyttet til foreldrenes tillit til de unge. Så lenge jentene opplever at foreldrene har tillit til dem og er trygge på at foreldrene ikke tror at de gjør noe som er galt i deres øyne, er jentene tilfreds. Da er deres og familiens rykte ifølge jentene i behold. Men så snart foreldrene oppdager at døtrene gjør noe som ikke er i tråd med deres forventninger, er ryktet i fare for å bli ”ødelagt”. Zubi hadde en norsk kjæreste som hun visste at foreldrene ikke ville akseptere. Dette ble gitt som et soleklart eksempel på et brudd med normene angående valg av ektefelle i den pakistanske kulturen:

Foreldrene mine mister tilliten til meg hvis jeg forteller dem om min norske kjæreste, og sier at jeg vil gifte meg med han uten at han skal måtte konvertere til Islam. Fra den dagen vil ting aldri være det samme mellom meg og mine foreldre. De hadde mistet respekten for meg, og de vil tenke på alle pakistanere som skal snakke om familien vår, de vil tape ansikt. Jeg får frysninger bare av å tenke på at de kanskje må gjennom noe sånt på grunn av meg. (Zubi, middels dobbeltliv)

For å understreke at kulturen setter sterke rammer for individene, vektlegger Zubi i utsagnet at foreldrene må ta hensyn til andre. Hun forteller at de kommer til å tape ansikt. Det kan tolkes som at fasaden, som jeg tidligere har påpekt, vil brytes. Nå vil andre med samme etnisk bakgrunn få mulighet til å trenge inn i deres privatsfære, og ifølge Zubi vil de snakke negativt om familien hennes. Men det som er interessant ved dette sitatet er at Zubi ikke fremhever

aksepten ved å ha kjæreste, men utfordringene ved å ha en etnisk norsk kjæreste. Det kan tolkes som at foreldrene ikke ville reagert på samme måte dersom Zubi hadde fortalt om en norsk-pakistansk kjæreste. Når jeg stilte henne dette spørsmålet, sa hun at foreldrene mest sannsynlig ikke ville flydd i taket på grunn av dette, men vært superglade.

Men Zubi mener at selv om foreldrene hadde gått med på at hun ønsket å gifte seg med en etnisk-norsk, ville det likevel være lite rom for at handlingen skulle kunne gjennomføres fordi slekten, ifølge Zubi ville hatt avgjørende makt når det gjaldt utfallet:

Selv om foreldrene mine ville akseptert det, har det ikke noe å si. Det ville ikke gått gjennom fordi de hadde vært redde for hva de andre foreldrene ville si. Problemet er egentlig hvordan foreldrene tenker. Hvis de hadde akseptert det så har jo ingen noe de skulle sagt? Men foreldrene lager drama, også kommer hele slekta og skal ha noe å si. Blir en felles greie hvor alle skal blande seg. (Zubi, middels dobbeltliv)

Slik jentene har fremstilt det for meg, ser de ikke noe hinder i å ha en kjæreste uavhengig om han blir akseptert av foreldrene eller ikke. Men det er viktig at en potensiell ektemann passer inn i familien. Før det kommer så langt er det poengert at andre norsk-pakistanske bekjente, naboer og lignende ikke skal ha fått kjennskap til forholdet. For at denne prosessen med aksept for gutten fra foreldrenes side skal gå problemfritt, må gutten være muslim, ha en god utdanning, ha en stabil økonomi og være i stand til å ta vare på seg selv og datteren. Men samtidig har det blitt markert at alle disse kvalitetene kun kan aksepteres hvis de befinner seg hos en norsk-pakistansk gutt. En etnisk norsk vil ikke ønskes velkommen uavhengig om han besitter disse egenskapene eller ei.

Samvittighet

Gjennomgående i oppgaven har vi sett at *samvittighet* er koblet sammen med den indre følelsen jentene har som går ut på å skåne foreldrene av forskjellige grunner. Noen av informantene mener at de skåner dem ved å ha dobbeltliv, derved å lyve til dem. Andre gir foreldrene begrenset innsyn for å unngå bekymring og uro.

Tidligere antagelser går ut på at ansvarsfølelsen uttrykkes gjennom respekt, ære og dyrkelse av autoritetspersonene, nemlig foreldrene. Det kan tenkes at en måte å *dyrke* foreldrene på er gjennom å respektere deres syn på døtrenes forhold til det motsatte kjønn. Alina mener

eksempelvis at hun viser respekt for foreldrene ved å ha fysisk avstand til det motsatte kjønn. Jeg tolker at hun bruker dette som et verktøy for å skåne foreldrene sine:

Foreldrene mine ville ikke at jeg skulle ha fysisk kontakt med gutter, og det respekterte jeg ved å holde avstand. (Alina, lite dobbeltliv)

I tillegg har vi sett at Alina mener at hun har valgt en annen måte å være rebelsk på enn å ha fysisk kontakt med gutter. Jeg tolker det som at foreldrene har bygd opp en indre samvittighet eller en ansvarsfølelse hos datteren, som hun uttrykker gjennom å respektere deres syn på fysisk kontakt med gutter. Foreldrene til Alina er ifølge henne opptatt av at andre med samme etnisk bakgrunn ikke skal oppfatte datteren som en uskikkelig jente, hvilket innebærer at hun for eksempel har intim fysisk kontakt med gutter på et offentlig sted som et kjøpesenter. Ifølge Alina er det greit for foreldrene at hun har guttekamerater og viser seg offentlig med dem så lenge det holdes en fysisk avstand mellom dem som ikke kan tolkes som noe mer enn et vennskap. Hun er inneforstått med at hun skal oppføre seg på en anstendig måte hvor det ikke er rom for mye fysisk berørelse og åpen flørt.

Tidligere har vi sett at moren til Alina har fortalt datteren om at Iram Haq som ifølge moren har brakt skam over sin familie. Dette støttes av Hagen og Qureshi (1996) som viser at en pakistansk oppdragelse kan innebære skamfølelse ved normbrudd. Jeg oppfatter at skamfølelsen sitter dypt i den indre samvittigheten som Bredal (2006) er inne på, og som regulerer deres atferd i forhold til foreldrenes forventninger. Man ønsker ikke at foreldrene skal føle skam overfor datteren. Bredal mener at det er den unge (i mitt tilfelle, informantene) som velger å innordne seg fellesskapets ære, og det er en indre og ikke ytre tvang som gjelder.

Hva er så samvittighet? For noen av mine informanter er samvittighet en indre ansvarsfølelse som går ut på å lære å bli selvkontrollerende gjennom en indre tvang for å beholde familiens ære og foreldrenes tillit. Samvittighet kan også ses på som en form for internalisert kontroll eller et psykisk press for å handle ut fra den indre samvittigheten (Bredal 2006). Jentene som bruker alkohol sier at de rett før de drikkingen en kveld, kjenner en følelse av å trosse foreldrene og religionen. Samvittigheten er som vi ser en del av dobbeltlivet, hvor vi også finner løgn og uærlighet.

Det viser seg i materialet at betydningen av samvittighet også har en annen karakter. Jeg var interessert i undersøke om dobbeltlivet ga jentene en følelse av dårlig samvittighet overfor foreldrene, i og med at dobbeltlivet noen ganger innebærer direkte løgn foran foreldrene. Har

noen av jentene *dårlig samvittighet* for dobbeltlivet? Jentene i ”Mye dobbeltliv” svarte at de sjeldent får dårlig samvittighet overfor foreldrene for å leve dobbeltliv siden deres handlinger i utgangspunktet ikke blir sett på som *galt* i deres egne øyne. Jeg tolker at jentene anser dobbeltlivet som et aspekt ved sine liv som foreldrene ikke har forståelse for eller mulighet til å kjenne seg igjen i.

Jeg har en samvittighet, men når de hindrer meg i å leve slik jeg vil har jeg ingen annen utvei. Jeg har jo respekt for dem, og derfor velger jeg å ikke fortelle dem at jeg fester i helgene. Jeg tror ikke at de ville orket å høre på de. De har heller ingen forståelse for den veien jeg har valgt. (Dua, mye dobbeltliv)

Dua sier eksplisitt at hun har en samvittighet, men det hun omtaler som dårlig samvittighet rettferdiggjøres av det faktum at hun ifølge seg selv ikke har en annen utvei. Hun ser på det som en nødvendighet å lyve for å leve slik hun ønsker. Det påpekes samtidig at hovedårsaken til lyvingen bunner ut i å vise at hun har respekt for foreldrene. Hun er bevisst på at dobbeltlivet berører samvittigheten, men løgner og hemmeligholdelse er begge strategier som jentene bruker for å ”lette på samvittigheten”:

Jeg gjør jo ikke noe galt når jeg lever dobbeltliv, for da hadde jeg hatt dårlig samvittighet hele tiden, det har jeg sjeldent.. fordi jeg tenker at det er det enkleste for meg og de har ikke vondt av det. (Sania, mye dobbeltliv)

Sofia forteller også at hun ikke har noen annen utvei enn å leve dobbeltliv:

Jeg har levd et dobbeltliv så lenge jeg husker jeg (ler), ellers så hadde jeg ikke hatt et sosialt liv med mine venner osv. Sånn sett så har jeg ikke noe annet valg enn å lyve for foreldrene mine om hvor jeg er og hvem jeg er sammen med. (Sofia, middels dobbeltliv)

Zubi mener at hun ikke har dårlig samvittighet for å ha kjæreste:

Jeg får ikke dårlig samvittighet når jeg lyver for foreldrene mine fordi jeg faktisk ikke gjør noe galt. Jeg er bare sammen med kjæresten min. Jeg hadde hatt dårlig samvittighet hvis jeg hadde løyet om karakterene mine, men når det kommer til kjæresten min, så betyr han mer. (Zubi, middels dobbeltliv)

Det hun derimot sier at hun anser som *galt* er å bruke alkohol. Hun forteller at det vil være å gå for langt i forhold til seg selv. Dua derimot har både kjæreste og sier at hun bruker alkohol, men samtidig får dårlig samvittighet overfor seg selv, foreldrene og religionen, når hun drikker. Det kan være den indre samvittigheten som vi har vært inne på tidligere som trer inn.

Jentene i ”Middels dobbeltliv” mener i likhet med jentene i ”Mye dobbeltliv” at de ikke får det de omtaler som *dårlig samvittighet* for å leve dobbeltliv. Rima mener at, ”en hvit løgn i ny og ne, skader ingen”. Jeg får inntrykk av at jentene i begge kategoriene har noenlunde lik forståelse av samvittighet, men at jentene i ”Lite dobbeltliv” skiller seg noe fra de andre kategoriene ved at de har en *renere* samvittighet i forhold til sine foreldre. De tar for det meste sine egne beslutninger selv om foreldre og andre kommer med råd og veiledning, og mener at de fleste beslutningene kan diskuteres i samråd med foreldrene. Det at foreldrene er klar over hvor jentene befinner seg til nesten enhver tid er noe jentene i ”Lite dobbeltliv” tar som en selvfølge. Utenom denne tilliten ville relasjonen ifølge disse jentene være basert på falskhet, noe som ville føre til at både samvittigheten og selvbildet svekkes. Å leve et dobbeltliv vil ifølge disse jentene samsvare med å svikte foreldrene sine, og som verken har forståelse for eller samvittighet til å leve et dobbeltliv. Mehreen forteller at hun har tenkt mye rundt temaet dobbeltliv etter at hun leste reportasjene i VG og reagerte sterkt. I tillegg var hun uviten om at norsk-pakistanske jenter ikke får lov av foreldrene sine å dra på kafe. Det kan være at Mehreen har vanskeligheter med å forstå at noen velger å lyve til foreldrene siden hun ikke har det samme behovet, da hun et mer åpent forhold til sine foreldrene enn jentene i ”Mye dobbeltliv”.

5.5 Tillit, moral og frihet og fellesskap

I avsnittet ovenfor har jeg nevnt at tillit er et sentralt aspekt i jentenes liv. Men jeg har ikke redegjort for hva tillit faktisk betyr for mine informanter. I materialet viser det seg at uavhengig av hvor strenge foreldrene er, har informantene mer tillit til sin mor, enn far. Alle informantene var enige i at det var mer åpenhet mellom mor og datter, enn mellom far og datter. Tillitsrelasjonen mellom søsken uttrykkes på en annen måte enn de nevnte relasjonene. Dette aspektet er mest tydelig i ”Mye dobbeltliv” og ”Middels dobbeltliv”. Det ser ut til at det skapes en type tillit mellom søsken, og en annen type tillit mellom døtrene og foreldrene. Søsken som støtter opp som alibi for hverandre, er basert på en form for tillit. Dette aspektet kan også dukke opp i noen tilfeller mellom mor og datter. Når jentene ble litt eldre, altså ved inngangen til ungdomstiden, begynte de å benytte søsken som alibi for å skjule dobbeltlivet. I tilfeller hvor det ifølge jentene, er risiko for å bli avslørt av foreldrene, støtter søsken opp som alibi, om dette så innebærer å lyve til foreldrene om hvor jentene egentlig befant seg.

Hvis jeg er sammen med kjæresten min, har jeg som regel sagt at jeg er med en venninne, og dette forsikrer jeg meg om at mine eldre søsken vet. Så hvis pappa spør søsteren min om hvor jeg er, så sier hun at jeg er med den og den venninnen. Selv om hun egentlig vet at jeg er med kjæresten. (Sofia, mye dobbeltliv)

Selv om jeg tidligere har vært inne på hvem jentene anser som autoritetspersoner og hvem de mener har autoritet, ser jeg at det går hånd i hånd med tillitsrelasjonen mellom familiemedlemmer. Jeg finner for eksempel i likhet med Evenshaug og Hallen (1997) at det er forskjell på mor og fars autoritet. Evenshaug og Hallen viser at mødrene med minoritetsbakgrun, ofte er svært isolerte fra omverden. Når barna begynner på skolen, mister mødrene noe av den respekten som de tidligere har hatt i forhold til barna. I mitt utvalg er det slik at de mødrene som er i arbeid (Rima, Hina og Mehreen sine mødre) ifølge jentene har mye autoritet. Det vil for eksempel si at mor i ganske stor grad, bestemmer hva jentene får lov til og ikke. Rima forteller for eksempel at moren hennes er *sjefen* i huset og at hun har mest autoritet når det gjelder grensesetting og innetider, men samtidig er det mer åpenhet og tillit mellom de to. Ifølge Mehreen, har moren like mye autoritet som faren, men samtidig er tillitsrelasjonen bedre mellom mor og datter enn far og datter. Hina har også et godt forhold til både sin mor og sin far, men far har noe mer autoritet i den forstand at hun ikke er fortrolig med å fortelle han alt hun har på hjertet. Hun forteller at når hun har funnet seg en kjæreste som hun er klar til å gifte seg med, kommer hun til å fortelle det til moren, som igjen vil diskutere dette med far. Hina kommer ikke til å si det direkte til sin far. Selv begrunner hun dette med kultur og kjønnsforskjeller. Hun sier blant annet, ”det er lettere å snakke med mamma om sånt, fordi hun er kvinne”. Det kan også ligge en undertone av mer autoritet og respekt for far, enn hva tilfellet er for mor. Dette kommer tydeligere frem i ”Mye dobbeltliv”, der mødrene har vært hjemmeværende helt siden barna ble født, dermed har far hovedansvaret for økonomien og betydelig mer autoritet.

Generelt kan vi se i mitt utvalg at autoriteten er jevnere fordelt i de hjemmene der mødrene er i arbeid, mens der moren ikke er i arbeid, har far helt tydelig mer autoritet. Men til tross for at moren er i arbeid i likhet med far, er det likevel mer åpenhet og tillit mellom mor og datter. Dette støttes også av Aarset (2008 m. fler), som finner at relasjonen til mor ofte blir beskrevet som intim og tillitsbasert. Tillit til søsken betyr at jentene kan være åpne om dobbeltlivet og stole på at ting holdes hemmelig for foreldrene. Tillit til foreldre eller mer spesifikt, moren, betyr at man kan til en viss grad være åpen. Jeg får inntrykk av at jentene i ”Lite dobbeltliv” og ”Middels dobbeltliv” stoler mer på sine mødre enn jentene i ”Mye dobbeltliv”. Det kan

også se ut til at det foreligger allianser i familien. Men i noen tilfeller er også mor en del av alliansen mot far. Moren til Rima vet at hun har guttevenner som hun pleier å være sammen med i fritiden. Men det er en taus enighet mellom hun og moren om at de ikke sier det videre til far. Den tause enigheten er et eksempel på det Aarset beskriver, en intim og tillitsbasert relasjon hvor moren er med på å skjule dobbeltlivet for far. Det er grunn til å tro at åpenhet og tillit mellom mor og datter kan bidra til å øke datterens handlingsrom, men samtidig er det viktig for jentene å ikke gi *for mye* innsyn, det kan føre til at handlingsrommet blir begrenset og tilliten svekkes.

Tillitsrelasjonen har også en annen karakter. Tillitsforholdet mellom mor og datter kan hvile på et *falskt* grunnlag fra jentenes side for eksempel når de har kjæreste. Jentene i ”Mye dobbeltliv” har en bedre tone med foreldrene når de ikke har kjæreste. Men når de har kjæreste, blir tilliten til foreldrene basert på å opprettholde en *falsk* tillit. Zubi synes det er lettere å være seg selv hjemme når hun ikke har kjæreste:

Da slipper jeg å lyve om hvor jeg er hele tiden, da kan jeg bare si hvor jeg er uten å være falsk. Det er veldig slitsomt noen ganger. Jeg stresser mye når jeg har kjæreste, for da må jeg være falsk. (Zubi, middels dobbeltliv).

Jeg får inntrykk av at Zubi opplever vansker med å *være falsk* mot foreldrene. Hun forteller at hun er mer avslappet hjemme når hun ikke har kjæreste, hvilket innebærer at hun ikke trenger å *lure* foreldrene. Dermed er hun naturligvis mindre bekymret for familiens ære og rykte, da det ikke vil være noe behov for det hun omtaler som, ”å gjemme seg sammen med kjæresten”. Hun sier blant annet at hun stresser og synes det er slitsomt å være falsk. Kanskje er det igjen den indre samvittigheten, som vi tidligere var inne på, som tærer på Zubi?

Intervjuer: Forteller du foreldrene dine alltid sannheten om hvor du er?

Rima (middels dobbeltliv): Ja, jeg gjør det, hvis ikke blir det falskt. Jeg forteller dem hvor jeg er og med hvem, eller vent litt. Iblant må jeg være falsk, fordi det kræsjer jo med deres tankegang. Ikke alltid man kan være ærlig, for eksempel når jeg har kjæreste.

Både Rima og Zubi er uærlig mot foreldrene om hvor og hvem de er sammen med, og når de har kjæreste. Det ser ut til at Rima, gjennom denne strategien opprettholder tilliten foreldrene har til henne. På en måte kan man si at tilliten blir *falsk*, men på en annen siden kan man anse dette som en strategi fra jentenes side. Her er det vesentlig å trekke inn moral. Jentene i ”Mye dobbeltliv” og ”Middels dobbeltliv” anser ikke seg selv som løgnere – selv om de lyver

direkte til foreldrene om hvor de og hvem de er med, men anser det heller som en nødvendig strategi. Dobbeltlivet forklares ved hjelp av, det jentene omtaler som , ”hvite løgner” eller ”det foreldrene ikke vet, har de ikke vondt av”. Jentene anser seg ikke som dobbeltmoralske når de lyver. Å være dobbeltmoralsk vil ifølge jentene, være å gjøre noe som strider imot sin egen forståelse av moral. Siden jentene ikke nødvendigvis gjør noe de anser som galt i sine egne øyne, blir ikke dobbeltliv ansett som dobbeltmoralsk. Som vi tidligere har sett forteller jentene at de lyver for å skåne foreldrene og vise omsorg og hensyn til deres tradisjonelle syn på kultur.

Jeg får inntrykk av at jentene i ”Mye dobbeltliv” og ”Middels dobbeltliv” også er innforstått foreldrenes oppfatning av moral, men de *vender* om på moralen ved å bruke dobbeltliv som en strategi for å *tilpasse* seg foreldrenes syn på en skikkelig og ordentlig jente. Som vi skal se nærmere på tolker jeg det slik at jentene i ”Lite dobbeltliv” har en litt annen oppfatning av moral enn de andre jentene.

Ifølge Alina er dobbeltliv en atferd som knyttes til ens foreldres oppfatning av en uskikkelig jente. Hun er innforstått at foreldrene ikke ville verdsatt om det viste seg at hun var slik og derfor velger hun å ikke være det hun omtaler som uskikkelig jente. Alina regulerer seg selv i forhold til det hun har internalisert av verdier og moralsk oppfatning, som igjen er en del av verdioverføringen mellom generasjoner. Hun refererte til sine tidligere norsk-pakistanske venninner, som hun hevdet levde dobbeltliv for foreldrene sine. Ifølge jentene i ”Lite dobbeltliv” blir det umoralsk å lyve til foreldrene sine om hvor de er til tider, mens resten av jentene har slik vi har sett en annen oppfatning av moral på dette området. Selv om jentene i utgangspunkt gjør de samme tingene vil noen mene det er umoralsk, mens andre legitimerer sine handlinger med oppfatninger som, ”så lenge jeg vet at *jeg* ikke gjør noe som er galt i mine øyne, så er det greit”. Jeg tolker det ikke som at informantene ignorerer sine ”egoistiske ønsker” fullstendig, for å tilfredsstille foreldrene, slik Hennink, Diamond, og Cooper (2001) mener at deres britisk- asiatiske kvinnelige informanter gjør. Men det jeg ser er at noen av informantenes oppfatning, samsvarer likevel i høy grad sammen med det, jentene omtaler som foreldrenes oppfatning av skikkelig og ordentlig jente:

Foreldrene mine ville at jeg skulle være en skikkelig og ordentlig jente. De ville at jeg skulle være meg selv både blant pakistanere og nordmenn, slik at de ikke trengte å få noen overraskelser.. dobbeltmoralske jenter altså, de er noe foran visse folk, også viser det seg at de egentlig er noe helt annet (Alina, lite dobbeltliv).

Jeg tolker sitatet ovenfor som et uttrykk for at Alina er innforstått at hun vet hvordan foreldrene vil at hun skal være. Sitatet indikerer at Alina implisitt forstår at hun ikke bør være uskikkelig og umoralsk noe som innebærer dobbeltliv, hvis hun skal leve i tråd med foreldrenes oppfatning av en skikkelig og ordentlig jente. Men ”å være seg selv” tolker jeg som at Alina ifølge henne, er seg selv, men innenfor et frihets og handlingsrom som i hovedsak reguleres av foreldrene også av det de omtaler som, det pakistanske . Hun sier at foreldrene ønsket at hun skulle være seg selv, ”slik at de ikke trengte å få noen overraskelser”. Her gir Alina uttrykk for at det å være seg selv, innebærer at foreldrene ikke skal få noen overraskelser, i form av, det hun omtaler som dobbeltmoralskhets, fra datterens side. For Alina innebærer det å være dobbeltmoralsk, å ha fysisk kontakt med det motsatte kjønn uten foreldrenes viten, altså å lure foreldrene ved å lyve til dem, og være falsk og hyklerisk. Alt dette er flettet inn i hennes tolkning av hva det vil si å leve dobbeltliv.

Frihet og fellesskap

Selv om jeg har vært inne på ambivalensen mellom frihet og fellesskap, kan dette ses i lys av jentenes definisjon av frihet. De tidligere nevnte forskerne Engebrigsten og Fuglerud (2009) fant som sagt en ambivalens blant de unge jentene med tamilsk bakgrunn, mellom tilhørighet til norske venner og institusjoner, som for eksempel skole. Det ble uttrykt som en ambivalens mellom frihet og fellesskap. Forfatterne viste at fellesskapet sto for ”tvangen”, mens ”frihet” fantes i den norske kulturen, knyttet til autonomi og refleksivitet. For mange av informantene er tilfellet noe lignende. Fellesskapet tolkes som den kollektive orienteringen i hjemmet eller samholdet i familien, mens frihet tolkes som å foreta handlingsvalg der man kunne handlet annerledes (Bauman 2000). Zubi tolker frihet på denne måten:

Frihet er når jeg gjør noe jeg har lyst til, uten at foreldrene mine har noe å si. For da har jeg bestemt det helt selv, for eksempel når jeg drar på ferie. Mamma og pappa vet at jeg er ute og reiser, men de vet ikke at jeg drikker og fester når jeg er på ferie. Det er frihet for meg, når de ikke kontrollerer hver eneste lille ting (Zubi, middels dobbeltliv).

Her ser vi at for Zubi betyr frihet, å gjøre noe som ikke er i tråd med forventningene foreldrene har til henne, nemlig å drikke alkohol. Hun kunne handlet annerledes, men velger å gjøre som hun vil.

Ikke alle informantene mine får lov av foreldrene å dra på ferie. Zubi er av de som får lov, mens Sania får ikke. Der Sania mener frihet er å få lov til å dra på ferie, mener Zubi at frihet er når hun gjør noe hun har lyst til (på ferie) som foreldrene ikke har kontroll over. Dette viser det jeg har diskutert i teoridelen, nemlig at det ikke er enkelt å måle frihet gjennom kvantitative variabler. Både Øia (1998) og Selte (1998) bruker variabler som innetid for å måle frihet, men i mine øyne forutsetter dette at enhetene som blir undersøkt har noenlunde samme forståelse av frihet. Det kan være forskjell mellom hvordan norsk ungdom og minoritetsungdom definerer frihet.

Når det gjelder Sofia så gjør hun som hun vil og drar på ferie, altså hun ”gjør ikke alltid helt som foreldrene sier” (Prieur 2004) fordi hjemme har hun fortalt at hun er på skoletur. Men Sofia forteller at hun egentlig ønsker egentlig å gjøre det på en annen måte, altså fortelle sannheten hjemme og slippe å lyve. Hennes forståelse av frihet kan ha en ambivalent karakter, på den ene siden har hun frihet til å gjøre som hun vil, men friheten får hun ved å trosse foreldrenes og lyve til dem. Jeg forstår det slik at noen av jentene ønsker å være en del av fellesskapet, eller den pakistanske kulturen, men siden det innebærer begrensning av egen frihet, brukes dobbeltliv for å skaffe seg den friheten de ikke får ved å være en del av fellesskapet.

6 Avslutning

I dette kapitlet skal jeg summere opp hovedfunnene i masteroppgaven. Oppsummeringen og konklusjonen etterfølges av spørsmål for videre forskning.

6.1 Oppsummering og konklusjon

Jeg har funnet ut at mine åtte informanter i forskjellig grad lever det jeg omtaler som dobbeltliv. Innledningsvis presenterte jeg tidligere definisjoner av *dobbeltliv* som var å finne i VG-artiklene og som den danske psykologen Loua fremla. Jeg mener at mine informanter kan plasseres i to av Loua sine former for dobbeltliv; nemlig den milde formen og dobbeltliv som unngåelsesstrategi. Jentene i ”Lite dobbeltliv” lever den milde formen for dobbeltliv. Slik Loua beskriver det, går det ut på underlegge seg visse sosiale kulturelle koder eller normer for å opprettholde familiens rykte. Der Loua gir eksempler som å unngå å røyke foran foreldrene fordi det anses som respektløst, viser jeg at informantene i den nevnte kategorien unngår å fortelle foreldrene alle detaljer om sitt kjæresteforhold fordi det anses som respektløst ovenfor foreldrene, spesielt faren.

Jentene i ”Mye dobbeltliv” og ”Middels dobbeltliv” viser at det er lite rom for forhandlinger mellom dem og foreldrene. Dermed plasserer jeg disse to kategoriene i formen dobbeltliv som unngåelsesstrategi. Selv om det er plass til forhandlinger i flere av familiene ser jeg at (for)handlingsrommet er mest begrenset blant jentene i ”Mye dobbeltliv”.

Når det gjelder VG-jentene ser det ut til at de lever en mer ekstrem form for dobbeltliv (selv om heller ikke de passer inn i Louas tredje form for dobbeltliv som en overlevelsestrategi), enn mine informanter. Informantene i ”Mye dobbeltliv” får eksempelvis lov til å dra på kafé selv om foreldrene helst ønsker at jentene begrenser de sosiale aktivitetene til hjemmet. Dette er en motsetning til VG-jentene som ikke fikk lov å dra på kafé i det hele tatt.

Hva tenker informantene om dobbeltliv?

Noen av informantene mener at enkelte sider ved livet (skjule kjærlighetslivet for foreldrene) ikke kan beskrives som at de lever to ulike liv, men de vil heller beskrive det som en del av privatlivet som foreldrene ikke har aksept for. Andre informanter mener at de lever to

parallele liv hvor deres opptreden er helt annerledes i hjemmet enn ute blant venner. Noen av informantene plasserer seg i en mellomposisjon og vil hevde at de holder store deler av privatlivet skjult (alkohol og kjæreste), men samtidig deler mye med foreldrene sine. Jentene i ”Mye dobbeltliv” ser på sitt eget liv som et dobbeltliv. Jentene i ”Middels dobbeltliv” kjenner seg noe igjen i begrepet dobbeltliv; og da på områder hvor de er nødt til å lyve direkte til foreldrene om hvor de er og hvem de er sammen med. I kategorien ”Lite dobbeltliv” ser ikke jentene på sitt liv som et dobbeltliv og mener de er ærlige med foreldrene, særlig moren, til nesten alle tider.

Hva innebærer dobbeltliv?

I den temabaserte analysen har jeg sett nærmere på ulike temaer som viser seg å være bakgrunnen for å leve dobbeltliv. Gjennomgående finner jeg at jentene i ”Lite dobbeltliv” har fått en *autoritativ* oppdragelse, mens jentene i ”Mye dobbeltliv” har foreldre som er mer orienterte mot en tradisjonell oppdragelsesstil hvor autoritær kontroll er et viktig holdepunkt.

Jeg finner også at jentene i ”Mye dobbeltliv” har det mest strengt. De får ikke lov til å dra på utenlandsturer sammen med venner, men det er tillatt for jentene i de andre to kategoriene. Et annet interessant funn i oppgaven var at søsken også var oppdragere og normsendere, men på en annen måte enn foreldrene. Jentene i ”Mye dobbeltliv” mente at det var andre søsken som hadde lært dem å bli selvstendig og ta egne valg og ikke foreldrene.

Det var flere likheter ved jentenes oppvekst, for eksempel var temaer som gutter, sex og kjærlighet ifølge de fleste jentene, *unaturlig* å snakke om hjemme sammen med foreldrene. Det var heller ikke vanlig å ha besøk av guttevenner. Flesteparten av jentene er over myndighetsalderen, men de oppgir ikke økonomiske grunner til å bo hjemme slik som mange unge norske vil gjøre, men det anses som *naturlig* å bo hjemme til de gifter seg. Dette samsvarer også med VG-jentene. Dette er også et av aspektene som jentene mener det er *naturlige*.

Jeg har vist at det foreligger en *taus enighet* om at foreldrene tolererer døtrenes dobbeltliv så lenge foreldrene (og andre, i den grad det er mulig) ikke får vite om det. Noen av mødrene tolererer at døtrene har guttevenner og treffer de ute, så lenge fedrene ikke får kjennskap til det. Foreldrene ønsker at døtrene selv skal finne sine ektemenn, men ønsker ikke å vite

detaljene rundt forholdet, for eksempel hvordan de traff hverandre eller når og hvor ofte de møtes.

Enkelte temaer er innlært som uakseptable å snakke om foran mor og far. Istedenfor å fortelle mor og far om kjæresten, skjules heller dette med dobbeltliv. Mens noen anser det som respektløst å lyve og skjule at de har kjæreste, for foreldrene. På denne måten har jeg vist at det er flere forståelser av respekt blant informantene.

Jeg har også funnet at det er forskjell på hvor mye innsyn jentene gir foreldrene. Jeg finner at jentene i ”Lite dobbeltliv”, gir mest innsyn, mens jentene i ”Mye dobbeltliv” begrenser innsynet mest. Jentene som har det mest strengt har også foreldre som er mest tradisjonelt orienterte. Det at foreldrene vil være mer tradisjonelt orienterte gjør at forutsetning for innsyn avhenger av hvor mye informasjon de unge gir til foreldrene om norske systemer og verdier, da de unge vil være foreldrenes referanse når det gjelder *det norske*. Ingen av mødrene i ”Mest dobbeltliv” er i arbeid. Mødrene til jentene i ”Lite dobbeltliv” er i arbeid. Mehreen i den sistnevnte kategorien sier at moren har et annerledes syn på *det norske*. Hun opplever at moren har et mer avslappet forhold til nordmenn etter at hun begynte å jobbe. Mehreen mener at det er grunnen til at hun får lov til å ha guttekamerater. Det kan tenkes at datteren har lov til å dra på ferie, nettopp fordi moren har innsyn i *det norske*. På samme måte kan det tenkes at foreldre som ikke har innsyn i *det norske*, er mer kontrollerende. Er det lettere å gi foreldrene innsyn i eget liv om de har innsyn og forståelse i forhold til *det norske*?

Etter min mening fanger tidligere studier av minoritetsungdom opp elementer av det jeg omtaler som dobbeltliv, men det har vært underliggende i de fleste studiene. Min studie har en annen vinkling på hvordan unge med minoritetsbakgrunn gjennom dobbeltliv, gjør sine liv i spenning mellom flere kulturer. Jeg mener at dobbeltliv ligger i skjæringspunktet mellom støtte og kontroll, ettersom kontroll er en måte å vise støtte overfor sine barn på (i tradisjonalistiske familier), og når grad av foreldrenes kontroll over de unge oppleves som begrensende for den unge, kan det oppstå behov for dobbeltliv.

Alkohol og kjæresteforhold var to temaer som jentene mente det var problematiske å få aksept av foreldrene. Det å bruke alkohol og ha kjæreste anses som vesentlige handlinger i dobbeltlivet, da de skjules for foreldre og andre. Selv om begge anses som umoralske handlinger ifølge foreldrene, finner jeg at jentene har delte meninger om hvilket aspekt som oppfattes som *mest* galt. Noen av informantene anser det som mer galt å bruke alkohol enn å

ha kjæreste. Jentene i ”Lite dobbeltliv” begrunner deres avhold til alkohol med at det er prinsipielt galt, mens det å ha kjæreste ikke berører prinsipper på samme måte som alkohol gjør. De begrunner dette med at foreldrene eksplisitt har lært dem om religionens forbud om alkohol, men forholdet til det motsatte kjønn er innlært på en mer implisitt måte, og ikke gjennom direkte forbud. Selv om innlæringen er lik for alle informantene, er det noen som bruker alkohol til tross for at de har lært at det er galt. Informantene som sier at de drikker sier at de føler at de gjør noe mer galt ved å bruke alkohol, enn å ha kjæreste. To av jentene i ”Mye dobbeltliv” sier at de bruker alkohol, og dette skjules for foreldrene. I et tilfelle skjules det også for kjæresten, men i det andre tilfellet bruker informanten alkohol sammen med kjæresten. En jente i ”Middels dobbeltliv” bruker alkohol, og hun er den eneste i utvalget som har etnisk norsk kjæreste, men ikke den eneste som bruker alkohol sammen med kjæresten. Som jeg har sagt tidligere er det vanskelig å si noe om alkohol har sammenheng med grad av dobbeltliv.

Tillit og åpenhet henger sammen. Der det er mye åpenhet er det også mye tillit. Men mangel på åpenhet skaper for noen mer tillit enn åpenhet. Noen tillitsrelasjoner mellom foreldre og døtre er basert på hva jentene omtaler som falsk tillit, hvilket innebærer at jentene har en fasade for sine foreldre, som dobbeltlivet skjuler, mens foran foreldrene *later* jentene som at de pliktoppfyllende og ordentlige, og ikke lever dobbeltliv. Jeg finner at noen lyver for å beholde tilliten, mens noen lyver ikke for å nettopp beholde tilliten. Et annet funn er at tillitsrelasjonen er bedre mellom mor og datter enn far og datter. Som jeg tidligere var inne på, finner jeg tilfeller hvor mor bidrar til å øke handlingsrommet til jentene ved å skjule datterens dobbeltliv for faren (skjule at datteren har kjæreste, eller guttekamerater). Alt i alt finner jeg at tillit betyr forskjellig i forskjellige familier.

Ovenfor har vi sett at dobbeltlivet *gjøres* ved å skjule deler av privatlivet sitt. Videre ser vi at jentene bruker dobbeltliv for å håndtere forholdet til foreldrene, uten at de nødvendigvis anser det som et brudd på tillit og som jeg tidligere har vist, respekt. Dobbeltliv er å ha kjæreste uten foreldrenes viten. Jentene bruker strategier og teknikker for å unngå at foreldrene tillit til dem svekkes. Ifølge jentene vil foreldrenes tillit til dem svekkes dersom foreldrene får vite om forholdet, for eksempel brukes *løgn* som en slik strategi. Selv om jentene anser løgn som prinsipielt umoralsk, er ikke nødvendigvis disse løgnene, for dem, et tegn på umoralskhet. Denne type handling inneholder begrunnelser for atferd, strategier og verdisyn som jentene mener er annerledes og dermed utenfor foreldrenes aksept og forståelses område. Foreldrenes

tradisjonelle kultur brukes som en begrunnelse for å leve dobbeltliv. Som jeg har vist tidligere anses det av jentene som respektløst å gi foreldrene for mye innsyn (fortelle om sin kjæreste) i sitt privatliv, fordi det ikke er akseptabelt i den pakistanske kulturen. Jentene begrunner også dobbeltlivet med at foreldrene ikke er oppvokst i Norge. Noe som igjen har ført til generasjonsforskjeller, som jentene mener ikke finnes på samme måte blant etniske norske. Men handlingene i dobbeltlivet legitimeres som *riktige*, fordi jentene mener de ikke gjør noe galt. De sier at de lyver for å skåne foreldrene for bekymringer og et dårlig rykte. Her skildres en tankegang som er basert på tillit, lydighet og respekt for foreldre, hvor dobbeltlivet i stor grad kontrolleres av jentene.

I og med at jentene *gjør* handlinger som foreldrene ikke er klar over, defineres det som dobbeltliv for eksempel på denne måten: En informant forteller foreldrene at hun skal tilbringe kvelden med venninner, når hun i realiteten skal ut og treffe kjæresten. I foreldrenes øyne forblir hun den skikkelige jenta som hun har vært under oppveksten og som holder seg innenfor deres ”gitte” rammer for akseptabel atferd. Datteren oppgir en oppdiktet historie om noe som det er innforstått at foreldrene gir henne lov til. Det at hun egentlig er ute sammen med en annen person enn det hun oppga foreldrene, gjør at denne type handling kan defineres som dobbeltliv. Det at hun i tillegg er ute sammen med en gutt, altså kjæresten, som i utgangspunktet foreldrene anser som uakseptabelt, forsterker denne definisjonen. Dette er dobbeltliv og et av de temaene som jeg har belyst i denne oppgaven.

Balanse?

Jeg ville undersøke *hvordan* informantene snakker om kultur. Et annet mål var å undersøke på hvilken måte deres forståelse av kultur preger dobbeltlivet. Jeg fant at informantene både har negative og positive holdninger til kultur. Enkelte sider ved den pakistanske kulturen liker de, mens sosial kontroll fra andre med samme etnisk bakgrunn, rykte og sladre kulturen påpekes som negative momenter.

Det er ut til at dobbeltliv både er et opprør mot og en tilpasning til kulturen. Jentene viser holdninger som tilsier at de respekterer og lever i tråd med kulturen, for eksempel forstått som foreldrenes premisser. Men underliggende innebærer premissene å skjule dobbeltlivet. Foreldrene ønsker at jentene lever på deres premisser, men det gjør jentene ved å leve dobbeltliv, og *late* som de gjør det foran foreldrene. Vi ser at å respektere kultur ikke

nødvendigvis er det samme som å følge den. Jeg ser at mine informanter tilpasser seg kulturen mer enn å åpenlyst bryte med den.

I teoridelen hevdet jeg at kultur ofte blir brukt som en forklaringsvariabel på unge med minoritetsbakgrunn. Gjennom forståelsen av den nye moderniteten så vi at fokuset i dag ligger på individualisering og selvstendighet. Som jeg nettopp viste, gjør informantene selvstendige valg, samtidig som de forholder seg til den pakistanske kulturen og dens rammer. Dermed kan mellomposisjonen som jeg presenterte i teorien passe til mine informanter. Kulturen eller strukturen setter begrensinger og føringer for enkeltindividet, men aktøren har mulighet til å bestemme sin egen atferd og sette sine *egne* grenser.

For å gå videre til definisjoner av enkeltindivider har jeg også undersøkt hvilken betydning dobbeltliv har for norsk-pakistanske jenters konstruksjon av egen identitet. Tidligere har jeg sagt at noen av jentene anser dobbeltliv som en del av deres helhetlige liv begrenset til de gangene de må skjule foreldrenes innsyn i eget kjærlighetsliv. Mens for andre er det mer komplisert. Jentene i ”Mye dobbeltliv” sier at de lever to parallelle liv, og at de nærmest har to identiteter. Det generelle funnet er likevel at alle på hver sin måte fletter inn dobbeltliv som en *naturlig* del av identiteten. Jeg har for eksempel tidligere hevdet at dobbeltlivet er innlært og forventet av foreldrene. På samme måten foreldrene har en fasade for andre med etnisk bakgrunn, har jentene en fasade for sine foreldre.

Når det gjelder hvilken betydning konstruksjonen av egen identitet har for dobbeltlivet, finner jeg at jentene som lever minst dobbeltliv, er de som selv mener at de ikke kjenner seg igjen i noen av definisjonen av dobbeltliv slik det ble fremstilt i VG. De mener at løgn og falskhet foran foreldrene er å være dobbeltmoralisk, noe jentene selv hevder at de ikke er. Mens jentene som lever mer dobbeltliv kjenner seg mer igjen og jeg finner at de har en annen forståelse av *moral*. Løgn blir her ansett som en nødvendig strategi for å opprettholde foreldrenes tillit. Kan begrepet balansekunstnere brukes på mine informanter? Jeg mener at for jentene i ”Mye dobbeltliv”, vil dobbeltliv være en del av å opprettholde balansen, mens for jentene i ”Lite dobbeltliv” vil dobbeltliv anses som å miste balansen. Dette fordi de sistnevnte er prinsipielle motstandere av å leve dobbeltliv.

Prieur bruker balansekunst for å beskrive hvordan unge med minoritetsbakgrunn lever og håndterer spenningen mellom flere kulturer. Min studie gir en annen vinkling på balansekunsten Prieur beskriver. Gjennom å illustrere ulike grader av dobbeltliv, har jeg vist

at *balansen* kan håndteres gjennom dobbeltliv. Jeg har brukt teorier og tidligere empiriske funn som inspirasjon til å undersøke begreper som tillit og frihet. I likhet med Øia og Vestel sine informanter, definerer mine informanter frihet i forhold til innetider og grenser i hjemmet. Men, frihet innebærer også å få dra på ferie og ta selvstendige avgjørelser.

Utover dette har jeg vist at informantene preges av foreldrenes kultur, noe flere forskere har pekt på tidligere. Samtidig viser jeg at individer ikke nødvendigvis gjør direkte opprør mot kulturen, men tilpasser seg den ved å leve dobbeltliv. Selv om dette forholdet kan stå i strid med det individualistiske synet på løsrivingen fra kultur, tar likevel mine informanter egoistiske valg, hvilket er et interessant funn som det er mulig å bygge videre på. Jeg har bidratt til å gi kunnskap om et område som flere forskere har vært inne på, men med et perspektiv som viser de underliggende motivene, handlingene og tankene bak et mulig dobbeltliv.

6.2 Spørsmål for videre forskning

Nedenfor skal jeg komme med *noen* forslag som jeg mener vil være interessante for videre forskning.

Jeg har hevdet at kvantitative studier hvor minoritetsungdom sammenlignes med majoritetsungdom gjennom variabler som *frihet*, kan være problematisk å tolke. I oppgaven så vi at noen av informantene hadde flere oppfatninger av *samvittighet*. Ens samvittighet var både knyttet til en indre stemme og en dårlig samvittighet. Begge disse samvittighetstypene var i tillegg knyttet til én og samme situasjon. Slike temaer har etter min mening, i tidligere studier blitt bagatellisert og vært forenklete forståelser, når det gjelder minoritetsungdom. Videre studier kan fokusere på å fordype seg i definisjonene av de nevnte temaene for å kunne lykkes med målingen av variabler i komparative kvantitative studier om majoritet og minoritetsungdom.

Det hadde selvfølgelig vært interessant å gjøre komparative studier med jenter med og uten minoritetsbakgrunn, når det gjelder dobbeltliv. Er dobbeltliv noe særegent for norsk-pakistanske jenter? Finnes det grader av dobbeltliv blant majoritetsjenter?

En annen studie kan gjøres av gutter med minoritetsbakgrunn på samme måte som jeg har gjort i oppgaven. Ser norsk-pakistanske gutter på sine liv som dobbeltliv?

Både en forhåndsantagelse og et funn i studien er at dobbeltliv har stor sammengeng med informantenes forhold til foreldrene. Jeg har studert jenter som bor hjemme, men det kan også være interessant å studere unge som ikke bor hjemme, for eksempel jenter som bor for seg selv, studerer i et annet land eller annen by eller bor sammen med samboer/ektemann. Er det større behov for dobbeltliv når man bor hjemme hos foreldrene? Endrer dobbeltlivet seg når man ikke bor hjemme lenger? Lever man for eksempel dobbeltliv for samboer/ektemann?

Studier av minoritetsungdommens forhold til andre søsken er det tidligere gjort lite av. I oppgaven så vi at søsken støtter opp og er alibi i andre søskens dobbeltliv. Et forslag kan være å gjøre studier av for eksempel brødre og søstre i minoritetsfamilier. Lever brødre og søstre ulike typer/grader av dobbeltliv?

Litteraturliste

Bauman, Zygmunt (2000), "Foreword: On Being Light and Liquid". *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.

Bauman, Zygmunt (2004). *Identity*. Cambridge: Polity Press.

Beck, Ulrich (2004). "*Frihetens barn*". I *Globalisering og individualisering*. Bind 2. Oslo: Abstrakt Forlag.

Berger, Peter og Thomas Luckman (1992). Den samfundsskabte virkelighed: *en videnssociologisk afhandling*. København. Lindhardt og Ringhof.

Bredal, Anja. (2006). "*Vi er jo en familie*"- Arrangerte ekteskap, autonomi og fellesskap blant unge norsk- asiater. Institutt for samfunnsforskning. Unipax.

Dencik, Lars. (2005). *Mennesket i postmoderniseringen - om barndom, familie og identiteter i opbrud*. Billesø og Baltzer Forlagene.

Engebrigsten og Ø. Fuglerud. (2009). *Kultur og generasjon*. Universitetsforlaget.

Evenshaug, Oddbjørn og D. Hallen. (1997). *Familiepedagogikk - oppdragelsens hva, hvordan og hvorfor*. Ad Notam Gyldendal AS.

Fekjær, Silje Noack. (2006). "Utdanning hos annengenerasjon etniske minoriteter i Norge." *Tidsskrift for samfunnsforskning*.

Fog, Jette. (1994). *Med samtalen som utgangspunkt*. København. Akademisk Forlag.

Frønes, Ivar. (2006). *De likeverdige - om sosialisering og de jevnaldrenes betydning 3 utgave*. Gyldendal Norsk forlag AS.

Giddens, Anthony (1991). *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

Hennink, Diamond and Cooper (2001). "Young Asian women and relationships: traditional or transitional? *Ethnic and racial studies*. Routledge:London.

Jacobsen, Christine M. (2002). *Tilhørighetens mange former*. Pax Forlag.

Krange, Olve og T. Øia. (2005). *Den nye moderniteten*. J. W, Cappelens Forlag AS, Oslo.

Kvale, Steinar. (2007). *Doing interviews*. SAGE Publications.

Lien, Inger- Lise. (1982). *To land og en fremtid. Dilemmaer for pakistanske migrantenes tilpasning sosialt og arbeidsmessig*. Hovedoppgave i Sosialantropologi. Institutt for Sosialantropologi. Universitetet i Oslo. Høsten 1982.

Loua, Inge (2006) Dialogkonferanse. *Dobbeltliv, overlevelsesstrategi eller selvdestruktion?* (side 1-12) Landsorganisation af kvindekrisecentre i Danmark:

URL: <http://www.lokk.dk/Billeder/publikationer/rapporter/Dobbeltliv.pdf>

Mørck, Yvonne. (1998). *Bindestregsdanskere. Fortellinger om køn, generationer og etnicitet*. København. Forlaget Sociologi.

Parsons, T. (1977). "Social systems", i Parsons: *Social systems and the evolution of action theory*. New York: The Free Press.

Pedersen, Willy. (2005). *Nye seksualiteter*. Oslo: Universitetsforlaget.

Prieur, Annick. (2002). *"Frihet til å forme seg selv" - en diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn.*

Prieur, Annick. (2004), *Balansekunsterne*. Pax Forlag A/S, Oslo 2004

Prieur, Annick, (2007). *"Ulykkespunkter i kulturtrafikken"*. i Fuglerud, Ø og T.H. Eriksen (red.): *Grenser for kultur? Perspektiver fra norsk minoritetsforskning*. Oslo: Pax.

Thagaard, Tove, (1998). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Triandis, Harry V. (1995), *Individualism & Collectivism*. Boulder: Westview Press.

Selte, Solveig Valseth. (1998). *Likere enn vi tror? - En kvantitativ studie av Oslojenter med ulik kulturell bakgrunn og deres forhold til foreldre*. Omarbeidet hovedfagsoppgave i sosiologi (cand. polit. 1992), Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.

Vestel, Viggo (2004). *A community of differences : Hybridization, popular culture and the making of social relations among multicultural youngsters in "Rudenga", East side Oslo*. Universitetet i Oslo.

Widerberg, Karin. (2001). *Historien om et kvalitativ forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Wikan, Unni. (1995). *Mot en ny norsk underklasse: innvandrere, kultur og integrasjon*. Oslo: Gyldendahl.

Øia, Tormod. (1998), *Generasjonskløften som ble borte*. Cappelen Akademisk Forlag as, Oslo.

Øia, Tormod. (2003). *Innvandrerungdom - kultur, identitet og marginalisering*. NOVA rapport 20/2003. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Øia, Tormod. (2007), *Møter i det flerkulturelle*. NOVA rapport 21/2007. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Øia, Tormod. (2007). *Ung i Norge*. J. W. Cappelens Akademiske Forlag AS, Oslo.

Østberg, Sissel. (2003). *Muslim i Norge*. Universitetsforlaget.

Aarset, Monica F og M. L. Sandbæk (2009). *Foreldreskap og ungdomslivsvalg i en migrasjonskontekst*. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Institutt for samfunnsforskning 2009.

Webartikler og websider:

Facebook (2010):

URL: www.facebook.com

Haq, Iram, (2008) (Publisert: 07.10.08), Oslopuls. Intervju med Iram Haq:

URL: www.oslopuls.aftenposten.no/musikk/article83555.ece

LOKK, Landsorganisation af kvindekrisecentre:

URL: <http://www.lokk.dk/>

NSD, (2011) Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste, Personsomvernbudet for forskning:

URL: <http://www.nsd.uib.no/>

Webreportasjer på VG- nett knyttet til Faiza Ashraf saken (2010):

“Hvor er Faiza Ashraf (26)?, (08.02.2010):

URL: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=589225>

“Bekymret for Faizas rykte”, (12.02.2010):

URL: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=589225>

”Faiza Ashraf funnet drept i Asker”, (25.02.2010):

URL: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=579504>

“Slik lever norskpakistanske jenter dobbeltliv i Norge (08.03.2010):

URL: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=593984>

“Faiza- tiltalt angrer- jeg hadde ikke tenkt at hun skulle dø”(07.03.2011):

URL: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10090930>

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord i oppgaven: 39067

Vedlegg

Vedlegg 1 Intervjuguiden

Intervjuguide for Sidrah Khalid for temaet ”norskpakistanske jenter og dobbeltliv”(2010/2011)

Dette er den første overordnede intervjuguiden, som jeg brukte som mal i hvert intervju. På slutten av hvert intervju, benyttet jeg guiden til å se over at vi hadde vært inne på alle temaene. Men siden dette var en semistrukturert intervjuguide, dukket mange av spørsmålene og temaene naturligvis opp under intervjuet, hvilke jeg etter hvert inkluderte i videre intervjuguider.

1. Innledningsspørsmål

- Alder, bosted, sivilstatus, sosial bakgrunn (yrke og foreldrenes yrke og utdanning)
- Hvor mange søsken er dere, antall brødre, søstre?
- Bor du hjemme? Hvis ja, hvor mange er det som bor hjemme hos deg og hvem?

2. Forhold til foreldrene

1. Hvordan vil du beskrive foreldrene dine?
2. Hva legger du i begrepet ”åpent forhold”? Har du et ”åpent” forhold til foreldrene dine?
3. For eksempel, hvor mye forteller du dem om ditt sosiale liv, ditt evt kjærlighetsliv, dine hobbyer og interesser, de valgene du tar i livet ditt?
3. Var det visse ting du unngikk å fortelle?

4. Hvis ja, hva slags ting var dette snakk om? Og hvorfor fortalte du dem ikke om dette?

5. (Det sies ofte at jenter med minoritetsbakgrunn har det annerledes enn etnisk norsk ungdom med tanke på familiebakgrunn og familieforhold hjemme, hva tenker du om det? Eventuelt på hvilken måte merker du dette hjemme hos deg?

7. Har du det annerledes i forhold til dine venninner hjemme? På hvilken måte? I hvilke situasjoner har du det enklere eller vanskeligere enn dine venninner?

8. Hva slags forventninger hadde foreldrene dine til deg , for eksempel når det gjelder

- valg av utdanning,
- valg av ektefelle,
- som deres datter i det norskpakistanske miljøet

3. Hverdagsliv, fritid

Fortell om en typisk helg for deg, for eksempel forrige helg, hva gjør du fra du står opp til du legger deg.

4. Oppvekst og sosialisering

1. Hvordan vil du beskrive oppveksten din?

5. Unges strategier i hjemmet for å gjøre livet ”enklere” for seg selv, i forhold til sine foreldre.

1. Mange studier viser at etnisk ungdom i vestlige land, bruker ulike strategier for å ivareta et godt forhold til sine foreldre, blant annet det å la være å fortelle sine foreldre absolutt alt som skjer i sitt liv. Typisk eksempel er alkoholvaner og seksuelt samliv. Hvordan er dette for deg i ditt hjem? Med tanke på sosialt liv, kjærlighetsliv osv, fritid, ferier osv.

6. Forhold til søsken, andre familiemedlemmer når det gjelder åpenhet, hvem man forteller hva, tillitt osv.

1. Hvordan vil du beskrive ditt forhold til dine søsken eller evt andre familiemedlemmer for eksempel din bror, kusiner, fettere, tanter osv? Er det mer åpent eller ”lukket” enn ditt forhold du hadde med dine foreldre?

(Tilleggsspørsmål): Hva snakker du om med venner til forskjell fra hva du snakker med om med de hjemme?

7. Kjærlighetsliv

Hvis hun har kjæreste

1. Hvordan vil du beskrive et godt kjæresteforhold? Har du det slik med din kjæreste? Hvordan? Og hvis ikke, hva mener du hindrer deg i dette?

2. Hvordan ser du for deg at du skal oppdra dine barn i fremtiden? Vil det ligne på dine foreldres oppdragelsesmåte ? På hvilke måter? Hvis ikke, hvordan vil du gjøre det annerledes?

3. Er det andre ting du har lyst til å si angående temaet som jeg ikke har nevnt?

4. Hva vet du om etniske norske . venner, foreldre?

5. ”Være seg selv”, finne seg selv osv, hva tenker du om det?

6. Hvordan er du på skolen i forhold til hvordan du er på skolen?

7. Hvordan er du med venninner i forhold til hjemme?

8. Hva synes du om begrepet dobbeltliv og slik det er definert i artiklene i VG? Hva synes du ligger i dobbeltlv?

Vedlegg 2 Informert samtykke

Her har jeg lagt ved det redigerte informasjonsskrivet som ikke inneholdt begrepet dobbeltliv.

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med en masteroppgave

Jeg er masterstudent i sosiologi ved Universitetet i Oslo og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er utfordringer unge med minoritetsbakgrunn møter ved å vokse opp i Norge. Jeg skal undersøke norskpakistanske jenter og deres erfaringer og forståelser knyttet til det å ha en tokulturell bakgrunn, nemlig den ”norske” og den ”pakistanske” kulturen. Jeg er interessert i å finne vite om forholdet til deres familie, og hva jenter gjør i sine hverdagsliv.

For å finne ut av dette, ønsker jeg å intervju ca 10 norskpakistanske jenter i alderen 18-22 år. Spørsmålene vil dreie seg om deres sosiale liv, familieliv, sosiale omkrets, nettverk, interesser, verdier, praksiser og holdninger knyttet til det å vokse opp som ungdom i Norge. I tillegg vil jeg spørre om et par bakgrunnsopplysninger som alder, bosted og sivilstatus.

Formålet med dette prosjektet er først og fremst å belyse viktige temaer og aspekter ved unge menneskers liv og forståelse av identitet i en situasjon hvor foreldrene er oppdratt i et annet land, mens deltageren selv er født og oppvokst i Norge.

Jeg vil bruke båndopptaker og ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta omtrent en time, og vi blir sammen enige om tid og sted.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli anonymisert. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige opppgaven. Jeg vil oppbevare navnelister over informantene så lenge prosjektet pågår. Navnelistene vil bli oppbevart separat fra det øvrige datamaterialet og vil kunne knyttes til datamaterialet ved hjelp av en koblingsnøkkel som kun jeg har tilgang til. Opplysningene anonymiseres og opptakene og navnelistene slettes når oppgaven er ferdig, senest 30.08.2011.

Dersom du har anledning til å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sender den til meg.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på (nr), eller sende en e-post til (min e-mail adresse) Du kan også kontakte min veileder forsker Anja Bredal ved Institutt for samfunnsforskning på telefonnummer (nr) eller professor Anne Krogstad ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo, på telefonnummer (nr).

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen

Sidrah Khalid

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjonen om studien av norskpakistanske jenter og deres handlingsrom og ønsker å stille på intervju.

Signatur.....

Telefonnummer.....